

The Project Gutenberg eBook of Lyhyt tarina nuoresta tytöstä, by Marja Salmela

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Lyhyt tarina nuoresta tytöstä

Author: Marja Salmela

Release date: June 29, 2016 [EBook #52433]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LYHYT TARINA NUORESTA TYTÖSTÄ ***

Produced by Anna Siren and Tapio Riikonen

LYHYT TARINA NUORESTA TYTÖSTÄ

Kirj.

Marja Salmela

WSOY, Porvoo, 1917.

Omistettu Sandra Holpan suurelle suvulle.

LAPSUUDENTOVERIT.

Ukkossade oli lakannut. Aurinko paistoi ja kepeät kesäpilvet soutelivat sinisellä taivaalla.

Kyllikki Vaarantaus työnsi ullakkohuoneen parvekkeelle avautuvan oven auki, hengähti syvään ja jäi sitten kädet kierrettyinä ristiin niskan taakse katselemaan kesäistä maisemaa.

Miten kaikki kimalteli ja loisti! Heinikkokin kastehelmineen oli kuin hohtokivin kylvetty! Tuuli oli lakannut ja meri lepäili auringon loisteessa kirkkaana kuin kuvastin. Silloin tällöin vain kaislikonrajassa saalista väijyvä hauki loikkauksellaan särki sen tasaista pintaa. Toiste tuli selältä päin hiljainen tuulen henki. Kaislikko alkoi kahista, veden vihreä pinta väreili hetken ja ulapalla nousivat lukemattomat, hopeanhohtavat pikku laineet kimaltelemaan.

Oliko olemassa sen kauniimpaa kuin tämä elämän ihanuudesta riemuitseva maa!

Kyllikki hengitti pitkin siemauksin kesätuoksun täyttämää ilmaa, ojensi käsivartensa koholle kuin syventääkseen hengitystään ja hymähti iloisesti. Sitten hän pari kertaa karkeloiden pyörähti pitkin parvekkeen lattiata.

Tuntui hyvältä, että oli näin ihanan ihanaa juuri tänään, jolloin hän oli vienyt hakupaperinsa postiin. Se oli kuin enne. Ja lisäksi tämä huvimatka! Aivan kuin juhlan kunniaksi!

Hiekkakäytävältä parvekkeen alapuolella kuului askeleita. Lakana käsivarrellaan ja kasvat kuumuudesta punoittavina laski rouva Haaramo rantaan päin. Hän aikoi uimaan.

Kyllikki vetäytyi kiireisesti huoneeseen. Ei tehnyt mieli mukaan. Ja ilta-askareistakin täytyi huolehtia ennen kylään lähtöä.

Hän rupesi rivakasti laittamaan oppilaittensa yösijoja kuntoon. Sitten hän pyörähti alakertaan hakemaan raitista pesu- ja juomavettä. Palatessaan hän otti kaksi porrasta kerrallaan ja hyräytti iloisen laulunpätkän samalla kuin astui huoneeseen.

Juuri kun hän uudelleen pisti päänsä ulos parvekkeen ovesta, ilmestyi rouva Haaramo pensaan takaa kallionkielekkeelle. Hänen tanakka, ihrainen ruumiinsa paistoi auringonvalossa ja sen kömpelöt liikkeet tekivät naurettavan vaikutuksen nuorekkuuttaan uhkuvan luonnon keskellä.

Kuului voimakas polskahdus. Vesi pärskähti korkealle ja kuin lihavuuttaan painava hylje oli rouva Haaramo viskautunut veteen.

Kyllikiltä pääsi nauruntirskahdus.

Olisipa näyttänyt toisenlaiselta, jos hän itse olisi seisonut tuolla päivän paahtamalla rantapaadella ja siitä laskeutunut veteen kepeästi kuin aaltoja souteleva alli. Sitten hän olisi palannut kallionkielekkeelle paistattamaan päivää, oikonut siinä nuoria jäseniään — noin — noin.

— O-o-h! — Hän oikaisihen ja nosti käsivartensa koholle kuin syleilläkseen kesäistä maisemaa.

Samassa hän näki rouva Haaramon kapuavan vedestä kalliolle.

Hyvänen aika, pian oli ehkä lähdeittävä ja tässä hän yhä seiso!

Hän pyörähti takaisin huoneeseen, otti esille uuden uutukaisen kesäpuvun ja rupesi laittautumaan kuntoon. Puku oli vaaleansininen, hänen oma ompelemansa. Valkoinen merimiehenkaulus ja valkeat kalvosimet olivat sen ainoana koristuksena. Se vaatetti häntä. Hän tiesi sen. Täytyi hymähtää mielihyvystä peiliin katsoessa.

— Neiti Vaarantaus, neiti Vaarantaus! — ulkoa kuului hätäilevä ääni, — oletteko pitänyt huolta tyttöjen pukeutumisesta?

Kyllikki karkasi ulos huoneesta, nojasi portaiden kaidepuuhun ja laski portaat iloisena alamäkenä. Sitten hän juoksi puutarhaan.

Suuren pihlajan juurelta hän vihdoinkin löysi oppilaansa. Pari kirjaa työnnettiin hätäisesti piiloon hänen tullessaan. Tietysti 50-pennin romaaneja.

Olisihan siitäkkin pitänyt sanoa, sillä tytöt eivät koskaan osanneet läksyjään. Mutta nyt ei siihen ollut aikaa.

— Onpa sinulla kiire kylään! — Alma, vanhin työistä työnsi nyrpeissään kengät jalkaansa ullakkohuoneen parvekkeella Kyllikin suoriessa Eevan hiuksia peilin edessä.

— Ihan kuin olisit lapsi, säesti Eeva vanhanmakuisasti ja pisteliäästi.

Kyllikki vain nauroi. Hän oli liian iloinen suuttuakseen. Hänestä tyttöjen välinpitämättömyys oli aivan käsittämätöntä. Talossa, jonne tehtiin lähtöä, ei tosin ollut heidän ikäisiään, emäntä vain ja joku kasvava poikanen, mutta paikka oli vanha herraskartano muistoineen ja kauneuksineen, upeine

kukkaistarhoineen, siimekkäine käytävineen ja vanhoine, tarinoita humisevine puineen. Eikö sellaisen näkemisestä kannattanut iloita?

Kyllikki sieppasi Eevan syliinsä ja keikautti pariin kertaan pitkin huonetta. — Oh, tytöt, ettekö osaa iloita?

Almalta pääsi nauru: — Sinä sitä ainakin osaat, vaikka olet köyhä ja — —

Polttava puna karahti Kyllikin poskille. Hän sitaisi kiivaasti silkkinauhan silmukalle Eevan tukkaan. Katse oli tuikea hänen kääntyessään Almaan. — Ja, — hän toisti käskevästi kuin jatkoa vaatien.

Alma meni hämilleen. Hän ei vastannut.

— Ja, — toisti Kyllikki uudelleen. Hän seisoj Alman edessä katse täynnä jännitettyä mielenkiikkoa. — Ja mitä? Sano suoraan!

— Ja vain koti-opettajatar, viskasi Alma ärtyisästi tulemaan.

Se sanottiin niin välittömästi ja arvelematta, että Kyllikin epäilykset haihtuivat. Puna valahti pois kasvoilta ja katseen terävä jännitys laukesi.

Se ei siis ollut sitä! Ei kuitenkaan, vaikka hän jo luuli, että nyt se taas viskataan eteen ja vielä lapsen suusta, jonka ei pitäisi tietää — —

Hän huahti kuin painon alta päästen. Hänen pelkonsa oli oikeastaan ollut aivan mieletön. Mutta sitä kävi araksi, kun ihmiset aina niin kerkkäästi tarttuivat asiaan, ja kun itsekin tunsu, että se oli kohta, joka ei koskaan lakannut aristamasta.

Pihalta kuului kärrynpyörien ratina. Hevonen pysähtyi portaitten eteen ja alakerrasta kuului rouva Haaramon hoputtava ääni.

Kyllikki Eeva rinnallaan joutui takaistuimelle. Ohjaksia hoitamaan tottuneena maalaisena hän sai tehtäväkseen ajaa. Mutta Polle, joka oli taitava ja toimeensa perehtynyt, tahtoi itse määrätä vauhdin. Kyllikki sai siitä syystä rauhassa ajatella. Ja tämä ihmeellinen päivä, jolloin hän ensi kertaa eläessään oli pannut alkuperäisten kanssa yhtäpitäviksi juhlallisesti vahvistetut todistukset postiin viranhakua varten, antoikin paljon ajatuksen aihetta. Oli aivan kuin olisi seisonut mäentörmällä, jonne näkyi koko siihen asti astuttu tie, mutta jossa korkea, ylipääsemätön muuri esti eteenpäin kurkistamasta.

Totta kai siellä edessäpäin kuitenkin oli hyvää, ehkä sulaa hyvää. Olihan hän niin ihmeellisesti päässyt eteenpäin näihin asti, hän, joka kuitenkin — —

Kyllikki nykäisi äkkiä ja aiheettoman kiivaasti ohjasten periä. Polle loi nuhtelevan katseen taakseen ja pani Kyllikin samassa katumapäälle.

Polle-parka, eihän siinä hänen syytään ollut! Tuli vain niin vaikea olla aina, kun ajatukset luiskahtivat varhaisimpaan lapsuuteen ja siihen kipeään kohtaan, joka yhtenäen kiertyi eteen, usein kun ei ensinkään arvannut sitä odottaakaan. Tänäänkin oli täytynyt sitä ajatella hakupapereita järjestellessä. Se ehkä estäisi viransaannistakin. Kaikki muut paperit olivat erinomaiset hyvät, paremmat kuin hän koskaan oli voinut toivoakaan. Mutta se papintodistus! Sitä ehkä katselisivat arvelevasti. Puhuttaisiin huonoista taipumuksista ja kansakoulunopettajan vastuunalaisesta tehtävästä.

— Kyllikki, sinä ajat ojaan! — Eeva karkasi kiinni ohjaksiin, ja rouva Haaramo rupesi torumaan.

— En minä! Ei tässä hätää. — Kyllikki käänsi Pollen valtamaantieltä kartanoon johtavalle, vanhojen lehmusten reunustamalle tielle ja kiskaisi irti ajatuksistaan. — Mennyt oli mennyttä. Edessäpäin odotti elämä rikkauksineen.

Polle pisti tapansa mukaan laukaksi päästäkseen vastamäen päälle. Siitä se hyvämielisenä ja kiireisesti kääntyi kartanon pihaan, portaitten eteen, missä vanteravartaloinen emäntä myhähtelevänä ja iloisesti otti vieraitaan vastaan.

Käväistiin pikipäin huoneissa, sitten vieraat saatettiin puutarhaan, missä katettu kahvipöytä oli odottamassa. Rouvat, joiden miehet olivat liikutettavia, pääsivät kohta hyvään puheenalkuun palvelijoista ja kevätkiireiden vaivalloisuudesta, Kyllikki tarkasteli puutarhaa tyttöjen kanssa. Hän oli ihailmassa merelle päin avautuvaa näköalaa, kun kuuli rouva Lehtolan äänen:

— Ehkä saan esittää — mieheni sisarenpoika, maisteri Palo.

Palo, Palo, mikä Palo? — Ennenkuin Kyllikki ennätti kääntyä kuuli hän vieraan äänen.

— Täti, olenhan sanonut, etten tahdo arvonimeä, jota en ansaitse.
Minä luen vasta kandidaattitutkintoani.

Veret karkasivat Kyllikin kasvoille. Hän ei enää epäillyt. Se oli Erkki. Hän tunsu tuon iloisen, soinnukkaan äänen.

Hän kääntyi. — Erkki, päivää!

— Kyllikki!

He seisoivat hetken käsi kädessä hymyillen toinen toiselleen.

— Taitaa olla vanha tuttava? — Rouva Haaramon ääni oli imelän hapan.

— Lapsuudentoveri, Kyllikki vahvisti.

— Kyllikki asui isossa pappilassa, aivan vanhempieni kodin vieressä meidän käydessä kansakoulua. On kolme vuotta siitä kun viimeksi tapasimme, jatkoi Erkki.

— Ei kai neiti Vaarantauksen isä ollut rovasti? — Rouva Haaramo näytti melkein hätäntyneeltä.

Kyllikki tunsu taaskin punastuvansa. Hän tapaili sanoja. Mutta ennenkuin hän ehti vastata, kiiruhti Erkki selittämään, että rovasti Ask oli ollut Kyllikin kasvatusisä.

Emäntä kehoitteli nuoria ottamaan kahvia. Se oli jo jäähtymisen vaarassa. Sitten hän rupesi suosittelemaan paikan nähtävyyksiä. Erkki ottaisi kai ohjatakseen Linnakalliolle, josta oli kaunis näköala.

Lähdettiin heti kun kahvit oli juotu. Kyllikki kulki etumaisena, Erkki hänen rinnallaan, Alma ja Eeva heidän takanaan huomioita tehden. Pihalle ajettaessa olivat tytöt ullakkohuoneen ikkunassa nähneet Erkin ylioppilaslakki päässään. Ja heidän toiveensa illan suhteen olivat tuon valkolakin johdosta melkoisesti valjenneet. Mutta nyt heitä harmitti. Heitä oli kohdeltu aivan kuin pikku lapsia. Tuo ylioppilas ei näkynyt huomaavankaan muita ihmisiä kuin Kyllikin.

— Kuule, ne puhuvat mäenlaskuista, käpylehmistä ja kuusijuhlista! —
Eeva tuuppasi Almaa kylkeen. — Ihan kuin pikku lapset!

— Ja katso, kuinka se hyppelee kulkiessaan! Luulee ehkä olevansa tanssiaisissa.

— Ja nyt ne puhuvat siitä, että hän on hakenut virkaa!

Tytöt nykäisivät toisiaan käsipuolesta, kun kuulivat Erkin ja Kyllikin makeasti nauravan.

— Mokokakin ilo! Opettajaksi maalaiskansakouluun!

Puiston polku teki käänteen ja tytöt näkivät Kyllikin kasvojen säteilevän iloa hänen kääntyessään Erkkiin päin.

— Niin, niin, pian on ehkä seisottava luokan edessä ja vasta sitä itse istui lasten joukossa! Muistatko Erkki, kun sinä kerran sait arestia?

— Ettenkö muistaisi, — kun se oli ainoa kerta!

— Sinä olit lyönyt Ahosen Mattia niin, että silmän alle tuli mustelma ja nenästä vuoti verta. Minä ihan itkin.

— Sitä verenvuodatustako?

— Ei, vaan sinun arestiasi. Eihän sinulla ollut tapana tapella. Mikä sinuun silloin meni? Siitä ei koskaan tullut oikein selvää.

— Ja nytkö se olisi selvitettävä?

— Parempi myöhään kuin ei milloinkaan. Oppisin siitä ehkä paremmin ymmärtämään tulevia oppilaitani.

— Opettele sinä sitä omin neuvoin. Kun on poikana osannut pitää suunsa kiinni, tekee sitä miehenäkin.

— Ettäkö et sano minulle?

— En sinulle.

Kyllikki käpristi nyrpeissään huuliaan ja kulki kappaleen matkaa vajeten Erkin rinnalla. Sitten hän yhtäkkiä pysähtyi ja rupesi nauramaan:

— Minä ajoin vähän aikaa olla suuttunut sinulle, mutta en voikaan. — Erkki, elämä on niin suloista!
— Hän loi katseen taaksepäin puutarhaan, josta vielä kuusten tummien oksien alla näkyi muutamia helakanpunaisia pelargoonioita ja pari ruukuissaan kukkivaa ruusua. Sitten hän ojensi kätensä koholle ja hengähti syvään.

— Tunnetko kuinka suloista on elää? Ja eikö sinustakin ruusut kuvaa oikein täyteläistä, uhkuvaa elämäniloa? Mutta meri-ilma on kuin elämä itse. Se on jotain vielä paljon parempaa kuin ilo. Se on niin suolaisen raitista ja samalla niin hivelevän pehmeää, että se tunkee koko olemuksen läpi. Minä en löydä sellaisia sanoja, joita tahtoisin, mutta minä tunnen sen niin avartavan ihanasti, että senlaista on elämä — suurta, kaunista ja voimakasta.

Erkki katsoi häneen syrjästä. — Sinulla taitaa olla sekä ajatuksia että tunteita.

— Onko se yllätys?

— Melkein.

— Kai sekin että minulla on sielu?

— Niin, niin, ja sieluelämät ja sen semmoiset.

— Saahan sinulta puhetta kun ei siitä välitä, vaikkei silloin kun tahtoisi!

— Täytyy kai härnäillä, kun se niin vähällä onnistuu!

He nauroivat kumpikin kuin kaksi iloista, vallatonta lasta. Sitten puhe taas luisti yhteisiin muistoihin ja tulevaisuuden moniin suunnitelmiin. Oltiin nousemassa Linnakallion jyrkkää rinnettä, kun Erkki yhtäkkiä pysähtyi.

— Täällä on luola, jota tahtoisin näyttää. Mutta pääsö sinne ei ole aivan helppo.

Hän laskeutui varovaisesti alaspäin liukasta rinnettä myöten, hypähti kallionreunalta kapealle, luolan suulla olevalle penkereelle ja kurotti siitä käsiään nostaakseen toisetkin sinne.

Alma ja Eeva nostettiin ensin penkereelle, jolta he rupesivat laskeutumaan luolaan. Sitten Erkki kääntyi Kyllikkiin.

— Kyllikki, Kyllikki mitä sinä ajot! Älä hyppää! Tämä on liian kapea! — Erkki sai Kyllikin peräytetyksi, ojensi kätensä ja nosti hänet kallion äärimmäiseltä reunalta rinnalleen penkereelle. Sitten he laskeutuivat luolaan.

Mutta Kyllikin sydän takoi. Tuo lyhyt hetki, jolloin hän jyrkänteen partaalta laskeutui Erkin käsivarsien varaan ja tunsu itsensä niiden kannattamaksi, oli ilmaissut hänelle paljon. Oli kuin sinä silmänräpäyksenä kaikki se, mitä hän viime vuosina suhteessaan miehisiin tuttaviansa oli kokenut, olisi kiitännyt hänen ohitsensa. Hän muisti tunteensa huumaavien tanssisäveleiden soidessa. Hän muisti kuinka hän oli nauttinut siitä, että hänestä pidettiin, häntä ihailtiin. — Ja nyt! Miten paljon suloisempaa ja kauniimpaa oli se mitä hän nyt kuin aavistaen tunsu sisimmässään!

Hänelle oli yhtäkkiä selvinnyt miten suuri sija luottamuksella on rakkauden tunteessa. Rakkaus on sitä kaikkein rajattominta luottamusta. Rakkaus on luottamuksen hedelmä. Luottamus on rakkauden luja pohja.

Ja se, jonka käsivarsien turviin ilolla uskoo itsensä äkkijyrkänteenkin partaalla, hän on rakas.

Kyllikki kulki vaiteliaana Erkin rinnalla luolasta kallionhuippua kohden. Se suuri ja ihmeellinen, jonka kajastusta hän aavisti, teki hänet vaiteliaaksi. Hänen sisimmässään vallitsi samanlainen, pyhäinen rauha kuin luonnossa kesä-aamuin ennen auringon nousua.

— Sinä et puhu mitään, sanoi Erkki viimein.

— On niin kaunista.

Erkki oli hetken ääneti. Mutta sitten hän ei enää malttanut vajeta.

— Tiedätkö, minun tekisi mieleni sanoa sinua minun merityökseni, kun minä löysin sinut täältä merenrannalta — ja kun sulla on tuollainen pukukin — enkä kai voi sanoa meripojaksi, hän lisäsi kuin

peläten alussa sanoneensa liikaa.

Kyllikki ei vastannut. Hän vain katsoi kauas kohti taivaanrantaan, jossa maa ja taivas yhtyivät kuin toisistaan erossa olleet ystävät.

— Vaikka paremminhan sopisi sanoa sisäjärveksi, Erkki yhä jatkoi — tai vielä paremmin, että olet sininen ja valkoinen kuin kesätaivas.

Kyllikki pysähtyi. He olivat kallion ylimmällä huipulla, jossa saaristomaisema lahtineen, niemineen, selkineen ja saarineen avautui heidän katseilleen.

Aurinko oli laskemaisillaan. Meri lepäsi pintaansa väräyttämättä. Lännen ranta hohti kullassa, vastainen puoli oli tummansinisten, pehmeiden pilvien peitossa. Luonnossa vallitsi kesäisen illan kirkkaus ja rauha.

Kyllikki katsoi Erkkiin. Heidän katseensa sulivat hetkeksi toinen toisiinsa, sitten ne kääntyivät taivaan rannalle, jonka autereisen sumuharson takana kesäisten päivien koitto uinui.

Kynnyksellä.

Pihamaalla kasvoi pari korkeata riippakoivua, vanha juhlallinen kuusi, pihlajaryhmä ja muutamia nuorempia koivupuita. Järvenpuolelta vietti maa äkkijyrkästi rantaan, joten pihamaan keskikohdalta ei näkynyt rantaa ensinkään, ainoastaan kaistale kirkasvetistä, värivahduksia herkästi heijastavaa sisäjärveä. Iloisen ystävällisesti vilkutti se puitten lomitse sinistä silmänsä.

Kun Kyllikki kyyditsijänsä ja tavararattaiden saattamana saapui uuteen kotiinsa, oli aurinko juuri laskemaisillaan. Järven pinta kimalteli kullalla sirotettuna, kuusivanhuksen kaarnainen runko näytti palavan kuin tulesa ja rungolta nousi heijastus ylös oksille viskaten kaistaleen lämmintä punaa latvaankin asti.

Kyyditsijä pysäytti hevosen. Kyllikki hyppäsi ketterästi rattailta ja juoksi avaamaan porttia. Käsi vavahti omituisesti hänen sitä tehdessään. Oman kodin portti aukeni ensi kertaa. Kyyditsijä käänsi hevosen portista portaitten eteen. Mutta Kyllikki jäi yhä seisomaan paikalleen. Hän ei sanonut sanaakaan. Käsi vain kohosi povellet ja syvä värähtävä huokaus pääsi purkautumaan. Näytti siltä kuin hän ainoassa silmäyksessä olisi ottanut kaikki omakseen: koulun, pihamaan, iltaruskossa kimaltelevan järven.

Kuinka ne kaikki hymyilivät hänelle! Kuinka avosylin ja juhlapukuisina ne ottivat vastaan! Kultaa, kultaa, lämmintä hehkuvaa kultaa minne ikinä hän katsoi!

— Täällä sitä nyt ollaan. — Kyytimies talutti hevosen aisoista ja viskasi päitset rattaiden pohjalle.

Kyllikin täytyi häätää ajatukset ja tunteet luotaan kuin tositoimessa haittaa tekevät lapset. Hevosen ja kyyditsijän tuli saada virkistyksensä ja tavarakuorma oli purettava niin kauvan kuin miehistä apua oli saatavissa.

Posket innosta punoittavina Kyllikki puuhaili tavaroiden purkamisessa, sai valkean sytytetyksi hellaan ja puretuista tavaroista kahvipannun esille. Sitten hän keitti ensimmäiset kahvit omassa kodissaan.

Vasta iltamyöhäisellä, kun hän kanneskelemisesta, asettelemisesta ja matkasta läpiväsyneenä paneutui maata, sai hän aikaa ajattelemaan sitä, että hänellä nyt oli oma koti ja oma koulu, vieläpä näin ihanan kauniilla paikalla.

Hän sulki silmänsä. Pihamaa pihlajineen ja koivuineen, iltauringon kultaama järvi ja hehkua taivaanranta nousivat hymyilevinä hänen eteensä. — Oma koti, hän toisti itsekseen ja käsi puristi pukkisängyn kaidetta kuin tunteakseen, että siinäkin oli oman kodin oma esine.

Kuin hyväillen rupesi katse kiertämään paikasta toiseen. Yksinkertaista oli kaikki. Huonekaluja oli vähäsen, mutta jokaisella oli oma tarinansa. Päänvaivaa, säästämistä ja työtä oli kaikki kysynyt. Oli täytynyt hankkia vain tuiki tarpeellista ja niin halvalla kuin mahdollista. Mutta jos siitä oli ollut huolta ja vaivaa, oli ilo ollut moninkertaista. Ja nyt kaikki oli tuossa omassa kodissa!

Käsi tapaili taas vuoteen kaidetta, mutta liike oli uneen vaipuvan veltonheikkoa haparoimista. Kyllikki nukahti ja heräsi vasta kun aurinko iloisesti paistoi huoneeseen.

Hän hieroi hetken silmiään, kavahti sitten säikähtyneenä pystyyn ja katsoi ympärilleen kuin

epätietoisena siitä, missä hän oli. Sitten hän muisti ja nyökkäsi huonekaluilleen kuin pyytäkseen anteeksi sitä, että hän hetkeksikään oli voinut unohtaa mitä he olivat tai mitä ja missä hän itse oli.

Senjälkeen hän juoksi ikkunaan. Päivä paistoi ja järven sininen silmä vilkutti hänelle ystävällisen huomentervehdyksen.

Pihalta kuuluvat askeleet säikäyttivät hänet ikkunasta. Ihmisiä saattoi tulla minä hetkenä hyvänsä ja hän, uusi opettajatar seisoi tässä tällaisessa asussa!

Hän siisti rivakasti huoneensa, pukeutui ja lämmitti itselleen edellisenä iltana keittämänsä puuroa. Syödessään sitä hän laati ohjelman päivän töille.

Ensi sijassa oli ajateltava koulutyötä. Hänen täytyi ottaa selkoa kaikesta mikä tavalla tai toisella oli tarpeellista tietää ennen koulun alkamista. Ja sitten täytyi päästä sekä säilytyspaikkoihin että opetuskalustoon käsiksi. Avaimet olivat arvattavasti rovestilla, joka oli johtokunnan esimies. Parasta oli siitä syystä heti lähteä pappilaan.

Kyllikki pukeutui uudelleen ja huolellisesti ennen pappilaan lähtöään. Merimieskauluksinen puku, joka hänellä oli ollut päällä, kun hän tapasi Erkin, otettiin esille ja pantiin päälle. "Erkin merityttö", sanoi hän peiliin katsoessaan. "Sininen ja valkoinen kuin kesätaivas", kaikui hänen korvissaan.

Mutta matkalle lähdettyä haihtui Erkki mielestä. Kyllikki oli menossa pappilaan ja hänen täytyi ajatella sitä kuvaa mikä hänelle oli ainoa pappilasta. Se oli, päättäen siitä mitä hän muilta oli kuullut, suuresti poikkeava tavallisuudesta. *Hänen* pappilassaan ei ollut paljon väkeä, ei iloista, vilkasta liikettä eikä paljon kävijöitä. Lempeäkatseinen vanha mies kuljeksi siellä yksinään seurustellen ainoastaan kirjojensa ja kukkiensa kanssa. Suuren kaappikellon tasainen naksutus, taloutta hoitavan Karoliinan matalalla äänellä ja harvakeen lausutut käskyt tai vastaukset ja rovestin hiljaiset askeleet olivat ainoat äännettömyyden keskeyttäjät. Koko koti oli kuin pyhäkkö. Siinä oli pyhäkön hiljaisuutta, pyhäkön rauhaa. Ja pyhäkkö oli se ollut hänelle, pyhäkkö, jonne hän pelastui elämänsä rikkatunkiolta.

Arkaellen Kyllikki avasi pappilan portin. Ikkunan edustalle kiinnitetyistä laatikoista riippuivat moniväriset krassat. Pihamaalla kukkivat ruusut.

Kyllikin tuli yhtäkkiä hyvä olla. Tuntui niin kotoiselta. Oli aivankuin hän olisi astunut sille pihamaalle, jonka ruusuille hän monesti oli saanut kantaa vettä.

Ja kun vanha valkopartainen rovasti ystävällisesti ojennetuin käsin kiiruhti häntä vastaan, vahvistui entisyyteen liittyvä tunnelma.

— Vai uusi opettajamme! — Rovastin katse pyyhkäisi isällisen lempeästi hänen päälakeaan. — Käykäähän sisään, — tänne, tänne, täältä kai emäntäkin löytyy. — Rovasti astui edellä tietä näyttäen.

Sali, johon he astuivat, oli suuri ja valoisa. Maljakoissa tuoksuivat kukat, rehevä kasvisryhmä huoneen perällä ja punertavan harsokankaan peittämät taulut kiinnittivät ensimmäiseksi Kyllikin huomiota. Nekin muistuttivat sitä kotia, jota hän oli saanut sanoa omakseen ja joka hänen mieleensä oli jättänyt pyhän, haihtumattoman jäljen.

Mutta kuva entisyydestä särkyi, kun salin takana olevasta huoneesta tulla sipsutti pieni tylleröinen, iloisen näköinen nainen.

— Tässä on vaimoni ja tässä Vaaramäen uusi opettajatar, esitteli rovasti. Ja niin vastustamaton oli vanhan valkopartaisen rovestin ja hänen iloisen pikku vaimonsa ystävällisyys, että Kyllikki pian unohti mielipahan, jota hän hetkeksi oli tuntenut, kun yhtäläisyys entisyyden kanssa särkyi.

Salista siirryttiin hetken kuluttua ruokasaliin, jonne rovestin kutsui kahvipöydän ääreen. Puhuttiin ensin koulua koskevista asioista, sitten rovasti rupesi kertomaan paikkakunnan oloista.

Vaaramäen koulu oli etäällä kirkolta. Ja pappilakin oli jäänyt kirkonkylästä kuin takahankaan. Se oli siitä syystä mukava levähdyspaikka matkalla Vaaramäeltä kirkolle. Asutus pitäjässä oli erittäin harvaa. Seurapiiri oli siitä syystä laajalle ulottuva. Ja ystävällisille seuratavoille panivat Suopohjalaiset paljon arvoa.

Rovastin puhellessa tarkkasi rovestinna äidillisiä huomioita tehden Kyllikkiä. Tuollainen nuori, elämänhaluinen tyttö piti tietysti seurustelusta ja vilkkaasta elämästä. Mutta hän tuntui samalla niin välittömältä, niin lapsellisen suoralta ja luonnolliselta, että rovestinnan yhtäkkiä kävi sääli häntä.

— Kirkonkyläläisistä, — pisti rovestinna miehensä puheen väliin, — tahtoisin erityisesti suositella teille opettaja Siivosen perhettä. Rouva Siivonen on älykäs ihminen ja hänen miehensä samoin. He ovat molemmat erinomaisen kunnan ihmisiä.

— Eikös sitten kaikki täälläpäin ole sitä? — Rovasti vilkutti veitikkamaisesti silmää vaimolleen. — Eikös kaikki?

Kyllikki nauroi. — Minä päätän rovastin puheista, että Suopohjalaisilla on jonkun verran pikkukaupunkilaisten heikkouksia. Kyläilylle, kohteliaisuuksille ja kaikenlaisille pikku asioille annetaan paljon arvoa.

— Ai, ai, ai! — Rovasti pudisti sormeaa. — Vai on tämä meidän uusi opettajamme sellainen, joka ymmärtää sitäkin mitä ei sanota.

Kyllikki sivuutti rovastin sanat vastauksetta. Sen sijaan hän rupesi kertomaan omista suunnitelmistaan. Käyntejä oppilaiden kodeissa hän aikoi pitää muita kyläilyjä tärkeämpinä. Hän tahtoi toteuttaa niin paljon kuin mahdollista kaikesta siitä kauniista, mitä seminaarissa oli sanottu kansakoulunopettajan kutsumuksesta. Se oli niin laajalle ulottuvaa, ettei sitä oikein uskaltanut ajatella omana työalanaan, mutta se oli samalla niin suurta, kaunista ja innostavaa, että se aivan kuin auttoi eteenpäin.

Kyllikki unohti puhuessaan kaiken ujoutensa. Hänen silmänsä loistivat ja ääni värähti lämpimän innostuneena.

— Minä olen niin rajattoman iloinen siitä, että sain tämän paikan. Minä tahdon tulla hyväksi opettajaksi ja olla oikein hyvä lapsille, — olenhan itse — —

Lause katkesi kesken. Kerran hän oli säästynyt tekemästä tiliä syntyperästään, ja nyt hän itse oli kajonnut entisyyteen.

Rovasti ja rovastinna katsoivat toisiinsa. He ymmärsivät syyn Kyllikin hämmennykseen. Kun uusi opettaja valittiin virkaansa, oli kysymys hänen syntyperästään herättänyt vilkasta keskustelua. Muutamat olivat pitäneet hänen valintaansa pitäjän arvolle suorastaan loukkaavana. Pastori Saha oli perinnöllisiä taipumuksia ajatellen vastustanut.

— Te olette rohkeasti ponnistellut eteenpäin, kiiruhti rovasti vakuuttamaan.

— Mahtaa olla suloista nyt, kun olette päässyt toiveittenne perille, jatkoi rovastinna äidillisen rohkaiseva hymy huulillaan.

Salatakseen hämmennystään oli Kyllikki kumartunut poimimaan lattialta muutamia leivänmurusia. Nyt hänen päänsä kohosi. Hänen katseensa oli peittelemättömän kirkas kuin läpikuultava vesi hänen katsoessaan rovastiin. — En minä omin neuvoin olisi päässyt eteenpäin. Olin ainoastaan kahden vanha, kun äiti kuoli, ja sitten jouduin kiertämään huutolaisena. Mutta kuuden vanhana pääsin pappilaan kasvatiksi.

— Ja sieltäkö teidät toimitettiin seminaariin, tiedusteli rovastinna nyökäten hyväksyvästi päätään kuin sanoakseen, että hän olisi tehnyt samoin.

— Aluksi. Mutta olin ollut seminaarissa ainoastaan vuoden, kun rovasti Ask kuoli.

— Aukusti Ask! — Rovasti ponnahti pystyyn tuoiltaan ja kiiruhti kädet ojennettuina Kyllikkiä kohden.

— Oletteko te Aukustin kasvatti, — se sama, josta hän kirjoitti meille vähää ennen kuolemaansa?

Rovastinna hätäntyi. Hänkin muisti kirjeen, jossa rovasti Ask oli kertonut kasvatistaan ja halustaan testamentillaan auttaa häntä eteenpäin. Mutta ihmisten ilkeämieliset selitykset panivat rovastin epäilemään. Siksi hän tahtoi kuulla ystävänsä mieltä.

— Niin, niin jos te kaipasitte häntä, niin kyllä mekin, kiiruhti rovastinna selittämään. Ja rovasti innostui kertomaan ylioppilasajoista, jolloin he Aukustin kanssa olivat asuneet yhdessä pienessä ullakkohuone-pahaisessa Helsingin laitaosissa.

Rovasti oli niin innostunut muistoistansa, ettei huomannut Kyllikin pari kertaa yrittävän lähtöä. Rovastinnan täytyi huomauttaa häntä siitä.

Evästettynä sydämellisillä kutsuilla pian palata uudelleen Kyllikki vihdoinkin lähti. Ajatukset askartelivat iloisesti odottavassa työssä ja mieli oli lämminnyt pappilalaisten ystävällisyydestä. Mutta siellä käynti oli myöskin painanut pistävän okaan hänen sisimpäänsä. Rovasti oli heti alussa kertonut kuka oli toisena opettajana Vaaramäellä. Koulu oli ennen ollut pieni sekä rakennukseltaan että oppilaslukuun nähden, mutta rautatien jouduttua tälle kulmalle olivat olot muuttuneet. Koulun miesopettajan lisäksi valittiin sen johdosta opettajatar kouluun. Mutta senjälkeen kun Kyllikki jo oli tullut valituksi, oli

opettaja saanut kutsun kotipitäjäänsä, ja kun eräs kaksi vuotta pitäjässä palvellut apuopettajatar samoihin aikoihin joutui vapaaksi, siirrettiin hänet Vaaramäelle. Täten oli siellä nyt kaksi naisopettajaa. Ja se toinen oli — Hilma Heponen, sama Hilma, joka oli ollut seminaarin ylimmällä luokalla Kyllikin tullessa ensimmäiselle ja joka ikipäiviksi oli käynyt katkeraksi Kyllikille.

Muutamat pikkuavaimet Kyllikin taskussa helisivät iloisesti: oma koti, oma koulu. Iso avain jyskytti totisesti: Hilma, Hilma, Hilma.

Iloinen työ-into ja omituinen ahdistava tunne taistelivat keskenään Kyllikin sisimmässä.

Tie teki samassa mutkan. Oikealle avautui Vaaramäen tie, vasemmalle tie kirkonkylään. Kyllikki kääntyi vasempaan. Hän tahtoi saada puhutella toisia paikkakunnalla toimivia opettajia. Ja hän muisti rovastinnan sanat.

* * * * *

Hämärsi jo kun Kyllikki hevosella tuotiin kirkonkylän kansakoululta. Hän hypähti rattailta, kiitti kyydistä ja lähetti terveisensä kansakoululle. Sitten hän kääntyi portista sisään.

Mutta miten toisenlaiselta näyttikään hänen kotinsa nyt kuin eilen auringon kirkaassa valossa! Metsä tuntui hautovan synkkiä salaisuuksia, illan varjot peittivät koulutalon kuin suuret mustat siivet ja puut pihamaalla humisivat haikean raskaasti.

Hän avasi oven perimmäiseen huoneeseensa. Hämärissä hän vain epäselvästi eroitti edellisenä iltana paikoilleen asetetut kalut. Mutta tuntui kuitenkin siltä kuin hän pitkän eron jälkeen olisi tavannut vanhoja hyviä ystäviä.

Tuossa oli hänen pöytänsä ja muutamia tuoleja, ensimmäiset esineet, jotka hän oli ostanut tätä kotia varten. Ja tuossa oli hänen oma kokoonkyhäämänsä sohva! Hän oli nähnyt sellaisen erään tuttavan luona ja kohta ihastunut siihen huomattaessaan miten helposti sellainen oli laitettavissa. Ei tarvittu muuta kuin puulaatikko, jonkinlaista pehmikettä päälle ja sitten seinään sohvan yläpuolelle selustaksi kiinnitettävä päällinen. Ja nyt se oli tuossa! — Kovin mukava, lämmin ja kodikas nurkka oli sille löytynyt tuossa lähellä uunia.

Kävi kuin lämpöaine koko Kyllikin olemuksen läpi. Hän painui sohvalleen, sulki silmänsä ja palautti mieleensä edellisen illan, jolloin laskeva aurinko tervetuliaisiksi kylvi kultia hänen jalkojensa juureen.

Satu oli muuttunut ihanaksi elämän todellisuudeksi. Hän, osaton orpo, katseli kuin lumottuna hänelle loihdittuja rikkauksia.

Onnellinen hymy huulillaan Kyllikki painui sohvansa perimmäiseen soppeen. Valmiiksi laitettu yösjä houkutteli nukkumaan, mutta hän ei malttanut. Katse pyyhkäisi vain kuin hyväillen vuodetta. Se oli pukkisänky yksinkertaisinta kuosia. Se oli maksanut vain seitsemän markkaa, eikä vaatinut paljon makuuvaatteitakaan. Täytyihän sellaisesta pitää!

Kyllikiltä pääsi pieni, iloinen hymähdys. Jos hänelle joskus sattuisi tulemaan vieraita yöksi, ei hänellä todellakaan ollut vieraanvaraa, ei siksi nimeksikään. Mutta vieraista ei ollut pelkoa näin alussa ainakaan. Ja jos vastaisuudessa tulisi, olisi silloin ehkä varaakin heille! Jos hän vain saisi olla terve ja tehdä työtä, niin hän piankin pääsisi veloistaan, sekä opintovuosina otetuista että lainasta, joka oli ollut otettava kodin perustamista varten. Ja kun sekä pappilassa että kansakoululla olivat olleet niin ystävällisiä hänelle, saisi hän kai koevuosienkin jälkeen jäädä tänne, tähän kauniiseen kotiin, joka oli ottanut hänet vastaan hymyilevästi kuin äiti lapsensa.

Hän värähti, ja syvä laskos muodostui kulmakarvojen väliin. Kuin äiti lapsensa! Miten kipeästi se ajatus koski! Siellä, mistä muut keräilivät elämänsä kauneimmat muistot, siellä kasvoivat hänen kokemustensa pistävimmät piikit.

Hän koetti karistaa ajatukset luotaan. Eteenpäin, eteenpäin oli hänen tunnussanansa. Taakseen katsova pysähtyy. Taaksepäin katsominen lamautti, — ainakin sitä, jonka lapsuuden mailta huokui hyinen halla. Sentähden oli paras unohtaa. Ainoastaan silloin hän tahtoo muistaa, kun hän tapaa pienen, pelokkaan olennon, joka huutolaistyttönä kulkee kodista kotiin, on tiellä kaikkialla ja tuntee ettei ole oikeutta elämäänsä, vaikka on elämäänsä tullut. Silloin hän tahtoo katsoa taaksepäin ja muistaa, muistaa omat kipeimmät kokemuksensa, voidakseen oikein lämpimän sulattavasti katsoa sen lapsen sisimpään, tarttua käteen niin pehmeästi ettei kosketus tee kipeätä, ja sivellä päätä niinkuin ei kukaan ollut sivellyt siihen aikaan, kun hän itse kulki niitä polkuja.

Hän koetti taaskin riuhtaista itsensä irti entisyydestä. "Eteenpäin", sanoi hän puoliääneen ja

päättävästi, "eteenpäin". Mutta samassa nousi hänen silmänsä eteen kuva kansaa täyteen ahdetusta maalaistuvasta. Peräpenkin edessä pöydän takana seisoo vanha lempeäkatseinen pappi. Hänen luokseen kulkee toinen toisensa jälkeen lukemaan. Ja nyt työntävät sinne ujoa, pientä tyttöä. Polvet notkahtelevat, sydäntä kouristaa. Mutta tuo lempeä katse kohdistuu rohkaisevana tyttöön. Se nostaa hänet siitä toivottomasta oman olemassaolonsa halveksimisesta, johon ihmiset ovat nujertaneet hänen luottavan lapsensydämensä. Se sanoo hänelle: ole rohkea, sinä osaat! Ja hän osasi. — Hän luki lukemistaan, sisältä ja ulkoa, — ja rovasti hymyili yhä ystävällisemmin.

Muutaman viikon kuluttua oli hän pappilassa kasvattina.

Kuinka sanomattoman onnellinen hän olikaan! Hän oli nälkiintynyt ja laiha tullessaan pappilaan. Pian kehuttiin häntä pulskaksi ja tanakaksi tytöksi. Mutta parasta kaikista oli sittenkin se, ettei häntä enää toruttu ainaisesta tiellä olemisesta ja että hän pappilassa sai lukea ja oppia niin paljon. Rovasti opetti häntä soittamaankin. Rovasti itse soitteli paljon, välistä virsiä, välistä sellaista, josta ei sanonut tietävänsä mitä se oli, mutta joka Kyllikistä oli hyvin kaunista, vaikka niin surullista että ihan rupesi itkettämään.

Monesti pani rovasti hänet laulamaankin. Kun Kyllikki silloin kääntyi katsoakseen rovastiin, istui tämä keinutuolissa käsi silmillä.

Kyllikki luuli hänen itkevän. Ja hänen teki mieli juosta luokse, halailla rovestin polvia, niinkuin hän oli nähnyt vanhojen vaimojen tekevän, ja lohduttaa oikein sydämellisesti. Mutta hän ei uskaltanut. Syvä juopa erotti kaikesta huolimatta yksinäisen vanhuksen ja lapsen, jolle taakaksi käynyt elämä hänen kauttaan oli muuttunut kauniiksi ja hymyileväksi.

Kyllikki karkasi yhtäkkiä pystyyn. Ei, ei, tämä ei käynyt päinsä. Opettajatar, jonka huomenna virkkuna ja pirteänä piti tarttua työhön, valvoi entisyyttä ajatellen sensijaan, että olisi nukkunut ja koonnut voimia.

Hän otti suojahuivin tuolin selustalta ja kietaisi ympärilleen. Hänen oli vilu. Sitten hän meni keittiöön, teki tulta pesään ja pani edellisestä illasta säästyneen maitotilkkasen lämpiämään.

Tehdessään tätä kuuli hän liikettä seinän toiselta puolelta. Hilma johtui kohta hänen mieleensä. Olisikohan Hilma todella kotosalla, vaikka talo oli näyttänyt tyhjältä ja ovet olivat olleet lukossa sekä edellisenä iltana hänen tullessaan että tänä aamuna? Jos alku oli tällaista, millaiseksi muodostuisikaan yhteistyö?

Kyllikki puhalteli hiillosta saadakseen valkean syttymään. Hänen silmiään kirveli.

Oli sekin harmillista, kun ei tehtyä saanut tekemättömäksi, ei vaikka kuinka olisi koettanut! Ja kun se sitten aina kiertyi eteen, milloin milläkin tavalla.

Tuli hulmahti samalla ilmiliiekkiiin. Kyllikki pani kannen kattilan päälle, asetti voita ja leipää pöydälle ja otti lampun mennäkseen omaan huoneeseensa. Mutta avatessaan oven hän hätkähti ja astui askeleen taaksepäin. Vastakkaisella seinällä hän näki omituisen varjokuvan. Se oli kuin hänen oma kuvansa. Mutta hän oli pitkä, laiha, musta huntu ympärillään ja hän kulki kumarassa kuin raskaan taakan painamana.

Hän asetti lampun pöydälle ja loi pikaisen katseen ympäri huoneen. Sitte hän kävi katsomassa olivatko ovet lukossa. Hän ei yleensä ollut arka. Mutta yksin asuvan täytyi olla varovainen.

Tehtyään kierroksen huoneessa Kyllikki palasi keittiöön. Mutta hän ei saanut syödyksi. Hänellä oli yhä seinällä näkemänsä kuva silmäin edessä.

Vasta kun hän korjattuaan ruuat pois pääsi koulusaliin soittokoneen ääreen, alkoi pahantuntemus vähitellen haihtua.

Hän lauloi laulun toisensa jälkeen, ensin hyräillen hiljaa ja varovasti, miltei arkaillen, sitten yhä voimakkaammin ja raikkaammin, yhä enemmän iloa ja toivoa uhkuvana.

Hän tunsu jälleen olevansa se Kyllikki, jolla oli oma koti ja oma koulu ja joka koko voimallaan kurottautui kohti tulevaisuutta ja onnea.

Suvisuojan neiti.

Hänen nimensä oli Linda Alm. Mutta häntä kutsuttiin yleisesti

Suvisuojan neidiksi.

Hän oli muuttanut paikkakunnalle kenenkään tietämättä mistä hän oikeastaan tuli. Hän ei tuntenut ketään, eikä kukaan häntä. Käydessään ensi kertaa katsomassa seutua hän mielistyi Suvisuojan huvilaan, teki siitä kauniin talvisin asuttavan kodin ja liitti siihen maata niin paljon, että siitä tuli erinomainen pikkutila. Kaupat tehdessään hän maksoi käteisesti ja tinkimättä. Siitä hän sai varakkaan nimen. Ja sen nimen hän sai pitää.

Jokainen työhön pystyvä otti mielellään työtä Suvisuojassa. Siellä maksettiin runsaat päiväpalkat ja ruoka oli hyvää. Alussa yritti kuka hyvänsä sinne. Mutta neiti teki siitä pian lopun. Hän osasi itse kaikkea. Mutta hän ei puhunut siitä. Se tuli tietoon vasta hänen korjatessaan kelvotonta työtä. Kirvesmies, joka vähän sen jälkeen, kun neiti itse oli muuttanut Suvisuojaan, oli tullut tekemään korjauksia tuvan puolella, joutui ymmälle neidin tarkastaessa hänen työtään. Ovi oli vino ja portaat korjattu sellaisiksi, että vesi sateella jäi niihin kuin säiliöön.

Neiti nosti itse raskaan oven saranoilta ja sanoi kuinka se oli korjattava. Sitten hän rupesi purkamaan portaita. Tehtyään sitä kappaleen matkaa miehen voimalla ja tottuneen taidolla, antoi hän työkalut kirvesmiehelle: Korjatkaa ja tehkää kunnollista tai annan työn toiselle.

Ja samanlaista komentoa seurattiin sekä puutarhassa että pelloilla.

Paikkakunnalle muuttaessaan oli Suvisuojan neidillä matkassaan kaksi uskottua ihmistä. Toinen oli taloudenhoitaja vanha Leena, toinen isäntärenki Matti. — Molemmat huolehtivat kaikesta kuin omastaan. He tunsivat tarkalleen emäntänsä tavat ja tahdon. Avunpyytäjien tullessa tiesi Leena milloin ja missä muodossa apu oli annettava. Ja jos Matti-renki rattaat tyhjinä ajoi tietä pitkin, tarjosi hän tavallisesti kuten emäntä itse kyytiä hevoseettomille, — etenkin naisille ja lapsille.

Kun Suvisuojan viljelysmaita kiitettiin niiden mallikelpoisesta kunnosta, suuntasi emäntä kiitokset Mattiin. Mutta isäntämiehet, jotka Suvisuojan emännän kanssa olivat keskustelleet maanviljelystä koskevista asioista, tiesivät, että hänellä silläkin alalla oli selvät ja tarkat tiedot.

Suvisuoja oli tunnettu vieraanvaraisuudestaan, mutta kukaan ei päässyt kotiutumaan sinne. Se oli jollain näkymättömällä tavalla perheen varsinaisille jäsenille eristetty pyhäkkö. Ja tämä oli kipeä kohta Suvisuojalaisille, — etenkin kun neiti itse harvoin kävi kylässä.

Suvisuojan neiti hankki itselleen runsaasti sekä ihailijoita että kadehtijoita. Nuoret kuuluivat poikkeuksetta edellisiin, sillä nuoret olivat hänen erityisessä suosiossaan. Jos hän vain näki nuoren yrittelevän ja pyrkivän, oli hän kohta valmis auttamaan. Hän ei voinut sietää ajatusta, että nuori elämä tuhoutuisi tai kuluisi hukkaan. Hän tiesi mitä se maksoi.

Ihmiset näkivät hänessä varakkaan tilanomistajan. Hän tiesi itse olevansa katuva parannuksentekijä. Ihmiset sanoivat häntä runsaskätiseksi antajaksi, hän tiesi vain maksavansa vanhoja velkoja. Hänen johdonmukaisesti samanlainen käytöksensä köyhiä kuin rikkaita, alhaisia kuin ylhäisiä kohtaan herätti monesti huomiota. Hän itse tiesi vain tasoittelevansa oman vääryytensä jälkiä.

Suvisuojan neiti ajatteli harvoin menneisyyttä, — oikeastaan vain silloin, kun se oli tarpeellista ohjaukseksi nykyhetken velvollisuuksissa. Silloin se kuului hänen katumustöihinsä.

Sinä iltana, jolloin Kyllikki lauloi mieleensä iloa ja uskallusta, kulki Suvisuojan neiti puutarhassaan. Kuu kumotti koivujen lomasta. Ilma oli täynnä kukkien tuoksua. Suvisuojan neiti kulki hitaasti eteenpäin kukkiensa keskellä. Hänen olennossaan oli kelmeän kuutamon hiljaisuutta. Entisyys oli hiipinyt hänen rinnalleen ja teki hänet hiljaiseksi.

Silloin yhtäkkiä kantautuivat kirkkaat, värähtelevät säveleet halki ilman.

Suvisuojan neiti pysähtyi. Kävi kuin värähdys hänen olemuksensa läpi. Hän kuunteli henkeä pidättäen.

Laulu kuului ensin hiljaisena, sitten yhä kovemmin ja kovemmin. Ääni kasvoi, paisui, tulkitsi yhä enemmän iloa ja rohkeutta. Viimein tulla kumpusi joka sävel kuin syvästä elämän iloa uhkuvista hetteistä.

Suvisuojan neiti seiso liikahtamatta. Hänen kasvonsa paistoivat valkeina kuutamon valossa. Hänen silmiinsä syttyi harvakseen omituinen tuike. Vuosikausien harmauteen haudatut muistot nousivat laulun herättäminä eloon kuin tuulen hengessä hiilloksen alta salassa kytenyt kipinä.

Noin, juuri noin hänkin oli laulanut. Hänellä oli ollut hyvä ääni, jota ihailtiin. Ja hänellä oli temperamenttia. Hän rakasti väriä, tuhlaili väriä, väriä säveleisiin, väriä liikkeisiin, väriä elämän kokemuksiin.

Hänellä oli ollut enemmän kuin tuolla nuorella laulajalla, jonka äänessä vielä oli paljon tyttömaista tavoittelua. Mutta sen perussävel oli sittenkin täynnä rohkeata, elämänhaluista eteenpäin pyrkimystä, joka oli sukua hänen omalle entiselle minälleen. Sentähden se herätti kuolleen ja haudatunkin uudelleen eloon.

"Riemuele! Iloon sinut luonut Luoja on, siksi sydämen on suonut.
Tuntees pyhän tempeliin ei tuonut vanhuus viel' oo pakkastaan."

Suvisuojan neiti ei kuullut sanoja, mutta hän tunsu säveleen. Hän tuli yhtäkkiä ajatelleeksi nuoren, aloittelevan opettajan asemaa. Hän itse oli säästynyt niiltä kokemuksilta, jotka olivat tutut monelle itseään elättävälle naiselle, mutta hänellä oli ihmis- ja elämäntuntemusta tarpeeksi tietääkseen mitä toisista riippuva asema usein toi muassaan.

Hän rupesi ajattelemaan Suopohjan oloja ja niitä eri aineksia, joista nuori opettaja saattoi tulla riippuvaksi. Ja hänen mieltään alkoi ahdistaa.

"Riemun hetki ainoo katoovainen itkuun ei oo luotu — —
— — Eikä veres nuori purppurainen syötäväksi surujen."

Hänen sydämensä lämpeni nuorta, tuntematonta laulajaa kohtaan, joka yksinäisyydessään uskalsi laulaa tuollaisia luottavia elämän ilon säveleitä.

Hän seiso i hievahtamatta kuunnellen kunnes laulu lakkasi. Silloin hän hitain askelin ja ajatuksiinsa painuneena palasi huoneeseensa.

Seuraavana päivänä hän kaunis kakku matkassaan läksi tapaamaan uutta naapuriaan. Mutta hänen täytyi palata kotiin kakkuinensa, sillä koulun ovet olivat lukossa. Kyllikki oli poissa.

Seuraavana päivänä iltahämärissä, kun raikas laulu taas koululta kantautui Suvisuojaan, yritti hän uudelleen. Laulu, jota pitkin matkaa jatkui, oli takeena siitä, että käynti ei jäisi tuloksettomaksi.

Kuullessaan etehisen oven aukenevan, lakkasi Kyllikki laulamasta ja tuli ovelle. Ujo hämmennys sekaantui hänen luontaiseen reippauteensa hänen tervehtiessään vierasta.

Suvisuojan neiti käytti mielellään katseensa terävyyttä päästäkseen selville ihmisistä, joita hän tapasi. Mutta tällä kerralla peittyi terävyys äkkiä suojean hymyn verhoon. Se samoin kuin ojennettu kakku haihdutti katseen ankaraa arvostelua.

— Onko tämä minulle? — Kyllikki katseli ihastuneena kakkuaan. —
Miten *hirmuisen* ystävällistä.

— Vai oikein *hirmuisen*, — Suvisuojan neiti nauroi. Mutta Kyllikki kuuli korostuksen ja ymmärsi mihin se tähtäsi. Hän punastui. Tiesihän hän ettei sanonta ollut sopivin ja että häneltä opettajana odotettiin paljon.

Hänen katseensa painui hetkeksi. Hän ei saanut opettaja-arvoltaan vastapainoa sille tunteelle, joka sanoi hänelle, että hän pienenä ja ymmärtämättömänä seiso hienon ja teräväkatseisen naisen edessä. Mutta samassa, kun hän tunsu sen, karisti hän kaikki turhat tavoittelut luotaan. Hänkin nauroi. — Niin nähkääs, eihän sitä tule vanhaksi, viisaaksi ja täysoppineeksi samalla kuin onnistuu saamaan viran.

— Oikein, oikein, te olette luonnollinen ja rehellinen ihmislapsi! — Suvisuojan neidistä uusi opettaja oli kerrassaan ihastuttava seisossaan tuossa kouluhuoneen kynnyksellä kakku kädessään ja hetken vaihtelevat tunteet kuvastumassa kasvoilla kuin ohi kiitävät pilvet lähteensilmässä.

Kyllikki avasi oven huoneeseensa ja pyysi vieraansa istumaan.

Huoneen yksinkertainen, mukavuuksia puuttuva kalustus kiinnitti Suvisuojan emännän huomiota, mutta samalla myös soma, viihtyisä järjestely.

Suvisuojan emäntä rupesi kertomaan omasta kodistaan. Sinne oli vain viiden minutin kävely Vaaramäeltä ja siellä otettiin mielellään vastaan vieraita. Kaipasihän nuori ihminen joskus toistenkin seuraa. Ja kun täällä, missä asutus oli harvaa, joku sattui asumaan lähellä, oli syytä ahkerasti käydä häntä katsomassa.

Kerrottuaan omasta kodistaan Suvisuojan neiti rupesi puhuttamaan Kyllikkiä. Hänellä oli taito houkutella toisia puhumaan. Ja hän käytti sitä etenkin tahtoessaan ottaa selkoa lähimmäisistään.

Kyllikki meni suoraa päätä ansaan. Hän kertoi avomielisesti siitä, miten rajattoman iloinen hän oli kodistaan, mutta myöskin siitä, että pelkokin jo oli vavauttanut hänen sisintään. Hän kertoi käynnistään pappilassa ja kirkonkylän kansakoululla ja lopuksi siitä mustasta varjosta, joka oli tehnyt niin kaamean

vaikutuksen häneen.

— Siivokset ovat erittäin kunnollista väkeä ja herra Seppälä samoin, neiti Alm huomautti sivuuttaen muun.

Kyllikki ei epäillyt minkäänmoisia sivutarkoituksia. Hän ei ollut tottunut sellaisiin, jotka laskinluoti kädessään ottavat selkoa ihmisolennon pohjamuodostuksista. Hän jatkoi yhtä avomielisesti kun oli alkanutkin.

— Aivan niin, niin minustakin. Herra Seppälä tuntuu vähän juroilta ja kömpelöltä, mutta pohjalta paistaa suuri hyvyys.

Suvisuojan neiti vavahti. Hän istui huoneen nurkkauksessa eikä Kyllikki nähnyt hänen kasvojaan, mutta hänen tarkka korvansa huomasi omituisen väreen äänen soinnussa.

— Joko te noin nuorena osaatte antaa arvoa hyvyydelle? Sitä minä en osannut. — Äänessä oli kuin itkua.

Kyllikki jäi vastausta vaille. Mutta hänet vapautti pulasta etehisestä kuuluva kopina. Hän nousi. Samassa ovi avautui ja pyylevä rouva purjehti sisään.

— Kas vaan, täällä on vieraita! Tervetuloa, tervetuloa paikkakunnalle! — Vieras kätteli Kyllikkiä, samalla kun katse kiersi huonetta pitkin kuin pannen uuden opettajan varallisuussuhteet vaa'alle. Sitten hän esitti itsensä asioitsija Holpan rouvana. Hän oli ohi ajaessaan päättänyt pistäytyä tervehtimään uutta opettajaa. Tiesihän sen miltä mahtoi tuntua oudoissa oloissa. Ja kun pikkukoulu huomenna alkoi, teki siitäkin syystä mieli tutustua opettajaan. Hänelläkin oli yksi kouluun tuotava.

— Tulitte ehkä katsomaan uskaltaako lähettää lasta tänne! —
Kyllikki nauroi.

Sandra Holppa suori leveillä kotitekoisilla pitseillä koristettua liivin etumusta, samalla kuin hän salavilkkaa vilkaisi Kyllikkiin. Hän ei ollut oikein varma siitä, mihin sanottu tähtäsi.

— Nähkääs — kun on äiti — ja äidin tunteet. — Minun
Kaarlollanikin on ehdot.

— Käykö hän kansakoulua?

— Olisi pitänyt päästä neljännelle luokalle. Mutta entinen opettaja oli tiukka mies. Hän antoi semmoiset numerot, että kesällä piti lukea. Ei muuten lasketa luokalta, niin hän sanoi. Mutta eihän ne pojat kesällä malta.

— Sillähän se korjautuu, että hän jää kolmannelle luokalle vielä täksi vuodeksi.

Suvisuojan neiti yskähti kuivasti ja Sandra sävähti punaiseksi. — Mekomakin, sihautti hän ajatuksissaan. Pitkö häntä hyvittelä herkuilla noin niinkuin Suvisuojan neiti, joka vaikka ei muuten kylässä käynyt jo oli ennättänyt tänne.

— Ei neiti ole ennättänyt käydä meillä, Sandra sanoi kääntyen
Kyllikistä Suvisuojan neitiin.

— Harvoinhan minä kylässä käynkin. Suvisuojan neiti nousi tehden lähtöä. Ja Sandra seurasi esimerkkiä. Hänen hevosensa oli nuori eikä malttanut kauvan odottaa ja hänen piti vielä pistäytyä toisellakin puolella.

— Kai te olette tavannut neiti Heposen? Sandra tiedusteli etehisen kynnykseltä.

Kyllikki ei kohta vastannut. Hän auttoi takkia Suvisuojan neidin ylle.

— Kuulin että olitte yhtäikaa seminaarissa, Sandra pitkitti.

— Olimme. — Se sanottiin yksikantaan. Suvisuojan neiti ei kuullut sen enempää. Hän läksi. Mutta hän kuten Sandra huomasi lyhyiden Kyllikin vastauksessa. Ja kukin teki päätelmiään. Kotimatalla Suvisuojan neiti ajatteli tarvetta, jota hän tunsuuttamaan nuoria taipaleelle lähteviä eteenpäin. Hänen uudet naapurivelvollisuutensa tuntuivat hänestä tällä kertaa etuoikeudelta. Nuori opettaja oli suuresti miellyttänyt häntä.

Hän avasi hitaasti kotinsa portin. Kukkasten lemuava tervehdys lehahti häntä vastaan. Kastor, joka tasaisin askelin oli tassutellut emäntänsä vieressä, innostui iloisella hännänhuiskahduksella muistuttamaan olemassaolostaan, ja kuukin luiskahti pilven alta kuin sanoakseen: katso tällainen on

sinun kotisi.

Voimakas tunneallokko kohosi syvältä hänen olemuksensa uumenista. Hän näki mitä hänellä oli. Hän tiesi, mitä hänellä olisi *voinut* olla.

Kukkaset karistelivat kastehelmiään hänen jalkojensa juureen, Kastor katsoi surullisen kysyvästi emäntäänsä, ja tuulihenki lehautti kukkien tuoksua hänen ympärilleen kuin pidättääkseen häntä kuutamaisen puutarhan tenhopiirissä. Mutta katsomatta ympärilleen astui Suvisuojan emäntä hiljaa eteenpäin. Hän kulki kahden suuren huoneen läpi, joiden vaalea kalusto, iloiset värit ja monet kaunistukset häämöittivät esiin kuutamon valossa. Näistä vierashuoneista hän tuli siihen pyhäkköön, johon ei vieraan jalka ollut astunut. Se oli hänen oma, yksityinen sopukkansa. Sen värit olivat hillityt, sulavat ja surunvoittoiset, sen muodot suorat ja koruttomat. Kaikkeen oli syvä, kypsynyt persoonallisuus painanut leimansa.

Suvisuojan neiti painui huohtaen vaaleanharmaalle vuohentaljalle uunin nurkkauksessa. Läheisyydessä, vuoteen yläpuolella riippui tyroolilainen veistos ristiinnaulitusta, matkan päässä kuva köynnöksien kiertämästä luostarimuurista. Kuvan ympärillä riippui sitä kehystävänä seppeleenä suuri valkeahelminen rukousnauha.

Mutta Suvisuojan neidin katse ei pysähtynyt siihen. Se kulki eteenpäin, hipaisi ohimennen paria öljymaalausta ja pysähtyi viimein pieneen mitättömään, postikortin suuruiseen tauluun, joka katseilta kätöksä riippui eräässä nurkassa.

Suvisuojan neiti peitti kasvot käsiinsä. Hänen ei tarvinnut katsoa kuvaa. Se tunki umpeenpainuneidenkin silmäluomien läpi. Hän osasi sen ulkoa. Hän tiesi mitä jokainen piirre siinä puhui.

Hän näki vuoren huipulla linnan, ympärillä korkeat muurit, alapuolella ammottava syvyys.

Linnan parvekkeella seisoo neito, yhtä ylpeä kuin kaunis. Ja pelokkaana tunkeilee hänen takanaan parvi palvelevia nuoria tyttöjä. Mutta hän ei katso heitä. Hän katsoo ritariin, joka silmääkään räpäyttämättä, uljas miehuus kasvoillaan ratsastaa muurin kapeata lakea pitkin.

Paikalta, jossa ritari nyt ratsastaa, ovat monet syöksyneet syvyyteen, saaden siellä surmansa. Toiset ovat peloissaan peräytyneet. Siksi on linnan ylpeä valtiatar yhä pysynyt neitona. Kukaan ei ole ollut täysmittainen hänelle. Rakkaus tai rohkeus on pettänyt.

Suvisuojan neiti näkee ja kuulee kaiken. Hän on lukenut tarun vanhasta kertomarunosta. Hän on kuullut vuoristolaisten kertovan sen omalla, oudolla murteellaan. Nyt *tapahtuu* se hänen silmiensä edessä.

Linnanneito tuijottaa katse jännitettynä ratsastajaan. Hän ei ole peloissaan. Hän ei toivo, ei rakasta. Hän on ainoastaan jännitetty. Ja hänen jännityksensä kasvaa jokaiselta ratsun askeleelta. Hän uskaltaa tuskin hengittää.

Rajattomat riemuhoodot herättävät hänet viimein kuin lumeesta. Ratsastaja on onnellisesti saapunut jyrkänteen ohi ja laskeutuu linnan portin kohdalla ratsuineen muurilta.

Kansanjoukot riemuitsevat. Nenäliinat, viuhkat ja kukkaset liehuvat. Vanha ruhtinas kiiruhtaa ilosta vapisevin polvin voittajaa vastaan. Voitto tietää vanhukselle vapahdusta pitkäaikaisesta pelosta, pelosta painua hautaan ilman tietoa ikivanhan linnan kohtalosta ja suvun jatkumisesta.

Mutta voittaja ei näe kansanjoukkoja, ei vanhusta. Hän katsoo ainoastaan odottavaan palkintoon, jonka linnanneito hänelle ojentaa.

— Noin, noin — riemuitsee linnanneito itsekseen. Hän on tahtonut kokonaan hallita sitä, jolle hän antaa rakkautensa. Nyt hän näkee hallitsevansa. Hän on tahtonut todistuksia, uhria, maksoi ne mitä hyvänsä. Nyt hän on saanut sellaisia.

Hän ei rakasta, ei helly, mutta hän riemuitsee voitostaan.

Ritari polvistuu hänen eteensä, nostaa katseensa häneen ja seppele, jonka liitteenä kimaltelee kultasydän, laskeutuu voittajan otsalle.

Ritari nousee. Hänen katseensa painuu hetkeksi neidon katseeseen. Se leimuaa uljasta ritarimieltä, rohkeutta taistella ja uhrata.

Linnanneito tuntee sisimmässään ennen aavistamatonta iloa. Kirsi sulaa. Ylpeä pää painuu. Kaskijän katse lämpenee. Hän on oppinut rakastamaan.

Mutta samassa ritari on pystyssä. Hän kiskaisee seppeleen päästään, se vääntyy hänen käsissään ja helähtää alasviskattuna linnanpihan kiviseen permanttoon.

Ritarin katse painuu jälleen linnanneidon silmään. Se säihkyi. Hänen huulensa avautuvat. Hän puhuu. Ja jokainen sana on kuin tulenliekki. — Minä olen rakastanut sinua, uljas neito. Mutta sinun ylpeytesi, sinun vaatimuksesi ovat tappaneet rakkauteni.

Hän käännähtää, viskautuu odottavan ratsun selkään ja katoaa näkyvistä.

Sen jälkeen Kynast-linna on lohduttoman surun tyyssija. Vanha ruhtinas vaipuu surunsa murtamana hautaan. Ylpeä linnanneito itkee ikänsä rakkautta, joka *oli hänen*, mutta jonka *hän surmasi*.

* * * * *

Suvisuojan neiti tuijottaa kyyneleettömin katsein kuvaan. Se on kertonut hänelle hänen oman elämänsä tarinan. Hän on velkaa kaikille. Sillä se, joka antaa kuoliniskun suurelle ja rehelliselle rakkaudelle, hän köyhdyttää elämän muiltakin.

Suvisuojan emäntä nousee hitaasti. Hän ajattelee nuorta, iloista naapuriaan, ja hän lupaa pyhästi tehdä voitavansa hänen hyväkseen. Se musta varjo on karkoitettava nuoren, elämän kynnyksellä olevan tieltä. Hän, joka on velkaa kaikille, tahtoo siinä tehdä parastaan.

Ompeluseura.

Ompeluseura oli koolla Linnalan suuressa salissa. Sukkapuikot kilahtelivat, silloin tällöin helähtivät jotkut sakset ja työaseitten säestämänä luisti puhe eteenpäin kuin vuolas ja tasainen virta.

Emäntä Amalia Ruusurinta katsoi tuon tuostakin levottomasti ja odottavana ovelle päin. Viimein hän nousi, käytti hyväkseen hetkeä, jolloin jokaisella näkyi olevan tietty puhetoverinsa, ja pujahti keittiöön.

Palvelija oli paraikaa järjestämässä talon parhaita kahvikaluja tarjottimelle. Emäntä loi tarkastavan katseen tarjottimelle. Sitten hän tarttui pöydällä seisovaan vahakankaalla peitettyyn kiviastiaan ja rupesi irrottamaan vahakangasta sen suulta. Samassa hän vilkaisi pihalle, jossa näki hyvän ystävänsä Sandra Holpan pyörähtävän portista sisään.

— Älkäähän kiikkuko siinä tiellä, kivahti hän nuorimmaisilleen, jotka vatsat painettuina pöytää vasten jännitettyinä odottivat mitä oli ilmestyvä kiviastian sisältä. — Lähtekää tätiä vastaan ja tuokaa tänne keittiöön, hän lisäsi lauhkeammin.

Täti oli hengästynyt ja kuuma, kun lapset työntämällä työnsivät hänet sisään keittiön ovesta. Hän painui ovensuussa olevalle tuolille puhaltelemaan, otti esille ruusunpunaisella reunustetun nenäliinan ja rupesi sillä leyhyttelemään kasvojaan. Katse sattui hilloastiaan ja näytti tiedustelevan syytä sen esille ottamiseen.

Amalia-rouva kiiruhti selittämään, että hän, kun ompeluseuran työt oli tehty ja kahvit juotu, aikoi pyytää vieraat isännän huoneeseen syömään hyötymansikkahilloa. Marjoja oli tänä kesänä siunaantunut enemmän kuin koskaan ennen, ja vaikkakin liialliset tarjoilut ompeluseurassa oli kielletty, sopi kai lopuksi syödä vähän hilloa.

Lapsille kivahti vesi suuhun, ja kaksi sormea ojentautui innokkaasti lähemmä astian reunaan. Mutta äiti ei huomannut niitä. Koko hänen huomionsa kohdistui Sandraan, joka päästyään hengästyksestään oli tarttunut puheen päähän kiinni. Sandra oli oikeastaan aikonut tulla paljoa aikaisemmin Linnalaan, mutta matkan varrella oli täytynyt poiketa Metsämaahan. Siiriä ei ollut viime aikoina näkynyt missään, ja se insinööri tai maanmittari tai miksihän karahtierasivat oli yhtenäen ollut siellä. Metsämaan pyykkärieukotkin olivat puhuneet siitä. Sandra oli sentähden varmasti tuntenut, että nyt sinne kuuluu jotain.

— Ja kuuluiko? — Amalia Ruusurinta oli niin jännityksessä, että pisti hillokauhan ensin suuhunsa, sitten takaisin astiaan.

— Tulin kuin tilattuna, — juuri kun sormuksia oli vaihdettu. Kihlakortit pannaan tänään postiin.

— Ei olis tarvis lähettää tänne päin, nyt kun sinä tulit. — Amalia holautti makean naurun omalle sukkeluudelleen.

— Hei, hei, onpas teillä hauskaa! — Keittiön kynnykselle astui lyhyenlätä, karheapiirteinen nuori nainen, jonka ulkonevat poskipäät ja matala ryyhelmäinen otsa ensi näkemällä pistivät silmään.

— Kas Hilma! No terve, terve. — Sandra kävi kättelemään ja Amalia työnsi vastatulleelle tuolin Sandran viereen. Mutta Hilma ei välittänyt tuolista. Hän tahtoi kuulla mikä oli aiheuttanut naurun.

Sandra lennätti hänelle suuren uutisensa ja Hilma pisti kohta asian johdosta pieneksi polkaksi keskellä keittiötä.

— Joutikin tulemaan jotain hauskaa! Ei täälläpäin sellaista liiemmästi anneta!

Sandra tarttui paikalla sanottuun. Hän oli luullut, että Hilmalla nykyään oli ainaiset ilonpäivät. Olihan hän saanut sellaisen opettajatoverin, josta puhuttiin pitäjätä pitkin. Etevä, kaunis, hyvä-ääninen ja vaikka mitä!

— Pyh! Kostunko minä hänen kauneudestaan enemmän kuin etevyydestäkään. Sain minä niistä tarpeekseni jo seminaarissa!

— Niin vaimonkin, taisitte olla yhtäaikaa seminaarissa. Kumma kyllä. Hän on kuin vasta lastenkamarista laskettu.

Hilma närkästyi. Hän tahtoi tietää oliko hän Sandran mielestä paljon vanhemman näköinen?

— Enhän minä ajatellut ulkomuotoa, Sandra selitteli, — vain opettajalta vaadittavaa arvokkuutta, jota ei neiti Vaarantauksella ole lainkaan.

Amalia Ruusurinta oli nyt saanut tarjouksensa kuntoon ja rupesi vaatimaan vieraitaan saliin. Rovastinna oli äskettäin kehoittanut seuralaisia ahkeraan työhön. Odotettiin ankaraa talvea. Ja kalliin ajan johdosta oli puutettakin paljon.

— Mene sinä, joka olet emäntä, toimitteli Sandra. — Kyllä mekin kohta tulemme. — Hän veti Hilmaa käsipuolesta keittiön viereiseen huoneeseen ja suhautti hänelle salavihkaa korvaan:

— Tiedätkös, Martta Siivonen meinaa varmaan sitä Eemelilleen?

— Kyllikkiäkö? Eemeli on totisesti liian hyvä —

— Sh, sh! — Mennään nyt! — Sandra avasi oven saliin, purjehti sisään ja loi kynnykseltä nopean katseen huonetta pitkin.

Rovastinna istui tavanmukaisella paikallaan sohvan nurkassa. Toisessa nurkassa istui Martta Siivonen, jota kunnioitettiin paikkakunnan vanhimpana opettajattarena ja vanhimman opettajan vaimona. Vähän matkan päässä istui rovasti keinutuolissa. Hän jutteli iloisesti muutamien nuorten talontyttärien kanssa. Mistä he puhelivat oli mahdoton kuulla, sillä pastorska Saha, joka istui huoneen toisella puolella emäntäparven keskellä, puhui vilkkaasti ja kovaäänisesti. Hän puhui säästäväisyydestä. Se oli puoli, jota kasvatuksessa kokonaan laiminlyötiin.

Pastorska Saha käytti aina lyhyitä, täsmällisiä lauseita. Hän oli entinen opettajatar. Joskin hän naimisiin mennessään oli eronnut opettajatoimestaan, oli hän selvillä siitä, että hänen kasvattajatehtävänsä hänen uudessa asemassaan oli tullut entistä laajakantoisemmaksi. Sentähden hän käytti tilaisuuksia hyväkseen.

Sandra Holppa väistyi kunnioittavasti huoneen toiselle puolelle. Hän tunsu epämieluisella tavalla jonkinmoista puutetta tietopuolisessa kasvatuksessaan aina, kun pastorska tai Martta Siivonen pohtivat kasvatustapillisia kysymyksiä.

Lahtelan emännän vieressä oli tyhjä tuoli. Sandra otti sen haltuunsa, ja sai samassa kun istuutui kerrotuksi Metsämaan Siirin kihlauksesta.

— Vai kihloissa! — Viesti vierähti eteenpäin salaman nopeudella, ja kohta oli sekä kihlaus että kihlautuneet yleisen arvostelun alaisena.

Sandra tiesi kertoa että morsiamella oli kirstut täynnä kappioita ja että sulhasella oli virka. Häät olivat siis tulossa. Ja ne tulisivat suuret ja komeat, talon arvon mukaiset. Paikkakuntalaistenkin pitäisi ajoissa ajatella mitä heidän sopisi tehdä juhlan kunniaksi. Laulua ainakin olisi hankittava ja hyvää.

— Jo minä Siirille lupailinkin, että kyllä hommaan.

— Vai hommaat! — Martta Siivosen katse sipaisi ohimennen Sandraa. Sanat lausuttiin yksikantaan ja painolla. Pieni pilkallinen hymy väräytti Martan suupieliä.

Sandra ymmärsi koskettaneensa arkaan kohtaan. — Tietäähän sen jokainen kuka meillä laulua hommaa, hän kiiruhti selvittämään. — Mutta siinä minä missä muutkin, — jollei nyt syrjään sysätä, kun paikkakunnalle on tullut uudet ja ihmeelliset kyvyt.

Martta Siivonen laskee ompeluksen kädestään. Hänen älykkäät, harmaanvihertävät silmänsä tähtäytyivät terävinä kuin naskalit Sandraan. — Jos tarkoitat neiti Vaarantausta, niin saattaa tässä monikin käydä tarpeettomaksi. Se tyttö laulaa kerrassaan ihanasti. Eemeli jo sanoi, että kyllä nyt kelpaa laulua johtaa.

Amalia Ruusurinta, joka huomasi yhteentörmäyksen olevan tulossa, kiiruhti selittämään että uutta opettajaa ei tietenkään kutsuttaisi häihin, hänhän vasta oli muuttanut paikkakunnalle. Mutta Martta Siivonen kertoi, että Metsämaalaiset heillä olivat tutustuneet uuteen opettajaan ja kovin ihastuneet häneen. He olivat kehoittaneet häntä pian tulemaan Metsämaahan, jonka johdosta Eemeli oli päättänyt ajelluttaa neiti Vaarantausta sinne.

Sandra loi merkitsevän katseen Hilmaan. Tumma puna kohosi tämän kasvoille ja hän painoi päänsä syvemmälle kuin ompelustaan tarkastaakseen.

Samassa ovi avautui ja Kyllikki Vaarantausta astui saliin.

Syntyi hieman hämminkiä. Muutamat joukossa katsoivat säikähtyneinä toinen toiseensa, ja emäntä kiiruhti hätäisen ystävällisesti toivottamaan vierasta tervetulleeksi. Linnalassa oli jo miltei paheksittu sitä, ettei opettaja ennen ollut käynyt.

Ja nytkin hän tuli näin myöhään, vaikka koululla tänä päivänä oli lupa.

Kyllikki lensi punaiseksi. Hänellä olisi ollut paljonkin jolla puolustautua. Hänellä oli ollut suursiivous ja ikkunain sisällepäno omissa huoneissaan. Hän oli vasta äskettäin saanut apulaisen, pikku Annin, ja tämän kera oli hän varhaisesta aamusta alkaen ollut työssä. Mutta hänen oli mahdoton vedota tähän. Hän tiesi vastenmielisesti lähteneensä Linnalaan. Metsässäkin hän oli viivytellyt poimimalla syksyn punaamia lehtiä.

— Anteeksi, mutta minä en yleensä pidä ompeluseuroista.

Amalia Ruusurinta tyrmistyi. Hän ei saanut sanaakaan sanotuksi, katsoi vain Sandraan päin.

Martta Siivonen tuli Kyllikille avuksi. — Tässä on paikka, sanoi hän tehden tilaa vierellään ja viitaten Kyllikkiä siihen.

Hieno puna poskillaan Kyllikki painui tuolille Martta-rouvan viereen ja tarttui innokkaasti työhön. Rovasti ja rovastinna katsoivat merkitsevästi toisiinsa. He ajattelivat kumpikin rovasti Ask-vainajaa. Ei ollut ihme, että hän oli kiinnittänyt huomiota tuollaiseen tyttöön. Vahinko vain, ettei hän itse saanut iloita holhokkinsa menestymisestä. Ja vahinko, että hänen äkkikuolemansa ja ihmisten ilkeämieliset puheet olivat aikaansaaneet sen, että tyttö jo oppiaikansa alkupäässä jäi osattomaksi kuin lintu paljaalle oksalle.

Rovastinnan katse kääntyi Kyllikkiin. Tämä teki paraikaa Martta-rouvalle tiliä sekä taloustoimista että koulutyöstä, kasvoillaan hänelle ominainen iloisenkirkas säteily. — Oli siinä työssä silmäruokaa! Mutta oli muutakin. Tarmo oli kysytty kun opiskelun ohella oli täytynyt itse ansaita, olla työssä kesät, talvet, yöt, päivät, jotta pääsisi seminaarin läpi niin vähin veloin kuin mahdollista.

Martta Siivonen huomasi rovastinnan katseen. Hänenkin silmänsä kiintyivät hetkeksi mielihyvällä Kyllikkiin. Hän ajatteli Eemeliään. Harvat pitivät Eemelistä. He eivät nähneet hänessä sitä mitä äiti näki. Mutta ehkäpä tämä tyttö näkisi. Hän ei ollut ainoastaan iloinen ja kaunis. Hänellä oli sydän paikallaan paremmin kuin monella muulla.

Martta ajatteli lämpimiä, äidillisiä ajatuksia. — Mitä sanotte, täti Siivonen, olenko järjestänyt asiat hullusti päin?

Kyllikin kysymys herätti Martan hänen ajatuksistaan. Hän ei oikeastaan tiennyt mitä Kyllikki viimeksi oli kertonut, mutta hän kiiruhti vakuuttamaan että työ oli oikein ja järkevästi suunniteltu. Rovasti ja rovastinna olivat samaa mieltä. He olivat syrjästä kuunnelleet Kyllikin selostusta ja kiiruhtivat vakuuttamaan, että oli syytä onnitella sekä nuorta opettajaa että paikkakuntaa, joka oli saanut nuoren, innokkaan työntekijän entisten lisäksi.

Sandra Holppa nousi äkkiä ja työnsi oven etehiseen auki. Hänestä oli tukehduttavan kuuma huoneessa. Ja keskustelu häistä oli katkennut aivan kesken.

Pastorska oli toista mieltä. Hän vetäisi taskustaan pienen sanomalehden ja pyysi puheenvuoroa. Hän

oli löytänyt erittäin ytimekkään kirjoituksen epäkohdista nykyaikaisessa kasvatuksessa ja pyysi ompeluseuralaisia kiinnittämään huomiota siinä esitettyihin totuuksiin.

Vasta kun kahvitarjotin kannettiin saliin keskeytyi pastorskan luku. Työt, joita tähän asti oli ahkeraan valmisteltu, siirrettiin syrjään, tehtiin tilaa kahvikupeille ja valmistauduttiin viettämään sulosta lepohetkeä.

Kyllikki käytti hetkeä hyväkseen. Kenenkään huomaamatta hän pääsi livahtamaan viereiseen nurkkahuoneeseen.

— Oh! — Hän painoi käden povelleen ja huoautti helpoituksesta.

Oli kuin henki olisi salpautunut tuolla toisten joukossa. Kotoa lähtiessään oli hän ollut täynnä iloa ja elämän halua. Hän oli hautonut mielessään kaikenmoisia iloisia työsuunnitelmia. Kun hänen koulunsa oli kaukana kirkolta, jäivät sen puolelaiset ilman kirkonkyläläisten etuja. Hän tahtoi sentähden työssään ajatella ei ainoastaan lapsia, vaan myöskin paikkakuntalaisia. Hän aikoi perustaa pienen lauluseuran ja koota siihen nuoria niin paljon kuin mahdollista. Ehkä he myöskin voisivat saada pienen kirjaston toimeen. Mielellään hän sitä hoitaisi. Niinä iltoina, jolloin kirjasto olisi auki, saisi kai sali olla lukutupana. Hän varaisi silloin aikaa seurusteluun ja keskusteluihin. Lisäksi hän ehkä voisi koota nuoria tyttöjä luokseen, he lukisivat yhdessä jotain oikein hauskaa kirjaa ja keskustelisivat kysymyksistä, jotka koskevat nuoria ja nuorten elämää.

Tätä hän oli ajatellut matkalla tänne. Mutta nyt tuntui siltä kuin sekä hänen toimintahalunsa että hänen iloinen uskonsa tulevaisuuteen olisi ollut aivan lamassa. Tuntui niin tukahduttavan raskaalta.

Hän painui hiljaa läheiseen keinutuoliin.

Kun saisikin olla yksin täällä! Ystävällisihän kaikki olivat hänelle. Mutta hänen tuli sittenkin niin paha olla tällaisessa suuressa seurassa. Tuntui aivan toisenlaiselta hänen ollessaan yksin esimerkiksi pappilassa. Siellä tuntui niin turvalliselta. Hän tiesi että pappilalaiset tahtoivat ja tarkoittivat hänen parastaan. Mutta näin seurassa tuntui siltä, kuin suhde heihinkin olisi muuttunut. Oli kuin olisi hänen pitänyt pyytää toisilta anteeksi sitä, että rovestin väki oli niin ystävällistä hänelle.

Pitäjäläiset eivät varmaankaan pitäneet hänestä. Heillä oli kyllä lipeät ja ystävälliset sanat kielellään, mutta sanoissa ei ollut totuuden makua.

Tai johtuiko tämä pahantuntemus vain tietoisuudesta, että joukossa oli eräs, jolla oli sekä halua että aihetta puhua pahaa hänestä? "Herrojen hempukka" ja "onkeensa pyydystäjä" saattoi Hilma milloin hyvänsä sanoa. Ja se sana kiertäisi tietysti pitkin pitäjätä.

Kyllikille tuli vedet silmiin. Hän ei koskaan ollut tahtonut eikä tarkoittanut pahaa. Elämän ilo oli vain siihen aikaan pulpahdellut hänen sisimmässään niin voimakkaana ja yli äyräitten tulvivana, että se oli valanut kuin sähköä koko hänen olentoonsa. Se oli pannut silmät pakostakin säteilemään. Se ilo se häntä oli innostanut noilla yhteisillä hiihtoretkilläkin, jotka sekä Hilmalle, hänelle että Korkelalle olivat muodostuneet niin kohtalokkaiksi.

Hilma oli kai luullut kiemailuksi, mielistelyksi ja vaikka miksi, mutta tiesihän hän itse.

Hän painoi päänsä hetkeksi käsien varaan ja veri karkasi poskipäihin. Hän punastui itseään. Vaikka hänen tahtonsa ja tarkoituksensa oli ollut viaton, oli hänessä sittenkin ollut syytä. Kun toiset puhuivat hänelle Korkelan rakkaudesta, nauroi hän vain. "Tykätköön", hän sanoi suoraan. Se oli hänestä sulaa leikkiä. Ja hauskaa leikkiä. Ei hän silloin ymmärtänyt, että siitä koituisi kipeitä haavoja sekä toiselle että toiselle.

Sandra-rouvan sametilla reunustettu hameenlieve suhahti oven suussa.

— Vai täällä opettaja istuu yksikseen!

Kyllikki aikoi nousta, mutta Sandra oli jo asettunut sohvan nurkkaan ja painoi ystävällisen pakoittavasti Kyllikin takaisin keinutuoliin. Sitten hän alkoi puhua häistä. Hän ei nyt osannut muuta ajatellakaan. Ja hauskaa ajateltavaa se olikin. Se lauluasiahan vain tuotti vähän huolta, kun ei ollut oikein sopivaa johtajaa.

— Eikö herra Seppälä johda?

— Niin miks'ei, johtaa niin kuin johtaa. Kuulittehan jo koulun alkajaispäivänä.

Kyllikki myönsi että tilaisuuteen valitut laulut oikeastaan olivat olleet liian vaikeat nuorille, tottumattomille laulajille. Mutta herra Seppälä itse näkyi olevan hienon musiikin ihailija ja erinomaisen innostunut johtamaan laulua. Ja se oli mainiota. Jota enemmän laulajia ja lauluseuroja, sitä parempi.

Kyllikki oli itsekin tuuminut oman kuoron perustamista tälle puolikunnalle.

Sandra Holppa hätkähti ja painautui syvemmälle sohvan nurkkaukseensa. Hän oli niin äkkiä päässyt toiveittensa perille, että päätti aivan huimasi. Hän oli kuin liian huimaavassa mäenlaskussa. Teki mieli jarruttaa.

Vitkalleen ja niin levollisesti kuin hän taisi rupesi hän kertomaan Siivosista. Eemeli ihastuisi tietysti, jos joku toinen paikkakunnalla rupeaisi laulua johtamaan. Mutta Martan suhteen oli toisin. Hän oli hullunkurisen arka Eemelistään, luuli aina ettei pojalle annettu tarpeeksi arvoa ja tahtoi joka kohdassa olla häntä eteenpäin työntämässä. — Tiesi kai neiti Vaarantaus, ettei Eemeli ollut opettaja Siivosen poika. Nimikin sen ilmaisi. Taisi kuitenkin olla kunniallisesta avioliitosta.

Kyllikin kasvoille karahti polttava puna. Hän pani vastaan koko tahtonsa voimalla, mutta sitä pahemmin poltti.

Sandra-rouva jatkoi kertomustaan.

Martta oli tietysti ollut hyvin nuori ja ajattelematon mennessään ensi kertaa naimisiin. Sandra ei tietänyt minkäläinen mies lie ollut. Kauniin kehuivat toiset olleen. Mutta ei sitä Eemelistä päättäen olisi uskonut. Ja kun hän muutenkin oli sellainen jörö ja kömpelö, ei ollut ihmettä jos äidin aina täytyi olla eteenpäin työntämässä.

— Minusta herra Seppälä tuntuu olevan hyväsydäminen ja pohjaltaan hienotunteinen mies. He ovat kaikki olleet erittäin ystävällisiä minulle —

Martta Siivosen tulo katkaisi Kyllikin sanat kesken. Martta tuli sekä omasta että toisten puolesta tiedustelemaan, eikö neiti Vaarantaus tahtois ilahduttaa ompeluseuralaisia pienellä laululla.

— Jahah — vai niin! Kas vain! Toivottua on! — Sandra Holpalla oli suu imelässä hymyssä. — Neiti Vaarantaus kertoi juuri aikovansa perustaa oman lauluseuran paikkakunnalle.

Äidillinen säteily katosi Martta Siivosen kasvoilta. — Vai oman lauluseuran, hän sanoi harvaksen.

— Niin, enhän minä vielä —

Sandra Holppa keskeytti. — Neiti Vaarantaus on oppinut johtamaan. Hän johti jo seminaarissa ollessaan. Hänen mielestään me lauloimme liian vaikeita lauluja koulun alkajaisissa.

— No mutta rouva Holppa! — Kyllikki puhui syllisen hätääntyneenä.

— Sanoitko niin? — Martta Siivosen ääni painui käheäksi.

— Kyllä. Mutta hyvä tati Siivonen, te saatte aivan väärän käsityksen —

Kyllikki ei saanut lopettaa lausettaan. Martta Siivonen oli jo kääntänyt hänelle selkensä ja oli poistumaisillaan huoneesta, selkä peloittavan suorana ja ryhdikkäänä.

Emäntä tuli samassa kutsumaan Kyllikkiä saliin. Hän oli kuullut, ettei uusi opettaja mielellään juonut kahvia. Siksi hän oli ottanut esille parasta marjamehua. Sitä täytyi välttämättä maistaa. Ja sitten toivottiin laulua. Suvisuojan neitikin oli tullut.

Kyllikki tunsi, että häntä käsipuolesta vedettiin saliin. Siellä hänen täytyi juoda mehua, vastata kysymyksiin ja totella kun rovasti kutsui rinnalleen Suvisuojan neidin toiselle puolelle.

Rovasti puheli iloisesti vuoroon toisen, vuoroon toisen naapurinsa kanssa. Hän oli hyvillään siitä, että Suvisuoja oli kansakoulun lähimpänä naapurina. Hyvistä naapureista oli yhtä paljon iloa kuin saattoi olla ikävyyksiä huonoista. Lutherus ei suotta laskenut hyviä naapureita jokapäiväiseen leipään.

Suvisuojan neiti vastasi kohteliaisuuteen. Hänkin oli huomannut tämän todeksi sekä kaikkina niinä vuosina, jolloin hän oli asunut muutaman kilometrin päässä pappilasta, että tänä syksynä jolloin häntä usein oli ilahduttanut koululta kuuluva kaunis laulu.

Sanat kohisivat koskena Kyllikin korvissa. Hän olisi tahtonut painua maan alle, päästä puhumasta, kuulemasta ja näkemästä. Mutta minne hän katsoikin, näki hän edessään Martta Siivosen loukkautuneen suoraksi oiaistun selän.

Emäntä tarjoili enemmän mehua. Ja Kyllikki joi, joi epätoivoisena edes voittaakseen aikaa. Hän kuuli rovastin taas puhuvan laulusta. Ja Suvisuojan neiti yhtyi pyyntöön. Hänen ei sopinut kieltäytyä, ei mitenkään. Mutta kuinka voisi hän laulaakaan?

Hän joi hitaasti, pienin kulauksin, laski lopuksi lasin arvelevasti pöydälle ja kääntyi sitten hitaasti kuin venytellen viime silmänräpäyksiä emännän puoleen kiittämään.

Ja nyt, nyt —! Täytyikö hänen todellakin nyt kääntyä päin kokoontuneisiin, kuulla ystävällisiä sanoja, uudistettuja pyyntöjä ja sitten kiusattuna kuin kidutuspihdissä astua laulamaan?

Silloin viime silmänräpäyksessä tuli apu. Ovi avautui hitaasti, ja ujosti niijaileva tyttönen pysähtyi kynnykselle.

Tulija oli Anni, sama pikku Anni, joka oli jäänyt koululle kotimieheksi Kyllikin lähtiessä omasta, rauhallisesta kodista tänne toisten kiusattavaksi.

Kyllikki tuli niin iloiseksi, että hänen olisi tehnyt mieli siepata Anni syliin. Mutta Anni seiso suorana kuin sotilas esimiehensä edessä ja ilmoitti koululle tulleen vieraita.

— Vieraita, vai vieraita! udeltiin eri tahoilta. Emäntä arvaili sukulaisvieraiksi.

— Ei, ei! — Taas nousi paha, petollinen puna poskille. Jokainen tuollainen arvelu tuntui kuin viittaukselta. Ihmiset olivat niin halukkaat kajoamaan juuri siihen, jota heiltä tahtoi salata.

Pikku Anni kiiruhti toimekkaasti ja visusti selittämään, että tulija oli vieras nuori herra. Hän oli tullut polkupyörällä.

Syntyi syvä, syyttävä äänettömyys. Siltä Kyllikistä ainakin tuntui. Hätäisesti ja hämillään hän pani työnsä kokoon, lupasi itse pian joutua ja hoputti Annia lähtemään edeltäpäin. Kukaties minkälainen maan kuljeksija oli jäänyt yksin taloon.

— Kas vain, nuoria herroja vieraiksi, Amalia Ruusurinta sanoi palatessaan etehisestä vierastaan saattamasta.

— Ei kai siinä ole mitään pahaa? — Rovastinnan muutoin lempeä ääni tuntui terävältä.

— Ei pahaa, ei, kiiruhti Amalia Ruusurinta vakuuttamaan.

Pastorskasta asialla kuitenkin oli monta puolta. Nuoret osasivat harvoin olla tarpeeksi varovaisia. Santerikin oli sitä mieltä.

Sandra Holppa yhtyi pastorskaan. Hänestä neiti Vaarantauksella oli tavallistakin enemmän syytä varovaisuuteen. Hänellä oli luonnostaan rohkea käytös, eivätkä taipumuksetkaan taitaneet olla parhaimpia. Jo hänen seminaarissa ollessaan oli hänestä nähty, ettei vesa kauaksi kannostaan joudu.

Hilma Heponen punastui, rypisti hieman kulmakarvojaan ja kiinnitti kaiken huomion työhönsä.

Rovasti nousi pahastuneena. Hän oli odottanut parempaa ompeluseuralaisilta. Oli tunnotonta näin käydä nuoren poissaolevan naisen ja hänen kunniansa kimppuun. Kansakouluopettajan työ oli siksi vaikeata ja raskasta itsessään, ettei tarvinnut käydä taakkaa lisäämään panetteluilla ja juorupuheilla.

Rovastinna pani työnsä kokoon. Työajaksi säädetyt tunnit olivat ohi ja rovastilla oli kotona kiireisiä töitä. Hän oli lähtenyt matkaan ainoastaan vaimonsa kyytimieheksi, kun ei huonolla kelillä tahtonut laskea häntä yksin tulemaan.

Neiti Alm, Suvisuojan emäntäkin teki lähtöä.

Emäntä vuoroin pahoitteli, vuoroin pyyteli jäämään. Hän oli työajan päätyttyä aikonut pyytää vieraansa isännän huoneeseen. Sinne oli hankittu uudet kotikutoiset huonekalunpäälliset, — samanlaiset kuin ne, jotka pastorska oli kutonut miehelleen. Juhlan kunniaksi olisi siellä tarjottu hyötymansikkahilloa. Mutta nyt jäi sekä hillo syömättä että uudet päälliset näkemättä.

— Jääväthän tänne Sandra Holppa ja Hilma Heponen sekä syömään että katselemaan, sanoi Martta Siivonen etehisen kynnykseltä. — Hänkin tahtoi päästä kotiin.

Kaksin.

Kyllikki seiso keittiössään hellan ääressä tuon tuostakin kärsimättömästi nostaan kahvipannun kantta nähdäkseen eikö kahvi jo kiehunut. Pöydän päässä astiakaappia vastaan painautuneena popsi pikku Anni kauniinväristä marjapuuroa. Kyllikki antoi hänelle muutamia määräyksiä toimitettavista tehtävistä, nosti uudelleen kahvipannun kantta ja vilkaisi sitten kärsimättömästi keittiöstä huoneeseen johtavalle

ovelle.

Hän oli päättänyt mennä sisälle vasta kahvi matkassaan. Joutipahan vieras olemaan vähän yksinkin. Mutta mielessä kyti malttamaton toivo saada kahvi valmiiksi, päästä sinne sisälle ja saada nähdä *hänen* istuvan siinä pöydän ääressä ihailemassa Kyllikin kaunista kotimaisemaa.

Puolijuoksua oli Kyllikki kiiruhtanut kotiin ompeluseurasta, pitkin matkaa aprikoiden kuka siellä saattoi olla häntä odottamassa. Vähän oli mielessä tuikahtanut toivo että jos, jos kuitenkin olisi — —? Mutta sitten oli taas tuntunut mahdottomalta. Jos Erkki olisi maanmittari, metsäherra tai kauppa-asioissa kulkeva, voisi hän tulla milloin hyvänsä. Mutta Erkillä oli lukunsa, vieläpä kiireiset. Ja ainakin kevätlukukaudella hän aikoi olla Helsingissä. Mikäpä hänet nyt tänne toisi!

Ja sitten se kuitenkin oli Erkki, — lapsuusajan mäenlaskutoveri, jonka kanssa hän pienenä joka päivä oli juossut kouluun ja sieltä takaisin, — se Erkki, jonka hän kesällä niin odottamatta oli tavannut ja jonka käsivarsien kannattamana hän oli oppinut sen suuren ihmeellisen salaisuuden, — elämän suurimman.

Oh kuinka noita poskia poltti! Tuo hellakin hehkui niin kauheasti.

Kahvipannu pärskäytti hellalle yli äyräitten pursuavaa sisältöään. Kyllikki nosti pannun hellanreunalle selviämään, pyöräytti kupit tarjottimelle, johon oli levittänyt kauneimman tarjotinliinansa, ja korjasi vielä viimeiseksi kaappiin pöydälle jäänyttä päivällisruokaa. Sitten hän kaasi kahvia kuppeihin ja vei sisään.

Erkki istui pöydän ääressä selkä käännettynä oveen päin. Mutta Kyllikin avatessa oven hän nousi ja tuli vastaan. Hän oli niin totisen näköinen, että Kyllikin tuli oikein paha olla.

Olisikohan Erkki pannut yksinolonsa pahaksi? Tai sitä ehkä että Kyllikki aikaisemmin oli häntä torunut?

Kyllikin tuli hätä. Hänellä ei ollut ystäviä poisantamiseen asti.

Kun hän vain ei olisi torunut liaksi!

Erkki otti tarjottimen hänen käsistään ja laski sen pöydälle. — Ymmärränhän minä, sanoi hän totisena, — että oli vähän noloa kun kesken ompeluseuran tultiin ilmoittamaan sinulle, että nuori herra oli sinua hakemassa.

Kyllikki tarttui kiihkeästi sanoihin. Ei, ei Erkki ei voinut sitä ymmärtää. Hän ei itsekään ennen olisi sitä ymmärtänyt. Hui, hai ihmisten mielistä, kun tunto on puhdas, arveli hän ennen. Mutta täällä hän oli käynyt kumman araksi. — Sinä et tiedä minkälaisia ihmiset täälläpäin ovat! Monesti aivan pelottaa. On kuin useimmat heistä katsoisivat karsaasti minuun.

Erkki loi pitkän, tutkivan katseen Kyllikkiin. Hän ei ymmärtänyt että kukaan saattoi katsoa karsaasti tuollaiseen. Eivätkö he nähneet kuinka kirkas tuo katse oli, miten lapsekkaan ihastuttavat poskien hymykuopat ja miten hennot ja itsepuolustukseen heikot olivat nuo pienet kädet, jotka nyt niin lujasti ja päättävästi pitelivät tuolin kaidetta.

Erkin täytyi hymähtää. — Etkö ensinkään ole tavannut miesväkeä? He kai ainakin ovat olleet suopeita sinulle, — arvattavasti ihastuneitakin.

— Sinä olet tyhmä! Että viitsitkin! — Kyllikki nosti Erkin kahvikupin takaisin tarjottimelle ja kysyi saiko tarjota lisää. Mutta Erkki ei hellittänyt. Hän tahtoi kuulla kaikesta mikä koski Kyllikkiä. Ja kai hänellä oli oikeus kysyä?

Kyllikki kaasi kahvia Erkin kuppiin, vilkaisi huolettomasti ulos ikkunasta ja viskasi ohimennen tulemaan että olihan täällä yksi aivan erinomaisen ystävällinen. Erkkikin ihastuisi jos tuntisi.

— Ei ole sanottu. Kuka hän on?

— Se on — se on — meidän vanha rovastimme.

Molemmilta pääsi nauru, — Kyllikiltä veitikkamaisen iloinen.

Erkki ei luvannut enää uskoa Kyllikin olojen ahtauteen. Ahtaissa oloissa elävä ei nauranut noin.

Kyllikki kapusi sohvansa lämpimämpään nurkkaan, otti pienen sohvatyynyn syliinsä ja nojasi mieltävästi siihen. — Sinä olet huono ihmistuntija, Erkki, hän sanoi päättävästi. — Muuten ymmärtäisit että iloisuutenikin tavallaan on todistus vaikeuksista. Katsos, juuri kun on vaikeata aina olla sellaisten

kanssa, jotka eivät ymmärrä eivätkä tunne, ja kun sitten pääsee vanhan, hyvän ystävän seuraan —

— Olenko minä vanha, hyvä ystäväsi, Kyllikki? katkaisi Erkki.

Kyllikki joutui vähän hämilleen. Mutta mitäpä muuta Erkki oli kuin hyvä ystävä, niin monet mäetkin kun he olivat laskeneet yhdessä.

— Hyvä, hyvä! Kerrohan eteenpäin! Minä tahdon kuulla elämästäsi täällä niin paljon kuin mahdollista.

Ja Kyllikki rupesi kertomaan. Hän esitti Holpat ja Ruusurinnat, Siivoset ja Hilma Heposen. Hän kuvasi pappilan hienot, ystävälliset vanhukset ja Suvisuojan neidin, läheisimmän naapurinsa ja "pitäjän hienoimman naisen". Suvisuojassa hän oli käynyt vain kerran. Mutta neiti Alm oli hyvinkin usein pistäytynyt koululle ja vielä useammin hän oli lähettänyt kaikenmoisia hauskoja terveisiä Suvisuojasta, milloin marjoja puutarhasta, milloin ihastuttavia kukkasias tai kauniin, hyvälle tuoksuvan kakun. Suvisuojan neiti oli henkilö josta täytyi pitää. Mutta kaikkein, kaikkein enimmin Kyllikki kuitenkin piti koulustaan ja omasta kodistaan. Työ ja koti olivat hänen suunnattoman suuri rikkautensa.

Erkki Palo keikautteli harvakseen toisen polven päälle kiertämäänsä säärtä ja vilkaisi välistä ulos ikkunasta ilta-aurionon valossa loistavaan syysmaisemaan. Enimmäkseen hän kuitenkin katseli Kyllikkiä.

Tuossa ohimojen kohdalla kiertyi aaltoileva tummanruskea tukka mukavasti pikku kiharaksi, joka uudelleen pistihe esiin aivan korvan juuressa. Se kihara näytti yhtä iloisen vallattomalta kuin Kyllikki itse.

Entä nuo pienet, pehmeät ja kuitenkin lujat kädet!

Erkki ei koskaan ennen ollut huomannut, miten paljon käsien muoto ja liikkeet saattoivat ilmaista! Ihan samanlaista ristiriitaakin, jota saattoi olla ihmisen sisimmässä! Nyt esimerkiksi ne pienuudestaan huolimatta näyttivät oikein nuortean lujilta ja voimakkailta. Mutta sitten ne yhtäkkiä muuttuivat niin avuttoman hennoiksi, että panivat sydämen aivan vavahtamaan.

Kuinka turvattoman pieniltä ne nyt juuri näyttivät!

Erkin täytyi tehdä lujaa vastarintaa itselleen voidakseen olla taittumatta niihin. Hän nousi äkkiä ikkunan äärestä ja rupesi kiivaasti astumaan edestakaisin lattiata pitkin. Häntä ei miellyttänyt kuulla siitä suuresta, rikkaasta oman kodin onnesta, jonka Kyllikki täällä oli löytänyt.

Mutta nyt, mistä Kyllikki nyt puhuikaan? Eikö juuri siitä samasta, jota hän itse vastikään oli ajatellut, — tuosta omituisesta vastakkaisuudesta ja kaksinaiselämästä, jota ei voinut ymmärtää eikä itselleen selvittää, mutta joka oli olemassa ja jolla varmaan oli sekä juurensa että selityksensä. — Hän, Kyllikki, oli päivin innostunut opettajatar, jolla oli valoisat ajatukset ja rohkeat tulevaisuuden tuumat. Mutta illoin muuttui mieli. Hän tunsii olevansa yksinjäädnyt orpo, joka, vaikka olikin saanut päivänpaistetta osakseen, tunsii olevansa sidottu synkkään, käsittämättömään kohtaloon.

Erkin mieltä karmaisi. — Kukapa ei olisi kokenut tuollaista, hän sanoi miltei tylyn jyrkästi. — Se oli vain illan pimeydestä johtuvaa herkkämielisyyttä.

Mutta Kyllikki intti vastaan. Hän siirsihe pois sohvan nurkasta, astui lattiata yhä mittailevan Erkin ohi ja asettui ikkunaan. — Ennen oli mielestäni kaikki yksinkertaista, selvää ja mutkatonta. Kun olin surullinen, tiesin että sitä olin ja miksi. Samoin iloisena ollessani. Ja iloinen olinkin enimmäkseen. Sen sinä tiedät. Suru ei oikeastaan pystynyt minuun senjälkeen kun —

Hän ei tiennyt mitenkä jatkaa. Hän tuli ensi kertaa ajatelleeksi, että Erkki kai ei tietänytkään mitään hänen elämänsä pimeästä alkuperästä. Hän oli syntynyt toisessa pitäjässä ja oli jo iso tyttö, kun hän rovasti Askin kasvattina muutti Erkin syntymäpitäjään.

— Senjälkeen kun elämä oikein alkoi, hän viimein hiljaa lisäsi.

— Oikeastaan olen täällä onnellisempi kuin koskaan ennen, jatkoi hän hetken kuluttua. — Minulla on kerrankin oma koti ja oma tyydyttävä työala. Ja sittenkin olen hetkittäin surullinen. Usein juuri silloin, kun tunnen miten rakastan tätä kotia ja että tahtoisin jäädä tänne, on kuin ääni sisimmässäni huutaisi: pakene, pakene.

Silloin ei Erkki enään voinut hillitä itseään. — Kyllikki, Kyllikki, tietäisit miten iloiseksi sinä teet minut!

— Silläkö että tahdon paeta?

— Niin juuri. Silloin ei sinulla ole liian hyvä täällä. Silloin voit lähteä täältä, kun opettaja sinussa on

saanut tyydytyksensä ja kun tahdot kuulla sitä ääntä, joka kuiskaa: ajattele omaa onneasi ja pakene. — Kyllikki, rakas, reipas leikkitoverini, tahdotko silloin lähteä siihen kotiin, jonka minä sinulle rakennan?

Kyllikki oli kääntynyt selin Erkkiin. Hän seisoi ikkunan ääressä ja katsoi ulos.

— Sanoinhan minä, että oli yksi —

Erkki vavahti. — Yksi, joka —? Minä en ymmärrä.

— Yksi täälläpäin olevista, joka oli hyvin ihastuttava, — Kyllikki koetti tehdä äänensä kylmäksi.

— Eikö se siis ollutkaan rovasti? Leikkinäsikö sinä oletkin pitänyt minua?

Ei kuulunut vastausta.

— Oliko vai ei? Sano!

Samassa kääntyi Kyllikki päin Erkkiä, silmät olivat kyynelissä, mutta suu nauroi. — Oma, rakas Erkkini!

Hän tunsi Kyllikin kädet kaulallaan, ja rajaton riemu valtasi hänet.

— Kyllikki, Kyllikki, sinä rakas vallaton veitikka!

Sydän sykki sydäntä vastaan ja huulet painuivat toisiinsa.

Mutta yhtäkkiä riuhtaisi Kyllikki itsensä Erkin syleilystä. Se mustan musta ja raskas, josta hän ei päässyt eroon, joka oli hänen katkera synnyinlahjansa, astui heidän välilleen. Se oli sanottava, vaikka se oli sydänhaavan uudelleen auki repimistä. Se oli armotonta itsensä alasti riisumista. Se oli selän kääntämistä kirkkaalle, kimmeltävälle onnelle. Mutta se oli sanottava. Erkin täytyi tietää kenen hän otti.

Ja Kyllikki — sanoi sen, — väräjävin huulin mutta selvään ja suorasti. Hän oli avioton lapsi. Torpan tyttö oli hänen äitinsä, isäänsä hän ei tuntenut.

— Ja tästäkö minun rakkauteni muuttuisi? — Kyllikki, minä *tiesin* sen. Kun koulussa annoin Ahosen Matille selkään, tein sen siksi, että hän viskasi sinulle sen nimen, joka niin kauheasti leimaa kantajansa. Kyllikki, sinä olet oma, rakas Kyllikkini! Etkö tunne sitä?

Kyllikki tunsi itsensä uudelleen Erkin käsivarsien ympäröimänä ja rakkauden sepittämät sanat painuivat parantavana lääkkeenä hänen sydämensä kipeimpään haavaan.

— — Vasta kun lamppu oli sytytetty ja iloinen tuli räiskyi takassa, maltoivat he vakavasti ruveta keskustelemaan. Keskustelu koski kihlauksen julkaisua. Erkki olisi suonut sen heti tapahtuvaksi, mutta Kyllikki ei tahtonut sitä. Opettajatar hänessä pani vastaan. Hän ei oppilaitten eikä yleisön silmissä tahtonut joutua opettajaksi, joka kulki sulhanen mielessään, ja jolle työ oli tilapäinen sivuasia. Hän tahtoi ehjästi ja kokonaan antautua opettajatoimelleen niin kauan kuin se hänellä oli. Hän tahtoi saada lapset tuntemaan että hän ajatteli heitä, rakasti heitä ja tahtoi heidän parastaan. Nyt kun hänellä oli Erkin rakkaus, tunsi hän itsensä kykenevämmäksi siihen kuin koskaan ennen. Onni antoi voimia. Onni teki rikkaaksi myöskin antamisessa.

Odottaminen oli parasta heille itselleenkin. He olivat kumpikin nuoria. Toisen velvollisuus oli ajatella lukujaan, toisen opettajatyötään.

Erkki sulki Kyllikin suun suutelolla. Hän ei olisi uskonut että tuollaiseen pikku päähän mahtui niin paljon elämän viisautta.

He olivat vielä pohtimassa julkaisukysymystä, kun ulkoa kuuluva kopina keskeytti heidät. Kyllikki muisti verhottomia ikkunoitaan ja kavahti säikähtyneenä pystyyn.

— Tule tänne toiseen huoneeseen, missä ei lamppu pala. Hilma Heponen on varmaan tullut kotiin.

Hilma Heponen? Erkki ei aluksi ymmärtänyt mitä Kyllikki tarkoitti. Mutta sitten hän muisti Kyllikin kuvaukset ja Hilma Heponen.

Hänhän oli se opettajatar, joka ei ollut oikein hyvissä väleissä Kyllikkiin?

— Ei se ollut Hilman syytä yksin, kiiruhti Kyllikki selittämään. — Tänään ymmärrän paremmin kuin koskaan ennen miten pahasti tein. —

Äänen sointu oli lämmin ja hyväilevä. Kyllikki painautui lähemmä Erkkiä. — Minä tahtoisin kertoa sinulle niin paljon.

Taas kuului kolinaa. Nyt saattoivat selvästi kuulla askeleita portaissa.

— Erkki, Erkki mene! — Kyllikki avasi oven koulusaliin ja työnsi hänet pimeään luokkahuoneeseen.

— Mitä kummassa? — Erkin ääni oli kärsimätön.

— Mene, — minä pyydän! Hilma, tai rouva Holppa tai joku muu tulee. Ja he tiesivät, että sinä tulit jo aamupäivällä.

Erkki koetti vastustaa, mutta Kyllikki työnsi hänet takaisin saliin. — Tämä on minun ensimmäinen pyyntöni sinulle. — Sanat kuiskattiin hätäisesti Erkin korvaan. Sitten Kyllikki sulki oven ja Erkki seisoi yksin pimeässä.

Hetken kuluttua hän äänistä kuuli, että tulijoita oli kaksi. Pian senjälkeen hän kuuli nimetkin, ensin Hilman sitten rouva Holpan.

— Onpa täällä valaistua ja hauskaa! —

Rouva Holpan katse kiersi uteliaana huonetta pitkin. —

Ihan on kuin olisi vieraita talossa.

Kyllikki nauroi makeasti. Tiesiväthän he että hänellä oli ollut vieras, oikeinpa päivällisvieras — ensi kertaa tässä talossa. Oliko ihme jos tulet vieläkin tuikkivat.

— Ai, ai, vai oli se herra oikein päivällisillä! Taisi olla hyvä ystävä! Vahinko ettei satuttu näkemään. — Sandra puhui suu imelässä hymyssä.

Kyllikki käännähti äkkiä pois päin vieraistaan ja rupesi korjaamaan kokoon pöydällä olevia kahvikaluja. Sandra ja Hilma vilkaisivat merkitsevästi toisiinsa ja Hilma nyökkäsi päällään koulusaliin päin.

Samassa Kyllikki käännähti.

— Tuota — noin — niin, tapaili Sandra hämillään.

Hilma kiiruhti hänelle avuksi. He olivat oikeastaan tulleet puhumaan siitä lauluasiasta. Sitä oli Linnalassa perinpohjin pohdittu. Martta Siivonen oli loukkaantunut eikä Eemeli enää missään tapauksessa ottaisi johtaakseen laulua. Sentähden oli paras, että Kyllikki otti koko homman huolekseen. Hänet kutsuttaisiin joka tapauksessa häihin. Se tiedettiin.

Kuin aikoja takaperin unohtunut asia sukelsi aamupäiväinen ompeluseura Kyllikin muistoon. Samalla hän muisti mielipahansa ja häntä alkoi harmittaa.

— Rouva Holppa, te teitte kerrassaan pahasti tänään! Te lavertelitte minun aikeistani, mutta omat asiat ja aikeet teillä oli mielessä. Minut työnsitte vain edellänne jonkunmoisena uranaukaisijana.

Rouva Holppa hätäntyi. Hän ei ollut aikonut kerrassa mitään pahaa, ei kerrassaan mitään. Hän oli vain niin innostuksissaan häistä ja teki mieli saada asiat paraimmalle tolalle, sentähden hän oli tullut keikauttaneeksi sanansa siihen suuntaan minne ajatuksetkin menivät.

Kyllikki katsoi hetken tiukasti häneen.

— Rehellisesti sanoen: minä suutuin.

— Unohdetaan, unohdetaan, hätäili Sandra. — Antaahan tuollainen nuori, ystävällinen opettaja anteeksi. Eikä sitten puhuta koko asiasta tään enempää.

Kyllikki arveli hetken. Hänen suuttumuksensa tuntui hänestä siksi oikeutetulta, ettei vielä tehnyt mieli antaa anteeksi. Mutta kuinka voisi hän panna vastaankaan? Suuri onni oli suuri sovittaja. Onnellisen oli mahdoton kantaa kaunaa ja katkeraa mieltä. Hän tunsu sen.

Hän naurahti. — Täytyy kai minun antaa anteeksi, — siitä yksinkertaisesta syystä, etten voi olla suuttunut.

Hilma Heponen huomasi onnen säteilyn Kyllikin olemuksessa. Hän teki johtopäätöksiä. Sekä vanhat että verokset asiat johtuivat hänen mieleensä. Korkela seminaarissa, — Eemeli Seppälä aluksi täällä, — nyt kolmas, muutamien viikkojen kuluttua neljäs — sellainen oli Kyllikki.

Mustasukkaisuus, kateus ja viha nousivat hänen sisimmässään kuin pedot saaliinajoon.

Hilma oikaisihe ja antoi merkin Sandralle. Heidän oli jo aika lähteä.

Samassa kun ovi heidän jälkeensä painui kiinni, kaikui hilpeä, hillitty "hurraa" koulusalin ovella. Pimeään tulvehti äkkiä kirkasta valoa ja kädet ojennettuina Erkkiä kohden julisti Kyllikki arestin päättäneeksi.

Haavoja.

Martta Siivonen istui välikamarissa kangaspuitten ääressä. Ikkunalaudalla heloitti vielä syksymyöhällä kukkiva iloisenvärisen pelargoonia ja Matti-kissa kehräsi tyytyväisenä auringonpaisteessa. Mutta Martan otsa oli rypyssä. Hänen kasvoillaan oli paljon valvoneen raukeutta, ja silmien ilme oli kärsivä.

Ompeluseurasta asti hän oli kulkenut kuin haava rinnassaan. Joka valkenevana aamuna hän päätti mielessään: tänään minä valmistan Eemeliä siihen mikä on tulossa, joka ilta vakuutti hän itselleen, että se juuri tänään oli ollut mahdotonta.

Eemeli oli näihin aikoihin ollut erittäin hyvällä tuulella. Hän laski usein leikkiä ja sanoa vihjaisi silloin tällöin jotain neiti Vaarantauksesta, jonka hyvä ääni totisesti oli toivottu lisä paikkakunnan kuoroon.

— Hän on ihastunut, poika poloinen, ihastunut siihen kelvottomaan ja kiemailevaan, vaikeroi Martta sisimmässään. Mutta kun hän yritti sanoa jotain, kuoli sana jo ennen syntymistään. Oli kuin häntä olisi vaadittu pistämään puukko oman poikansa poveen. Eikä hän voinut.

Jota useammin Martta käänteli ja katseli asiaa eri puolilta, sen katkerammaksi kävi se hänelle. Hän syytti itseään, Jumalaa ja joka ihmistä. Oli kuin kaikki olisivat liittoutuneet hänen Eemeliään vastaan. Jos Eemeli jotain yritti, aina asia jollain tavoin ajautui karille. Pikku poikana ei hän onnistunut lukualalla. Vanhempana, kun hän yritti maanviljelyskoulussa, nousi tie sielläkin pystyyn. Käytännölliset työt luistivat hyvin, mutta luvut tekivät kiusaa. Eemelillä oli huono muisti. Hän muisti vain sen, mitä hän itse käytännössä oli oppinut. Mutta hänellä oli sitä mistä elämässä oli kaikkein suurin puute: hyvyttä. Miksi ei tälle annettu arvoa? Miksi nuoret häijysti nauroivat hänelle? Ja miksi ihmiset pilanteollaan lisäsivät hänen kömpelöä arkuuttaan?

Martta joutui aivan raivoon ajatellessaan Eemeliään. Eemeli oli hänen elämänsä arka kohta. Ja siihen kohtaan oli nyt isketty kovin, armottomin käsin. Siinä asiassa missä Eemeli oli oppinut olemaan etumaisena, missä hän tähän asti oli saanut rohkaisua ja tunnustusta osakseen, juuri siinä oli hänet nyt sysätty syrjään. Hän, paikkakunnan tunnetusti paras laulaja, ei muka enään kelvannut laulua johtamaan.

Martta painoi polkusimia niin, että kangaspuut liitteissään rusahtivat, ja viskasi sitten sukkulan voimalla kankaan läpi. Tänä iltana ainakin täytyi hänen puhua asiasta Eemelille. Laulajat olivat päättäneet kokoontua kirkonkylän kansakoululle, ja ensimmäinen harjoitus oli määrätty huomispäiväksi, jolloin kouluilla oli lupa. Eemeli oli sitä ennen saatava sellaiseen päätökseen, että hän itse kunniaakkaasti vetäytyisi syrjään. Kyllikki ei ainakaan saisi sitä voittoa, että hän rohkeasti pääsisi tuuppautumaan toisen tielle.

Taas riipaisi Martan sisintä kipeästi.

Kun sen iskun piti tulla juuri siltä kohdalta! Sehän se niin kipeästi koski. Hän ei ymmärtänyt miksi Jumalakaan sitä salli.

Hänen mieleensä johtui ilta, jolloin Kyllikki ensi kertaa oli tullut heille. Eemeli oli silloin niittämässä heinää koulun pihamaalla. Siinä oli voimakaskasvuista heinää, jota niitettiin jo toiseen kertaan. Kyllikki tuli portista. Hänellä oli kädet täynnä kukkia, joita hän oli saanut pappilasta. Suu nauroi, silmät nauroi. Hän oli sulaa kesää ja päivänpaistetta. Vasta illalla hän pääsi lähtemään Vaaramäelle. Eemeli lähti saattamaan omalla hevosellaan, ja kun rattaat pyörähtivät pihasta, hipaisi iloinen toivo ensi kertaa Martan sisintä.

Matti-kissa liikahti akkunanlaudalla ja työnsi pelargooniata. Martta nousi apuun ja tuli silloin vilkaisseksi pihalle. Siellä näki hän Eemelin tulevan. Pojalla oli lakki toisella korvalla ja astunta oli hiukan horjahtelevaa.

Oli kuin sydän Martan rinnassa olisi lakannut lyömästä. Tällaista oli sattunut vain kahdesti ennen: niinä molempina kertoina jolloin Eemeli oli saanut rukkaset.

Eemelissä oli niin paljon hyvää, hellää ja arkisuuden yläpuolelle tavoittelevaa. Ja äiti tiesi, että kun tuota hienoa ja arkaa oli loukattu, tahtoi poika unohtaa.

Martta pyyhkäisi kangaspuilta keittiöön. Samassa Eemelikin tuli sisään, tiuskasi ovensuussa vastaan tulevalle palvelijalle ja retkahti sitten pirtin penkille istumaan.

— Tiedätkö äiti mitä kylältä kuulin? Hemmetissä kuinka ne akat soittivat suutaan! Se laulu oli niin kaunista, etten minä ikinä enää aukaise omaa suutani.

Silloin Martta ymmärsi.

— Kylän juoruakat ne sellaista lauloivat ja se sirosuinen opettajatar heidän kanssaan! Hahhah-haa!

Oli kuin verikarpalot olisivat pyrkineet tihkumaan Martan silmistä.

— Ja tiedätkös millaiset sen laulun sanat olivat? "Ei osaa mitään, ei ymmärrä mitään, äiti vain työntää eteenpäin" —

— Älä nyt, äiti pyyteli. — Lähde nukkumaan. Minä saatan.

Mutta Eemeli ei ollut halukas lähtemään. Hän ärjyi, nauroi pilkallista naurua, joka repi Martan rinnan kuin verille ja lopuksi hän rupesi itkemään. Se teki hänet voimattomaksi, ja silloin sai äiti hänet vihdoin makuulle.

Itse ei Martta sinä yönä ummistanut silmänsä. Hän kertasi koko kuluneen elämänsä.

Kuudentoista vanha hän oli, kun ensi kertaa meni naimisiin. Morsiushuntu runollisuudellaan viehätti häntä siihen. Sulhanen oli sitäpaitsi kaunis. Että hän oli maailmanrantoja kiertänyt ja harvinaisen vähälahjainen, ei johtunut kuustoistavuotiaan mieleen.

Kun Eemeli syntyi, oli Martta ainoastaan seitsemäntoista vanha. Vuoden kuluttua hän jo oli leski.

Martta pyyhkäisi hikisen kylmällä kädellä otsaansa.

Kuinka sitä noin saattoikaan joutua keskelle elämän pyörteitä, ennenkuin itse vielä oli ihmiseksi kypsytty!

Mutta siinäpä hän sitä kypsyi. Leskeksi joutumisestaan hän oikeastaan laski elämänsä alun. Silloin hän rupesi ajattelemaan. Ja ajattelun perustuksella hän alkoi toimia. Vanhemmat ottivat Eemelin luokseen, hän itse haki oppilaaksi seminaariin.

Saatuanaan oman kodin ja oman koulun otti hän pojan luokseen. Siihen aikaan hän alkoi huomata, että lapsi kehittyi hitaasti. Pitkäaikainen ero oli teroittanut hänen huomiokykyään, ja ne tiedot, joita hän oli koonnut itselleen, olivat syventäneet hänen käsitystään.

Kerran hän uskoi huolensa eräälle hyvälle ystävälle. Tämä viittasi isän vähälahjaisuuteen ja hänen epäsäännölliseen elämäänsä. Sen jälkeen Martasta tuntui siltä kuin hän itse olisi ollut syyppä joka kolaukseen, joka sattui Eemeliin.

Pojan osa oli todella liian kova. Hänellä ei ollut isän kauneutta eikä äidin ajatuksen terävyyttä. Hänellä oli vain sitä, jolle ei kukaan antanut mitään arvoa: sydämen hyvyttä. Martta viskelihe edestakaisin vuoteella. Ei hän toden totta olisi halunnut uusiin naimisiin, ellei hän olisi tutustunut Juho Siivoseen. Mutta Juho voitti hänet juuri siltä kohdalta, joka hänellä oli sekä kipein että tärkein. Martta tiesi Juhossa saavansa hyvän isän Eemelille.

Ja hyvä hän oli ollutkin. Ensin hän pani pojan lyseoon, sitten seminaariin. Mutta kun ei lukualalla onnistunut, yritettiin käytännöllisellä. Ja kun Martta sai pienen perinnön, ostettiin sillä Eemelille oma paikka koulun läheisyydessä. Pienihän se oli, mutta olipahan kuitenkin oma pirtti omalla pohjalla. Ja se olikin alunpitäen huomattavasti lisännyt Eemelille ihmisten arvontoa.

Mutta nyt Martta suri sen paikan pienuutta. Jos edes olisi ollut maata enemmän, olisi Eemeli käynyt tilallisesta ja silloin ei häntä niinkään vain olisi syrjään työnnetty. Se, joka taisi helisyttää rahoja taskussaan ja osasi käyttää suuria sanoja, sehän se elämässä eteenpäin pääsi.

Mutta Eemeli ei osannut toista eikä toista. Ja sentähden ihmiset häntä potkivat, polkivat ja syrjäyttivät.

Hermostuneena ja kalpeana Martta nousi vuoteeltaan. Lauluharjoituksen peljätty päivä oli vaiennut

eikä hän vielä tietänyt mitä Eemeli aikoi. Hän ei edes tietänyt miten päästä selville siitä. Poika oli aina ollut umpimielinen ja luo-laskematon, kun hänelle surua sattui.

Martta kiinnitti toivonsa aamiaisaikaan. Pöydässä voisi ehkä puhua asiasta aivan ylimalkaisesti ja ohimennen.

Mutta Eemeli ei tullutkaan aamiaispöytään. Syötyään Martta lähti Omalle pirtille, mutta ovet olivat lukossa eikä kukaan vastannut hänen kolkutukseensa.

Raskain mielin Martta rupesi huoneita siivoamaan. Saatuaan muun kuntoon hän yksitellen nosti kukat vierashuoneesta keittiöön ja pyyhki pölyt niistä. Hän oli paraillaan ruiskuttamassa vettä kukille, kun kuuli Eemelin äänen pihalta. Häneltä pääsi helpoituksen huokaus, mutta kohta senjälkeen sydän hätäisesti rupesi läpättämään. Miten, miten se oli sanottava? Eemeli aukaisi samassa oven. Kynnykseltä loi hän pikaisen katseen ympärilleen, kukkiin, äitiin ja vierashuoneeseen, jonka ovi oli raollaan. Sitten hän rähähti nauramaan.

— Hah-hah-haa! Täällä järjestellään kuin juhlaa varten.

— Täytyyhän sitä, vaikka sydän olisi kuinka sairas hyvänsä.

— Sairas? Milloinka sinä olet ruvennut sairastamaan sydäntautia?

— Silloin kun poikani rintaan tuli haava. —

Se sanottiin hyvin hiljaa, mutta Eemeli kuuli sen.

— Haava! Että viitsitkin! Kyllä koira haavansa nuolee.

— Koirako! Voi, oma poika kultani!

— Sinun kultasi! Siinä sinä sanoit totuuden. Sinun eikä kenenkään muun. — Ääni värisi kuin itkussa.

Martalta pääsi nyhkytys. — Voi rakas poikani, sinä rakastit häntä!

Silloin jysähti Eemelin jalka lattiaan.

— Vai rakastin! Hulluko sinä olet! — Hän rähähti uudelleen nauramaan.

Martalta oli kukka-astia pudota lattialle. Hänen kätensä vapisivat ja heikotti niin että täytyi käydä istumaan. Mutta samassa kun hän oli painunut tuolille, karkasi hän uudelleen pystyyn. Etehisen puolelta kuului liikettä. Laulajat olivat ehkä jo tulossa eikä asia ollut tään selvempi.

Eemeli siirsihe välihuoneen kynnykselle ja kurkisti siitä etehiseen päin. Ovi sinne oli auki ja raosta näki hän miehisen vieraan astuvan saliin. Vieras oli outo Martalle, mutta hän näki että tämä kasvot paistavassa hymyssä kiiruhti Eemeliä vastaan.

Martalta pääsi helpoituksen huokaus. Hän sitaisi talousliinan vyöltään, korjasi nutturalta putoamassa olevia hiuksiaan ja kiiruhti Eemelin jälessä saliin tervehtimään.

Hartaasti pudisti hän vieraan kättä. Harvoin oli tulija niin tervetullut kuin tämä vieras Suopohjan kansakoululle. Martta sanoi sen suoraan.

Hän muisti kuulleensa herra Korkelan ja Eemelin tutustumisesta Helsingissä. Mutta että he saisivat tervehtiä herra Korkelaa täällä Suopohjan perukoilla, sitä hän ei ollut voinut aavistaa.

Kyösti Korkela hykersi hyvillä mielin käsiään. Kelpasi tulla taloon, jossa otettiin vastaan näin ystävällisesti. Mutta hänen täytyi suoraan tunnustaa, että hänen matkansa tarkoitus oli itsekäs. Hän oli nimittäin ruvennut ajattelemaan uran muutosta. Konttoristin paikka ei luvannut suuria tulevaisuuden varalle, nykyisin semminkään, kun oltiin kallistumassa siihen suuntaan, ettei se ollut mies eikä mikään jolla ei ollut omaa maata.

Eemeli ihastui tätä kuullessaan, hymähti hyvämielisesti, toisti moneen kertaan "vai niin, vai niin", ja ajatteli Omaa pirttiä.

Niin, sinnepäin sitä oltiin menossa, vahvasti Korkela. Ja nyt kun hänen raha-asiansa pienen perinnön kautta olivat kääntyneet paremmalle kannalle, oli hän päättänyt ruveta maamieheksi. Mutta Etelä-Suomessa oli maa kovin kallista. Täytyi lähteä tarkastamaan syrjäseutuja, eikö niistä löytyisi sopivaa ja sopivalla hinnalla.

— Teillä, Seppälä, on kokemusta näissä asioissa. Sentähden tulinkin ensi töikseni tänne.

— Mitäpä minulla on, — pirttipahanen ja vähän peltoa ympärillä. — Eemeli katseli vaatimattomasti saappaankärkiinsä, mutta neuvonantajan asema hiveli hänen mieltään.

— Huvila, huvila, Korkela oikaisi. — Niin sitä nykyään sanotaan. — Hän nousi, hieroskeli käsiään, vilkaisi maita arvostelevasti ulos ikkunasta ja tiedusteli eikö jo sopinut lähteä katsomaan Eemelin omaa pirttiä. Hän tahtoi nimittäin niin pian kuin mahdollista koota tietoja itselleen.

Mutta silloin puuttui Martta puheeseen. Hän ei voinut laskea tervetullutta vierasta talosta, tarjoamatta hänelle edes kupillisen kahvia. Hän pyörähti siksi keittiöön katsomaan oliko pannu jo tulella. Sitten hän välihuoneessa askarrellessaan hyvillä mielin kuunteli Korkelan ja Eemelin keskustelua.

Korkela selitti mitä kaikkea hän aikoi tehdä saatuaan asiat hyvään alkuun. Suurtilaa hän ei voinut ostaa eikä olisi tehnyt mielikään. Pikkutilallisilla oli nykyään parhaat päivät. Niistä oli muodostuva se maan mahtava kantajoukko, josta oli turvaa ja hyötyä maalle enemmän kuin entisaikoina laiskoina vetelehtivistä maanpuolustajista. Mutta kun ei pikkutilallinen voinut saada suuria summia irti, täytyi yrittää monella alalla. Hän aikoi siitä syystä ruveta harrastamaan sekä kanain että kaniinin hoitoa. Ja ehkäpä mehiläisetkin ottaisivat menestyäkseen, jos oikein yrittäisi.

Martta kuunteli ja hymyili. Ihan kuin Jumalan lähettämänä oli tämä vieras tullut. Jos hän vielä ottaisi asettuakseen näille tienoille ja Eemeli saisi toverin, jonka esimerkki olisi häntä eteenpäin sysäämässä, niin ties minkälaiseen kuntoon Oma pirtti saataisiin ja mitä kaikkea siitä irti lähtisi! Hävetä saisivat vielä kaikki ne, jotka nyt olivat Eemeliä syrjään sysäämässä.

Martta vilkaisi seinällä riippuvaan peiliin ja korjasi hieman pukuaan, samalla kun mielessään suunnitteli päivän ohjelmaa. Nyt kun herrat ovat juoneet kahvinsa, lähtevät he kai Omaan pirttiin. Siellä viiptyvät he päivällisiin asti. Laulajat kokoontuvat sillä välin ja Martta ilmoittaa heille, ettei Eemeli tulekaan mukaan. Hänellä on vieraita. Ja muutenkin hänellä on tärkeitä asioita, joista täytyy huolehtia.

Pitkän nenän saavat kaikki tyyni, sekä muut että Kyllikki Vaarantaus. Se hymyhuulinen päänkeikuttaja ansaitsi todella rangaistuksensa. — Martta oli pari kertaa ompeluseuran jälkeen nähnyt hänet, ja molempina kertoina oli hän ollut entistäänkin iloisempi. Hän oli oikein säteillyt. Voitonriemusta varmaan, päätti Martta mielessään, ja ylpeänä tietoisuudesta että hän se tästä puoleen täällä johtaa ja määräilee.

Oli kuin hyinen halla olisi huokunut kylmyyttä Martan rintaan aina kun ajatus luiskahti tuohon tyttöön.

Martta pyörähti takaisin keittiöön katsomaan kahvia. Herrat kuuluivat yhä puhelevan salissa. Puhuessaan he olivat niin innostuneet, etteivät kiinnittäneet huomiota etehisestä kuuluvaan liikkeeseen. Kyllikki sai yksin riisua päällysvaatteensa. Sitten hän otti nuottipaketkinsa ja koputti hieman arasti ovelle. Kun ei vastausta kuulunut, avasi hän oven ja astui sisään. Hän pysähtyi kynnykselle.

Ensi hetken hämmästyttä seurasi silmänräpäys, jolloin kukin keskitti ajatuksensa oman hämmennyksensä salaamiseen.

— Käykää sisään, kehoitti Eemeli arvokkaan jäykästi. — Ehkä saan esittää. —

— Ei tarvita. — Me olemme vanhoja tuttuja.

Eemeli katsoi kysyvästi Korkelaan, jonka äänensävy ei tuntunut aivan luontevalta, ja jonka kasvojen ilme näytti omituisen ylenkatseelliselta. Neiti Vaarantaus oli ilmeisesti hämillään.

— Minä en voinut aavistaa — — Kyllikki alkoi ensimmäisenä puhua.

— Että tapaisitte minut täällä, Korkela täydensi. — Yhtä vähän minä sitä, että te olitte tulossa tänne.

— Neiti Vaarantaus on opettajana Vaaramäen kansakoululla, — Eemeli selitti. Sitten hän nousi ja meni keittiöön tapaamaan äitiään.

Kahden, kahden näin yhtäkkiä ja juuri nyt jolloin Kyllikki muutenkin erityisesti oli muistanut tätä asiaa!

Kyllikin korvissa kohisi kovat kosket ja sydän löi läpättämällä. Yhden ainoan asian hän olisi tahtonut saada sanotuksi tälle miehelle, mutta voisiko hän — —?

— Teillä on oma paikka täällä. Saan onnitella. — Korkela kumarsi hieman päätään. — Paikka kuuluu olevan kaunis.

— Kaunis on, Kyllikki toisti konemaisesti.

— Paikkakuntalaisia pitäisi ehkä myöskin onnitella. Lapset mahtavat oppia *paljon* teiltä.

Kyllikki kuuli korostuksen ja ymmärsi sen. Hän nousi kiivaasti.

— Herra Korkela, te olette katkera minulle ja syyllä. Minä tein väärin, minä leikittelin, en tarkoittanut pahaa, mutta olin ajattelematon. Minusta oli hauska olla ihailtuna, enkä ajatellut muuta. — Antakaa se minulle anteeksi. — Juuri viime aikoina olen entistä enemmän muistanut teitä, — tarkoitan entisyyttä. Ja nyt kun sain tilaisuutta täytyi pyytää anteeksi.

Korkela kohautti olkapäitään. Hän katsoi itsepintaisesti Kyllikin ohi pieneen seinällä riippuvaan tauluun.

— Katsokaa, sittenkun sitä ymmärtää, — Kyllikki puhui hiljaa ja hartaudella, — kun soisi että kaikki olisi kaunista ja puhdasta, tahraa ei missään, — kun tietää mitä rakkaus —

Korkela kääntyi äkkiä Kyllikkiin päin. Hän ei voinut nähdä Kyllikin silmiä. Katse oli luotu alaspäin, mutta poskilla paloi omituinen puna ja suun ympärillä väreili voimakas, hillitty liikutus.

Mitä tämä merkitsi? Oliko mahdollista että —?

— Neiti Vaarantaus, tahdotteko sanoa, että erehdyitte?

Kyllikki hätäytyi. — Ei, ei älkää käsittäkö minua väärin! Tein ehkä taaskin tyhmästi, mutta kun — Minä tarkoitan — —

— Ahaa, minä ymmärrän! Tahdotte sanoa, että kun itse kokemuksesta tiedätte mitä rakkaus on, on teille valjennut miten veristä väryyttä se harjoittaa, joka leikittelee toisen tunteilla, lopulta viskatakseen hänelle rukkaset vasten silmiä.

— Minä tahdoin sanoa että ajatteleva, kunnan tyttö ei tee niin. Minä en ollut ajatteleva silloin.

— Ettekä kunnan myöskään. Eikö teillä ole rohkeutta myöntää sitä?

— Ei, sillä se ei ole totta. — Suuttumuksen puna nousi Kyllikin poskille. Hän oli tunnustanut sen minkä tiesi pahaksi. Kenenkään ei tarvinnut ottaa olematonta syytä niskoilleen. — Tahtoisin tietää käytättekö samanlaista mittapuuta arvostellessanne miehiä ja heidän tekojaan?

— Olettepa te nöyrä parannuksen tekijä! — Korkelakin kiivastui. — Minulla ei sitäpaitsi ole aikaa tällaiseen. Meillä on tärkeitä asioita herra Seppälän kanssa.

Hän nousi, kumarsi ja kiiruhti pihalle, jossa yhtyi Eemeliin. He läksivät yhdessä tarkastamaan kansakoulun navettaa, jonne Oman pirtinkin kaksi lehmää oli sijoitettu. Navetasta käännettiin katsomaan muita kansakoululla näytettäviä paikkoja ja sitten lähdettiin Omaan pirttiin.

Tiellä sinne Eemeli kuin ohimennen huomautti: — Taidatte olla hyvinkin vanhoja tuttuja neiti Vaarantauksen kanssa?

Korkela nyökkäsi. — Tutustuuhan sitä, kun pikkukaupungissa asuu kokonaisen vuoden saman kadun varrella ja kun tyttö lisäksi on ahne miesseuralle.

— Vai on, vai sentapainen!

— Tietysti, tietysti, niinhän ne naiset enimmäkseen! — Sitten Korkela käänsi leikiksi. Häntä rupesi huolettamaan, että tuo kaunis naikkonen jo oli ennättänyt viritellä ansojaan Oman pirtinkin kynnykselle.

— Että minäkö? Ja tuollaiseen! — No kaikkea? Puhe kääntyi toisaalle ja kukin teki johtopäätöksiään.

* * * * *

Laulajat olivat sillävälän kokoontuneet. Martta julisti juhlallisesti Eemelin esteet. Kuoro kokoontui. Kyllikki asettui johtajan paikalle, antoi ääntä ja kohotti tahtipuikkona käyttämäänsä äänirautaa.

Korkea oikeus.

Pastorin pappilassa oltiin aamiaisella. Pastori kuori hermostuneen kiireisesti ja otsa rypyssä

perunoitaan. Pastorska koetti pitää lapsia hiljaa, jotta isä rauhassa saisi ajatella.

Tänään oli tärkeä päivä. Rovasti oli vanhan vuoden lopulla eronnut kauan hoitamastaan paikasta kansakoulun johtokunnan esimiehenä, ja Santeri Saha, pitäjän tarmokas ja johtokykyinen kappalainen, oli valittu sijalle. Tänään oli johtokunnan määrä ensi kertaa kokoontua uuden esimiehensä johdolla tämän omassa kodissa, "pikkupappilassa".

Santeri Saha tunsu asemansa velvoituksen. Häneltä odotettiin paljon ja hän tahtoi vastata toiveita. Mutta tehtävä ei ollut helppo, etenkin kun kysymys syksyllä valitun uuden opettajattaren sopivaisuudesta tai sopimattomuudesta oli entistä enemmän kärjistynyt. Tyytymättömyys puhkeaisi tänään esiin tavalla tai toisella ainakin johtokuntaan vasta valitun jäsenen rouva Holpan kautta, joka jo monasti oli pastorskalle kevennellyt sydäntään pahennusta herättävien olojen johdosta.

— Ville, mitä vasaranvirkaa sinun kengänkorkosi tekevät? — Isä loi tuiman katseen poikaan. Sana sattui terävänä kuin sahan hammas.

— Olkaapa hiljaa nyt lapset, isällä on tärkeätä ajateltavaa, äiti selitteli jaellen joukolleen kastiketta perunoihin. Pastori nousi pöydästä, meni omaan huoneeseensa ja rupesi siellä astumaan edestakaisin lattiata pitkin ajatellen ja valmistautuen tulossa olevaa kokousta varten.

Sillä välin laski Sandra Holppa täysin purjein tietä pitkin pastorin pappilaan. Hänen poskensa olivat sekä pakkasesta että rivakasta astunnasta tavallistakin punakammat. Yöllä oli satanut lunta. Sentähden Sandra kannatti samettireunaista hameenlievettä korkealla, joten alta paistoi erilaisia kerroksia, ensin kappale karheata, ruohonvihreäistä kotikutoista kangasta, sitten paksut sinipunertavalla kirjaillut sukat ja lopuksi hyvinrasvatut kengät.

Vastamäki tuli eteen ja Sandra pysähtyi puhaltamaan. Hän otti esille paksun pumpulisen nenäliinan, niistihe äänekkäästi kuin sieramiaan päristelevä hevonen ja rupesi sitten harvakseen astumaan eteenpäin. Tuon tuostakin hän kuitenkin pysähtyi ja vilkaisi taakseen. Näytti siltä kuin hän olisi odottanut jotakuta tulossa olevaa.

Hänellä, Sandralla, oli tänään paljonkin ajateltavaa. Hänellä oli suuri ja tärkeä tehtävä suoritettavana ei ainoastaan johtokuntaan vasta valittuna jäsenenä, vaan siveyden suojelijana ja pystyssä pitäjänä. Ja hän tunsu edesvastuunsa.

Outo tunne vavahutti silloin tällöin hänen sydänpohjaansa. Oli kuin sieltä syvältä olisi tahtonut nousta jotain, joka tahtoi pysäyttää hänet ja saada hänet heittämään aijetta kesken. Mutta Sandra ei tahtonut heittää kesken. Se "sirosilmäinen päänkeikuttaja" ansaitsi todella aika läksytykset. Ja vaikka Sandran kaikki syytökset eivät olleetkaan aivan pätevästi perusteltuja, oli joukossa raskauttaviakin asianhaaroja.

Totta oli tietysti kaikki sekin, mitä Hilma oli seminaarin ajoilta kertonut. Mutta siitä ei tässä tilaisuudessa sopinut puhua. Sitä vastoin kannatti muistaa opettajan liian tiheitä kyläilyjä Suvisuojassa ja pappilassa. Ilkeätä oli että nuo paikat sattuivat olemaan pitäjän enimmin arvossa pidettyjä. Ei sopinut oikein nimeltä mainita. Mutta jos sanoi "eräissä paikoissa", tuli pahennus vältetyksi ja pastorskan kautta kiertäisi asia pastorille sellaisena kuin se oli. Pastori, ankarana tunnon ja järjestyksen miehenä, osaisi sitä kyllä oikein arvostella. Hän oli muutenkin sitä mieltä, että rovasti edusti aivan liian leväperäistä kantaa sekä koulu- että muissa asioissa.

Taas tärytti tuntoa niin kummasti. Tuli mieleen, että eihän se omakaan nuoruus ollut niin aivan nuhteetonta. Hulluttelu-ikänsä oli hänelläkin ollut. Mutta kunnialliseen avioliittoon päättyi. Ja nyt se kaikki oli mennyttä kuin virran vesi. Jällellä oli vain muisto, jonka avulla tunsu toisten vikuroimiset.

Iloisen kulkusen ääni kilahti samassa Sandra rouvan korvaan. Hän käännähti ja arveli hetken, sitten hän rupesi rivakasti astumaan eteenpäin, jott'ei vain näyttäisi siltä kuin hän olisi odottanut.

— No, eikös rekeen — Lahtelan isäntä pysäytti hevosensa samassa kun kohdalle pääsi. — Meillä kai on sama matkan määrä?

— Sama, sama, Sandra rouva vahvisteli. — Mutta pianhan minä tästä jalkaisinkin — —

Isäntä tahtoi kuitenkin rekeen ja Sandra suostui. Olihan hänen, ensikertalaisen, hyvä saada matkan varrella vähän neuvotella puheeksi tulevista asioista.

Juuri kun Lahtelan isännän reki pyörähti pappilan portista sisälle, huomasi Sandra toisenkin kokoukseen tulijan. Se oli Ylikylän Riikka, joka paraikaa vastatulessa ponnisteli eteenpäin aukean pellon poikki. Sandra ei kuitenkaan jäänyt häntä odottamaan. Riikka oli hiljainen ja vaatimaton ihminen, joka harvoin tahtoi saada omaa ääntään kuuluviin. Hän oli nöyräluontoinen ja jumalisena ihmisenä harrasti hän oman tahtonsa kuolettamista. Yhteistyöstä Riikan kanssa Sandralla ei vielä ollut

kokemusta, mutta muista asioista hän oli havainnut, että missä kysyttiin puolensa pitämistä tai toisten tahtoon suostumista, kuului Riikka suostuvien joukkoon. Sandra pyörähti siitä syystä Riikasta välittämättä pastorskan puheille.

Riikka Yli-kylä oli ijältään johtokunnan vanhin jäsen. Rovastin kehoituksesta oli hänet valittu johtokuntaan. Hän itse ei voinut ymmärtää, mikä oli pannut rovastin pään niin pyörälle, että rupesi tahtomaan häntä, yksinkertaista ja oppimatonta ihmistä sellaiseen paikkaan, missä tähdellisiä töitä ja tärkeitä päätöksiä oli tehtävänä. Lie rovasti ajatellut sitä, että Riikalla itsellään siihen aikaan oli lapsia koulussa. Ja totta olikin, että hänestä oli hauskaa ja hyödyllistä olla mukana siinä missä päätettiin hänen ja toistenkin lapsia läheisesti koskevista asioista. Mutta kun Mari, nuorin Yli-kylän lapsista, oli lopettanut kansakoulunsa, pyrki Riikka eroon johtokunnasta. — Jäähän nyt kuitenkin valvomaan toisten lasten parasta, oli rovasti silloin leikillä sanonut. Ja Riikka jäi. Mutta ett'ei siitä toisten lapsille ollut koitunut mitään hyötyä, siitä hän oli varma. Hän tunsu aina taakaksi asti oman huonoutensa. Ja joka johtokunnan kokoukseen hän läksi hartaasti rukoillen, että Jumala varjelisi häntä tekemästä haittaa asian oikealle ja onnelliselle ratkaisulle.

Nytkin hän taivalteli tuiskun umpeen nietostamaa tietä rukoillen itselleen ylhäältä ymmärrystä ja viisautta.

"Aut' että kieleni kelvottomista estän,
Niin ett'en tieteni mä pahaa lausu kestään!
Sä kielen liikuta, ett' oikein puhuisin,
Kun tulee puhua, sen taiten tekisin!"

Tuo virren värssy kai tuli mieleen siitä syystä, että hän äsken oli sattunut kuulemaan paljonkin tuollaista "kelvotonta" puhetta. Oli tapahtunut jyrkkä käänne ihmisten ajatuksissa Vaaramäen nuoresta opettajasta. Ennen kaikki kiittivät, nyt moittivat.

Emännälle kahahti vedet silmiin. Tuli mieleen, että mitä jos ihmiset noin rupeaisivat parjaamaan ja panettelemaan hänen Mari-tyttöään, joka nyt ensi kertaa oli poissa kotoa lähikaupungin kutomakoulussa. Niin olisi tuntunut kuin olisi sydän raastettu rinnasta toisten tallattavaksi. — Ja opettaja, joka itse aina oli valmis ajattelemaan toisten iloa ja parasta! Jouluksikin hän oli hankkinut kaikenmoista hyvää lähiseudun jokaiseen köyhään kotiin, iloksi sekä vanhemmille että lapsille. Siltalan Miinakaan ei voinut kyllin kiittää opettajaa, joka yhtenä kävi tervehtimässä hänen kyttyräselkäistä Siljaansa. Lapsi oli aivan huomattavasti elpynyt kaikista opettajan hyvistä antimista. Alkusyksystä hän oli ollut niin huonona, että kuolevan luultiin. Mutta siitpä oli ruvennut virkoamaan, kun opettajan käynnit alkoivat. Hän ihan kuin eli sen odotuksen varassa, että milloin opettaja taas tulee. — Vanhimman sisaren Annin, joka kävi koulua, oli opettaja kokonaan ottanut luokseen. Apulaisekseen sanoi. Vaikka tiesihän sen minkälaista lapsen työ oli.

Riikka-emäntä oli jo portailla. Hän kopisteli lunta jaloistaan.

"Jeesus puheen', aivoituksen', tahtos jälkeen taivuta!" — Kädet painuivat ristiin, ja syvä oman kykenemättömyyden tunne pani huokauksen rinnasta nousemaan. — Sitten laskeutui käsi ovenripaan.

Toiset olivat jo saapuvilla Riikan astuessa saliin. Tarjottiin par'aikaa kahvia. Sen jälkeen alkoi kokous.

Pastori sanoi aluksi muutaman vaatimattoman sanan itsestään ja toimesta, johon hän nyt vasta-alkavana astui. Sitten hän huomautti, että tämä kokous ei ollut varsinainen, vaan ylimääräinen. Se oli kutsuttu kokoon sen johdosta, että toisella opettajattarella ja muutamilla johtokunnan jäsenillä oli asioita, joita tahtoivat saada esitetyksi. Tämän johdosta pastori kehoitti opettaja Heposta esittämään asiansa.

Hilmalla oli eräitä toivomuksia hänen puolellaan tehtävien parannusten suhteen. Hän esitti ne, ja pastori evästi hänen toivomuksiaan muutamien valituin huomautuksin. Yleisiä varoja oli tietysti hoidettava niin tunnollisesti kuin mahdollista, mutta pikkumainen kitsastelu ei ollut paikallaan. Pastori pyysi siksi johtokunnan jäseniä lausumaan ajatuksensa asiassa.

Lehtolan isännästä oli pastori sanoillaan hiihtänyt ladun, jota toistenkin sopi seurata. Säästäväisyys oli hyvä, mutta nyt puheena oleva muutos oli siksi pieni, että sitä sopi kannattaa.

Sandra-rouva lähetti isännälle hyväksyvän silmäyksen. Isäntä puolestaan ajatteli, että jos nämä asiat olivatkin pieniä, olivat sitä suurempia ne, joita isännällä oli Sandran miehen kanssa ja jotka pian tulisivat ratkaistaviksi. Hyvä oli olla hyvissä väleissä naispuolella. Sekin saattoi merkitä paljon.

Pyyntöön suostumista kannatettiin yksimielisesti. Senjälkeen siirryttiin asiasta toiseen, kunnes kaikki käytännölliset kysymykset olivat selvillä. Silloin piti pastori pienen loman, korjasi pari kertaa kalvosimiaan ja lausui senjälkeen hartaan toivomuksen, että kaikki kysymykset, oli ne tärkeitä tai

vähäpätöisiä, helppoja tai vaikeita, ratkaistaisiin yhtä yksimielisesti ja tyyneästi kuin tähän astiset. — Juuri tänään oli hänen velvollisuutensa kajota erääseen hyvinkin arkaan kysymykseen. Hänen tietoonsa oli nimittäin tullut, että pitäjällä liikkui ikäviä huhuja pitäjääseen viime keväänä valitusta Vaaramäen opettajattaresta. Hän tahtoi nyt johtokunnan jäseniltä kuulla, olivatko hekin tietoisia tästä ja tiesivätkö ehkä missä määrin näissä huhuissa oli perää.

Pastorska pyysi ensimmäisenä puheenvuoroa. Hänellä ei oikeastaan ollut mitään sanottavaa itse kysymykseen. Hän ei ollut nähnyt mitään sopimatonta. Mutta hänen kasvattajana täytyi huomauttaa siitä, miten tärkeää oli että nuorta itsestään paljon luulevaa ihmistä ajoissa masennettiin. Eräänlainen kasvattajatoimi kuului kieltämättä johtokunnalle ja siis myöskin jokaiselle sen jäsenelle. Siksi ei tällaisessa asiassa saanut olla leväperäinen. — Pastorska toivoi, että muut, joilla oli tietoja asiassa, nyt valaisisivat kysymystä.

Toinen katsoi toiseensa. Kukaan ei rojhennut alkaa.

— Rouva Siivonen, te olette sekä johtokunnan jäsenenä että ikään nähden vanhimpia joukossamme, sanokaa te ajatuksenne asiasta, kehoitteli pastori.

Martta Siivosen ohuet, lujasti yhteenpuserretut huulet aukenivat vähitellen ja vaivalla. Kasvoilla risteili suonenvedon tapaisia värähdyksiä.

— Mitään asiallista en minä tiedä. Omasta puolestani uskoin alussa sulaa hyvää neiti Vaarantauksesta, mutta olen tullut vakuutetuksi siitä, ett'ei hän sitä ansainnut.

Martta-rouva vaikenä ja piti pitkän loman. Muut johtokunnan jäsenet katsoivat kysyväisesti milloin toisiinsa, milloin Marttaan. Näytti siltä kuin hän itsekään ei olisi tiennyt pitkö puhua vai vajjeta. Toiset odottivat.

— Eivät ainakaan hänen miehiset tuttavansa seminaarin ajoilta puhu hyvää hänestä, sen minä tiedän. — Verkalleen auenneet huulet puristautuivat taas lujasti yhteen, ja Martta siirsi tuolinsa lähemmäs seinää kuin tietoisena siitä, että hän nyt oli suorittanut tehtävänsä.

Lahtelan isäntä kiiruhti sanomaan ett'ei hän omasta puolestaan tietänyt mitään erikoista. Mutta totta oli, että asiasta puhuttiin pitäjällä. Ja ehkäpä täälläkin oli niitä, jotka voisivat kertoa enemmän.

Sandra-rouvan alussa hätäntynyt katse kirkastui. Hänen aikansa ei kuitenkaan vielä ollut tullut. Hilma Heponen käytti par'aikaa puheenvuoroa. Hän, koulun toisena opettajana ei varsinaisesti tahtonut ottaa osaa tähän keskusteluun. Mutta jos häneltä tietoja vaadittiin, oli hän valmis vastaamaan.

Silloin Sandra Holppa liikahti, korjasi hameenlievettään, painautui tanakammasti tuolin selustaan ja rykäsi. Sitten hän pyysi puheenvuoroa.

— Ei kukaan tähän asti puheenvuoroa käyttäneistä ole tietänyt mitään asiallista. — Se saattaa johtua siitä ett'eivät ole *tahtoneet* tietää. Mutta minä tiedän ja minä katson velvollisuudekseni puhua, sillä minä kuten pastorskakin pidän leväperäisyyttä tällaisessa asiassa sekä tunnottomana että turmiollisena.

— Lokakuun puolivälissä kun me, Hilma Heponen ja minä, olimme menossa neiti Vaarantauksen luo, näimme verhottomien ikkunoiden läpi kauniin, nuoren miehen neiti Vaarantauksen huoneessa. Mutta kun astuimme sisään, ei miestä näkynyt missään. Hän oli nähtävästi piiloutunut. Ilmeisesti koetti neiti Vaarantaus itsekkin uskotella meille että nuori herra oli lähtenyt. Miksi, se oli käsittämätöntä.

Tällä kohdalla keskeytti pastorska. Hän pyysi anteeksi. Mutta totuuden ja oikeuden nimessä pyysi hän saada tietää, oliko neiti Vaarantaus suoraan sanonut että vieras oli lähtenyt.

Sitä ei rouva Holppa *aivan* varmasti muistanut, eikä Hilma Heponenkaan, mutta kyllä he kuitenkin luulivat. Lisäksi he olivat vakuutetut siitä, että vieras oli viettänyt yönsä kansakoululla. Hilma oli seuraavan päivän aamuna nähnyt hänet kansakoulun pihalla.

Tehtyään tämän ensimmäisen hämmästyttävän ja asianomaiselle raskauttavan huomion oli Sandra Holppa monelta taholta, sekä miehiltä että naisilta kuullut kaikenmoisia vähemmän edullisia asioita neiti Vaarantauksen entisyydestä. Miesten lelu ja onkeensa pyydystäjä hän oli ollut jo seminaarissa. Ja samaa oli kertonut Sandralle rouva, jonka lasten kanssa opettaja kesällä oli lukenut. Silloinkin hän oli ollut niin halukas miesseuralle että laiminlöi opettajatoimensa, joten hänen oppilaansa eivät saaneetkaan ehtojaan suoritetuksi. Kerran luuli rouva Holppa itsekkin nähneensä hänet iltamyöhäisellä kävelemässä erään vieraan herran kanssa. Hänen sekä mielistelevä että keikaileva käytöksensä oli myöskin pistänyt monen silmään. Se olisi varmaankin huomattavasti esiintynyt Metsämaan Siirin

häissäkin, ellei siellä eräs hyvää tarkoittava henkilö, — jonka nimeä Sandra ei tahtonut mainita, — olisi sanonut hänelle vakavia varoituksen sanoja. Sentähden hän oli siellä niin arka, ett'ei paljo näyttäytyntytkään muuta kuin johtaessaan laulua. Siksi monet olivat jo paheksuneet hänen käytöstään, että siitä varmaan aikaisemminkin olisi valitettu, ell'ei opettaja mielistelyllään olisi päässyt paikkakunnan johtavien henkilöiden, Suvisuojan neidin ynnä muiden suosioon, niin ett'ei kuka tahansa uskaltanutkaan avata suutaan häntä vastaan. Mutta nyt kun johtokuntaan oli saatu virkaansa pystyvä mies, joka kykeni ylläpitämään järjestystä, saattoi toivoa tämänkin kohdan korjautumista.

— Lopuksi, — Sandra Holppa päätti, — pyytäisin, niin ensikertalainen kuin olenkin, kysyä eikö sekin ole sopimatonta ja loukkaavaa, että nuori opettajatar joko aina itse on kylässä tai pitää vieraita luonaan. Minä en ymmärrä paljon, mutta luulisi että koulutyö kärsii siitä ja että tässäkin siksi on kysymys, joka koskee hyviä tapoja ja kasvatusta.

Sandra istuutui. Syntyi syvä, syyttävä äänettömyys. Pastori pureksi ajatuksiin painuneena kynänpäätä.

— Tässä on todella raskas ja vaikea tehtävä, hän huomautti. — Mutta jos raukkamaisessa arkuudessa muitta mutkitta sysäisin sen syrjään, pettäisin teidän minulle osoittamaanne luottamusta.

— Niin, hyvä pastori, juuri niin. — Sandra niisti liikutettuna nenäänsä. Hän tunsu itsekin, että oli raskasta olla siveyden suojelejana.

— Siinä mitä on esiintuotu, pastori viimein päätti, on yhtä ja toista, joka — joskin on ikävänpuoleista, on siksi epämääräistä, ett'ei siihen voida kajota. Kieltämätöntä on kuitenkin, että neiti Vaarantauksella on ollut vieras, jota hän on tahtonut piilotella, sekä että hän liian paljon kyläillen, kuten muutenkin käytöksensä kautta on ollut pahennukseksi. Siksi on mielestäni parasta, että opettajaa rakkauden hengessä, mutta vakavasti varoitetaan käyttäytymään seurustelussaan sekä mies- että naistuttaviensa kanssa niin, ett'ei se loukkaa toisten tunnetta eikä ole haitaksi hänen työlleen opettajana.

— Herra pastori!

Kaikkien katseet kääntyivät sinne päin missä Yli-kylän Riikka istui. Riikka oli noussut seisomaan. Hän oli kookas ihminen. Kun hän nyt oikaisihe suoraksi yksinkertaisessa herännäispuvussaan, näytti hän kerrassaan kunnioitusta herättävältä.

— Herra pastori! — Hänen äänensä oli levollinen ja tyyni. — Minä olen hidas ajatuksillani, ja vielä vaikeampaa on saada ajatus selvästi sanotuksi. Mutta kun minulle nyt on selvinnyt mistä tässä oikeastaan on puhe, vaatii tuntoni minua puhumaan. — Tässä ollaan lähimmäistä syyttämässä. Ja mistä? Hänellä on ollut mies luonaan vieraana eikä ole tahtonut sitä ilmoittaa toisille vierailleen. — — En minä opettajan asioita tunne, mutta sana sanoo ett'ei rakkaus pahaa ajattele. Ja Lutherus käskee kaikki asiat parhain päin kääntämään.

— Totuuden suola on siltä tarpeen, pastori huomautti syrjästä.

— Eikö voinut se nuori mies olla hänen sulhasensa, Riikka arveli vähääkään joutumatta tolalta.

— Siitäkin on sanottu, että opettaja liian paljon kyläilee, on liian paljon yhdessä Suvisuojan neidin, pappilalaisten ja muidenkin kanssa. — Kun en tiedä, niin kysyn, että saako johtokunta määrätä siitäkin asiasta, kenen kanssa opettaja seurustelee ja miten paljon?

— Emäntä käsittää väärin, pastori taas yritti, mutta emäntä ei antanut keskeyttää itseään. Kuunnelleessaan oli hänelle selvinnyt mitä oli sanottava ja sen hän sanoi. — Siitäkin mainittiin, että seminaarin aikuiset toverit eivät puhu hyvää opettajasta. Sellaista sattuu. Saattaa joku minullekin sanoa, että pastori on tiukka mies ja että opettaja Heponen ärjyy lapsille.

— Syrjäviittaukset eivät kuulu asiaan! — Pastori napautti terävästi kynällään pöytään.

— Johon minä vastaan — Riikka jatkoi silmää räpäyttämättä, — että pastori tahtoo pitää järjestystä ja siihen toiseen että kenellepä meistä ei erhettä satu. — Kun tunto käskee puolustamaan, täytyy totella. Sen tähden minä nytkin puolustan.

Hän istuutui.

Hetken syvää äänettömyyttä seurasi tavaton liikahtelevuus. Tuoleja siirrettiin paikoiltaan. Lahtelan isännän kengät narahtivat pahasti. Pastori nousi levottomasti ja Sandra Holppa viskasi vihaisen katseen Yli-kylän emännälle.

— Emme siis voi tulla yksimieliseen päätökseen?

— Ei, Riikka sanoi nurkastaan.

— Raukeaako siis varoituksen anto?

— Ei, viskasi Sandra Holppa vastaan.

— Enemmistön äänet ratkaisevat asian, pastori selitti. — Kuka vastustaa varoituksen antamista?

— Minä, tuli taas Riikan puoleisesta nurkasta. Mutta kun hän oli sanonut sen, painui hän nurkkaansa itkemään. Hän muisti rovastin sanoja: jää puhumaan toisten lasten puolesta. Ja hän muisti Mari-tyttöään, joka oli kaukana kodista vieraiden ihmisten keskellä.

— Yksi vastustaa, toiset puolustavat, puheenjohtaja julisti. — Nyt olisi valittava sopivat henkilöt viemään varoitusta perille.

— Eikös puheenjohtaja, Lahtelan isäntä tiedusteli. — Tämähän on papille kuuluvaa.

— Minusta olisi hienotunteisempaa, jos valitseisimme naisia.

— Pastorska sitten! — Lahtelan isäntä nousi. Hänen saappaansa ulvahtivat taas niin pahasti, että pastorska hermostuneesti nosti kädet korvilleen.

— Ja rouva Siivonen toiseksi, — pastori ehdotti.

— Kannatetaan, sanoi Sandra Holppa lujasti kuin koko joukon puolesta.

Silloin nousi Riikka Yli-kylä. — Ja te suostutte? — Hän katsoi pitkään ja surullisesti Marttaan, — te meidän vanhimman opettajan vaimo ja kolmen tyttären äiti?

Hän pyyhkäsi huivin päähänsä ja poistui hiljaa huoneesta.

Korkea oikeus oli päättänyt istuntonsa.

Viimeinen pisara.

Kyllikin oppilaat olivat välitunnilla. Pojat rakentelivat lumilinnaa, tytöt kävelivät leikkikentän toisella puolella kiihtyneesti jutellen keskenään.

— Opettaja on kipeä, vakuutti eräs kolmasluokkalainen. — Näkeehän sen miten toisenlaiseksi hän on käynyt.

— Minä luulen, että joku on ollut paha hänelle. — Pieni toisluokkalainen puhui kuiskaamalla. — Kaarlo Ruusurinta viskasi suuren lumipaakin opettajan seinään ja sanoi: senkin mamseli, onpas niitä, jotka hänellekin sanovat!

— Mitäs Kaarlosta! — Kolmasluokkalainen kohautti olkapäitään. — Tietäähän sen mitä hän sanoo nyt kun jäi laiskaan. Hän oli niin vihainen, että karvat nousivat pystyyn.

— Niin, mutta Kaarlo sanoi, ettei kukaan enää käy täällä.

— Ja Anni on kertonut, jatkoi kuiskaamalla toinen pikku tyttö, että rouva Siivonen ja pastorska kerran tulivat koululle kovasti vihaisen näköisinä. He olivat kauvan opettajan puheilla, eikä opettaja sinä iltana syönyt ei pienintä leivänmurentakaan. Yöllä kuuli Anni niin kummallista ääntä opettajan huoneesta. Hän nousi ja meni oven taakse. Ja silloin opettaja itki, itki niin että sydän oli haljeta.

— Sh, sh, varoitti eräs suuremmista tytöistä — puhukaa hiljaa.

— Opettaja on ikkunassa ja katselee meitä, toinen ilmoitti.

Joukko hajaantui ja kukin koetti näyttää niin huolettomalta kuin mahdollista.

Kyllikkikin vetäytyi pois ikkunasta. Hän oli huomannut lasten katseet eikä tahtonut olla tarkastamassa enemmän kuin tarkastettavanakaan.

Hän päätti vastoin tapaansa kiehauttaa itselleen kahvia. Se oli piristyttävää kuin piiskan sivallus väsyneelle hevoselle. Ja hän tarvitsi piiskaa päästäksensä mäen päälle.

Matkalla keittiöön hän tuli nähneeksi kuvansa peilistä. Hän pysähtyi. Viime aikoina hän monesti oli muistanut seinällä näkemänsä mustaa varjoa. Hän oli muodostumassa näkemänsä kuvan mukaiseksi.

Hän oli laihtunut. Silmät olivat syvällä ja tummien varjojen ympäröimät. Kai hän myöskin kulki kumarassa. Hän ei tietänyt sitä. Mutta sen hän tiesi, että hän kantoi raskasta taakkaa, jonka toiset olivat sälyttäneet hänen hartioilleen ja joka oli saanut sammutetuksi hänessä sykähtelevän elämänilon.

Hetkittäin oli hänestä tuntunut siltä, että hän sittenkin jaksaa voittaa surunsa. Joka syyttömänä kärsii, hänellä on sisimmässään kimmoisuutta, joka auttaa eteenpäin. Hän tietää, että nyt on tuuli vastainen, nyt kasaantuu vaikeuksia, mutta tuleehan toisenlainen päivä kerran. Totuus tulee ilmi. Eikä sillä ole hätää, jonka ei tarvitse totuutta peljätä.

Kerran kun hän oli ajatellut tätä oli hän tullut niin iloiseksi, että hän jaksoi laulaakin.

Olihan hänellä Erkki ja Erkin rakkaus! Kuinka uskalsi hän nurista? Ja kevätkin teki tuloaan. Siitäkin oli apua.

Mutta samana päivänä toi posti hänelle nimettömän syytöskirjeen.

Kaikki ne suojaruustukset, jotka hän oli rakentanut itselleen, revittiin armottomasti alas. Hän värjötti suojattomana kuin aseeton ja alastomaksi riisuttu taistelussa.

Hänet oli työnnetty takaisin tuskan ja epätoivon suohon niin syvälle, ettei hän enää jaksanut yrittääkään nousemaan.

Kyllikki kääntyi pois päin peilistä. Sillä ei ollut hänelle mitään rohkaisevaa sanottavaa. Se muistutti vain turhista ja tuloksettomista ponnistuksista.

Mutta entä hänen taulunsa?

Hänen katseensa kääntyi tauluun, jonka hän oli saanut Aunelta. Se kuvasi Jairuksen tyttären herättämistä. Nuori tyttö makasi siinä elottomana kuin taittunut kukka. Posken pyöreys, vasta umpeenpainuneet silmät ja käsi, joka oli kuin luotu hyväiltäväksi ja hyväilemään, näyttivät rukoilevan: anna meille elämä, me olemme luodut elämään. — Ja kylmäksi kangistuneen vieressä seisoi elämän antaja katse säteilevänä lempeyttä ja ylhäistä voimaa.

Nähdessään tämän taulun ensi kertaa oli Kyllikki ajatellut itseään. Siinä oli hänen oman elämänsä tarina. Siinä makasi lapsi, joka ei saanut elää vaikka oli elämään tullut ja häneen katsomassa seisoi lempeäkatseinen auttaja, joka nosti jo kylmäksi kangistuneen takaisin elämään.

Kuinka Kyllikki oli rakastanut tätä taulua! Onnensa suurimmillaan ollessa hän oli katsellut sitä sydän täynnä kiitosta siitä armahtavasta rakkaudesta, joka oli nostanut hänetkin takaisin elämään, kohti päivää, onnea ja kirkkautta.

Ja nyt näinä vaikeina aikoina hän oli koettanut sanoa itselleen, että vaikka kaikki muu petti, ei tuo taulu voinut pettää. Se lapsi, joka kuolleista herätettiin eloon, ei saanut elämänsä takaisin tyhjän tähden. Hänellä täytyi olla tehtävänsä. Suuren Mestarin teko ei voinut olla tarkoituksetonta. Siksi ei mikään ihmisilkeys pääsisi tuhoamaan elämän onnea, joka oli lahjaksi annettu.

Tästä puhui taulu hänelle nytkin. Hän arveli hetken, päätti sitten jättää kahvinkeitämisen sikseen ja mennä ulos lasten luokse. Hänellä oli ollut tapana välitunnilla olla leikkimässä heidän kanssaan. Mutta viime aikoina oli se usein jäänyt tekemättä. Nyt hän meni.

Lapset eivät huomanneet häntä hänen tullessaan. Tytöt leikkivät matkan päässä. Kyllikki yhtyi poikiin, jotka olivat lähempänä.

Kaarlo Ruusurinta seiso selin portaisiin Kyllikin tullessa. — Pyh, miesten perään juoksija niinkuin kaikki tytöt! — Hän puristi lunta paakiksi ja kääntyi viskatakseen koulun seinään. Silloin näki hän Kyllikin. Hän lennähti tulipunaiseksi, teki joko säikähdyksestä tai tahallaan kuperkeikan ja kapusi sitten nolona pystyyn.

Kyllikki jatkoi matkaa tyttöjen luo. Hän kulki kuin unessa. Ja tuntikin annettiin kuin unessa. Kun se oli loppunut, meni hän huoneeseensa ja sulki oven. — Se on lopussa, sanoi hän ääneen ja vakuuttavasti. — Minä en voi olla opettajana enää, en ainakaan täällä.

Silloin hänestä tuntui siltä, että taulu sittenkin oli valehdellut. Sille lapselle, joka ei saanut kuolla, hänelle ei ollut tilaa elämässäkään. Hänet herätettiin vain hetken suurta, rikasta riemua maksamaan katkerilla kärsimyksillä.

Kyllikki painoi päänsä käsinsä ja nyyhkytti rajusti.

— Erkki, Erkki, pääsi häneltä viimein kuin hätähuuto.

Tämä oma koti, josta hän niin suuresti oli iloinnut, oli tarjonnut hänelle vain kärsimystä ja surua. Täällä hän oli turvaton orpo, jota jokapuolelta hätyytettiin kuin pientä lintuparkkaa. Siinä kodissa, jonka Erkki hänelle rakentaisi, ei kukaan saisi tehdä hänelle pahaa. Siellä Erkki olisi häntä suojelemassa.

Hän kavahti pystyyn, katsoi kelloaan ja näki että välitunti oli loppumaisillaan. Etehisestä kuuluikin jo lasten jalkojen töminää.

Hän pistäytyi keittiöön huuhtoakseen silmiään raittiilla vedellä.

Pöydällä hän näki vasta saapuneen postin. Sanomalehti oli päällimmäisenä. Kirjettä ei siis ollut.

Hän huokasi. Hän ei tietänyt itsekään, oliko se helpoituksesta vai pettymyksestä. Hän oli oppinut pelkäämään kaikkea — yksin postiakin. Ja kuitenkin se oli toivottu. Olisi tehnyt hyvää saada jotain Erkiltä. Muutama sana vain. Siinä olisi sittenkin ollut sana täynnä rakkautta, luottamusta ja tulevaisuudentoivoa. Ja sitä hän tarvitsi.

Mutta mitä Erkki kirjoittaisi, kun ei hänkään! Hän oli itse alunpitäen koettanut estää kirjeenvaihtoa tulemasta hyvin vilkkaaksi. Hän oli pitänyt tätä varovaisuutta tarpeellisena kihlauksen salassa pitämiseksi. Ja nyt ikävyyksien tultua oli tämä tullut hänelle hyvään tarpeeseen. Hän ei voinut kirjoittaa Erkille kaikesta siitä rumasta ja likaisesta, joka häntä ympäröi. Yhtä vähän hän kykeni teeskentelemään. Sentähden hän ei kirjoittanut ensinkään.

Mutta voi jos siltä olisi saanut kirjeitä!

Hän kuivasi kiireisesti silmänsä, otti lehden pöydältä ja aikoi mennessään koulusaliin pistää sen huoneeseensa.

Silloin putosi sanomalehden sisältä kirje. Hän tarttui jännityksestä vapisevin käsin siihen. Mutta käsiala olikin outo, sisällys — edeltäkäsintietty.

Muutamissa minuuteissa oli kirje luettu. Sitten se palasiksi revittynä viskattiin keittiön uuniin.

Kohta senjälkeen seisoivat Kyllikki luokan edessä. Oli tekstin selitystä. Kirjat otettiin esille ja avattiin. Luettavana oli osa kärsimyshistoriasta.

Kyllikki ei tietänyt, saivatko lapset mitään tunnista. Hän ei jaksanut ajatella heitä. Mutta hän itse näki kaiken kuin omin silmin. Hän tunsikin sisimmässään. Hän eli siinä. — Oma oppilas petti. Ystävät pakenivat. Mestariaan rakastava Pietari kielsi, vannoi. — Hän näki orjantappurakruunun, kuuli huudot ja häväistykset, ja verisin kirjaimin hän kaiken tämän yläpuolella näki sanat: syytön, syytön, syytön.

"Kuka teistä nuhtelee minua synnistä?"

Näin hän, Kyllikki, ei voinut sanoa. Ja kuitenkin oli niin katkeran katkeraa kärsiä syyttömästi.

Kello löi. Kyllikki havahtui ajatuksistaan, lopetti tuntinsa ja laski lapset kotiin.

Hän oli keittiössä koettaen pakottaa itseään syömään edes vähäsen, kun hän odottamatta kuuli kolinaa eteisestä.

Hän nousi katsomaan, oliko ehkä joku pojista vielä koulussa. Kun hän avasi oven etehiseen, ripusti mies paraikaa takkiaan naulaan. Se oli Erkki. Kyllikkiä huimasi. Ilo oli iskenyt häneen kuin salama. Hän tapaili ovenpieltä. — Erkki, sanoi hän, Erkki! — Hänen huulensa olivat valkeat ja hän vapisi.

— Näinkö, — tällaisenako sinä Kyllikki otat vastaan? — Erkin otsa oli pilvessä. Hänen katseensa oli synkkä ja syyttävä.

— Erkki, sammalsi Kyllikki uudelleen.

— Niin, Erkki minä olen, juuri se Erkki, jota et odottanut etkä toivonutkaan tulevaksi. Ja tahdotko tietää miksi olen täällä? Äitini on hyvin sairas, minä matkustan kotiin. Mutta minun täytyi tehdä tämä mutka. Sinä et ole kirjoittanut paljon, Kyllikki, ja kun olet kirjoittanut et ole kertonut olostasi ja elämästäsi täällä. Siitä puhui minulle eräs maanmittari täältäpäin. Sinä olit johtanut laulua hänen häissään. Sen hän ensimmäiseksi kertoi. Ja siitä innostuin kysymään enemmänkin. — Mittari nauroi. Ihastuneita olivat kaikki. Helkkarin nätti tyttö olikin. Mutta aika lintu. Siihen johtopäätökseen olivat paikkakuntalaiset tulleet. — Minä lupasin nujertaa häneltä niskat, mutta hän vain nauroi ja sanoi ymmärtävänsä, että olin yksi onkeen tarttuneista.

— Erkki, sinä olit valmis uskomaan, — sinäkin! Ja heti? — Se sanottiin vaivalla.

— En heti. Mutta tapasin toisenkin, joka puhui samaa. Hän ei ollut kotoisin täältäpäin, mutta hän oli

käynyt täällä kerran. Ja hän tunsikin sinut myöskin entuudestaan. Ehkä sinä tiedät hänen nimensä?

— Oliko se Kyösti Korkela? — Kyllikki puristi ovenpieltä niin että sormenpäät valkenivat.

— Kyllikki, hyvästi! — Erkki viskasi takin päälleen. Mutta kynnyksellä hän vielä pysähtyi.

— Voitko sanoa että hän valehteli, ettei siinä ollut perää, ettet leikkinyt? Sano voitko? — Se tuli kuin hätähuuto.

Kyllikki ei saanut vastatuksi. Silloin pääsi Erkiltä nauru. Se oli kuin mielettömän naurua.

— Sinulla ei siis ole mitään sanottavaa minulle, ei mitään?

— Ei mitään. — Kyllikki kuuli oman äänensä, mutta hänestä tuntui siltä kuin toinen olisi sanonut sanat. Sitten hän kääntyi ja meni huoneeseensa. Siellä hän asettui ikkunaan katsomaan Erkin lähtöä.

Hevonen ja kyytimies odottivat portilla. Erkki viskautui rekeen. — Kyllikki odotti, että Erkki vielä katsoisi taakseen. Ehkä hän silloin näkisi epätoivoa, joka olisi pysäyttänyt hänet. Mutta Erkki ei katsonut.

Reki liukui tienkäänteessä näkyvistä ja Kyllikki kääntyi pois ikkunasta. Mutta silloin musteni maailma hänen silmissään. Yö oli hänen ympärillään, yö hänen sisimmässään.

Taakka nostetaan pois.

Kun korkea oikeus oli päättänyt istuntonsa, pantiin tuomio toimeen. Pastorska ja Martta Siivonen toimittivat heille annetun tehtävän. Sandra Holppa ja Amalia Ruusurinta toimittivat asiasta tietoa pitkin pitäjät. Tieto toimitettiin kullekin siinä muodossa kuin parhaimmaksi nähtiin. Toisille huomautettiin, että Vaaramäen opettajalla oli heikkoutensa kuten kaikilla. Sentähden oli paras, etteivät lapset ottaneet kovin paljon esimerkkiä hänestä, niin etevä kuin hän olikin. Toisille valitettiin että esikuvaksi velvoittavaan virkaan oli valittu henkilö, jonka syntyperäkin viittasi epäilyttäviin taipumuksiin, jotka jo olivat pistäneet esiin.

Pappilalaisten ja Suvisuojan neidin suhteen oli asia pulmallinen. Se olisi oikeastaan ollut heiltä salattava. Mutta sekään ei käynyt päinsä. Tietoon se kuitenkin tuli. Siksi oli tieto taidolla toimitettava perille.

Pastori otti asian puheeksi pappilassa. Veljellisesti keskustellessaan rovastin kanssa hän kertoi, että hänen ikäväkseen oli täytynyt varoittaa neiti Vaarantausta. Tämä otti opettajatoimensa hyvin kevyesti, kylälii suorastaan sopimattoman usein eikä muutenkaan käyttäytynyt kuten opettajan sopi.

Rovastin otsa meni ryppyyn. Hän tahtoi tietää montako tuntia neiti Vaarantaus kyläilyjensä tähden oli laiminlyönyt. Ja kun ei pastori sitä tietänyt, ei rovasti vanhana johtokunnan esimiehenä ymmärtänyt mitä oikeutta johtokunnalla oli puuttua siihen miten opettaja käytti loma-aikansa.

— Eikö silloinkaan vaikka hän käyttäisi sitä loukkaavalla ja sopimattomalla tavalla?

— Onko jotain sopimatonta tapahtunut?

Pastori tapaili sanoja. Sopimattomuudessakin oli eri asteita. Pastori puolestaan piti kuria parempana kasvattajana kuin leväperäisyyttä.

Rovasti astuskeli kiivaasti lattiata pitkin. Sitten hän vetäisi muutamia pitkiä haikuja piipustaan ja puraisi imuketta. Se tiesi sitä, että hän oli harmistunut.

— Tänäpä me lähdemme kansakoululle, hän sanoi vaimolleen samassa kun pastorin reki pyörähti pihasta.

— Sitäkö varten, että se lapsi raukka saisi entistä enemmän harmia meistä. Kateus on kaiken tämän juurena. Ei anneta sille yllykettä.

— Nuori ihminen, — ihanko hänet jätetään nääntymään yksinäisyyteen?
Minun käy häntä kovin sääli.

— Ettäkö ei minun käy?

Rovastille tuli asiamies, ja keskustelu katkesi siihen. Vierailu kansakoululla jäi tekemättä sekä sinä

että seuraavina päivinä.

Suvisuojan neidille ei kukaan vienyt tietoa korkean oikeuden päätöksestä. Mutta hän sai sittenkin vähin erin ja kautta rantain vihiä siitä.

Samana päivänä, jolloin hän kuuli asiasta, läksi hän kyläilemään kansakoululle. Hän aikoi tästä puoleen käydä siellä joka päivä. Hän tahtoi osoittaa minkäverran arvoa hän antoi moisille päätöksille.

Etehisen ovella Kyllikki tuli häntä vastaan. Suvisuojan neiti peräytyi muutaman askeleen. Hän ei voinut uskoa, että se Kyllikki Vaarantaus, jonka hän nyt näki, oli sama, joka kauniina elokuun iltana oli muuttanut paikkakunnalle ja pian sen jälkeen ihastuttanut häntä iloa raikuvalla laulullaan.

Kuinka hän oli laihtunut! Silmät olivat painuneet syviin kuoppiin ja tummat varjot niitten ympärillä tekivät pelottavan vaikutuksen. Ne olivat surun mustareunaisia tiedonantajia.

— Onko — onko laululintumme sairastellut? — Neiti Alm tunsu ettei äänensävy ollut luonnollista, mutta hän jatkoi siltä. — Minä jo rupesin pelkäämään, kun ei ole näkynyt eikä kuulunut.

— Ei sitä aina jaksaa laulaa, — ei aina seurustellakaan.

— Tulin ehkä sopimattomasti?

— Minulla sattuu olemaan pari laiskanläksyläistä. — Kyllikin ääni värähti. Sitä väräytti pelko, että neiti Alm ehkä jää hänen luokseen. Lasten kanssa kulkee tieto siitä koteihin, ja kodeista kieri eeteenpäin. Vanhat syytökset saavat uutta sytykettä, uudet syntyvät.

— Jollei nyt sovellu —? Neiti Alm laski kätensä ovenripaan.

— Kiitoksia, minä en voi pyytää sisälle.

Suvisuojan neiti ei uudistanut käyntiään. Noiden syvälle painuneiden silmien tuskallisen säikkyvä katse pidätti häntä. Ja sekin, että hän oli oppinut tuntemaan yksinäisyyttä ihmeitä tekevänä lääkärinä.

Pitäjäläisiä Suvisuojan neiti tästä puoleen kohteli kuten ennenkin. Hän oli vieraanvarainen kaikille, ajellutti hevosellaan hevosettomia ja oli valmis auttamaan sekä neuvoin että töin. Mutta jokaiseen, jonka kanssa hän oli tekemisessä, kohdistui hänen terävän tutkiva katseensa kysyen: oletko sinäkin pärjääjien joukossa? — Ja sisimmässään hän ajatteli sitä hyvää, jota hän oli tahtonut tehdä nuorelle naapurilleen, ja pahaa miksi se oli käännetty.

Vaaramäen kansakoulun ovia eivät tämän jälkeen avanneet muut kuin sen opettaja ja sen oppilaat. Kyllikki ei enää itsekään käynyt muualla kuin oppilaitten kodeissa. Ja sekin piiri pieneni pienenemistään. Häntä ei enää otettu vastaan samalla hyväntahtoisuudella ja luottamuksella kuin alussa. Oltiin kohteliaita, mutta kohteliaisuuden alta huokui kylmyyttä ja epäluuloa.

Ainoa paikka, jonne Kyllikki pelotta ja ilolla läksi, oli pikku Annin koti. Hänen sairaalle sydämelleen teki hyvää nähdä miten Siljan katse kirkastui kohta, kun tuvan ovi aukeni ja "opettaja" astui sisään. Eikä hän missään niin kokonaan voinut unohtaa omia surujaan kuin Siljan vuoteen vieressä.

Anninkin kasvot kirkastuivat samassa, kun opettaja ilmoitti olevansa lähdössä Siljan luo. Jo ennenkuin Kyllikki ennätti saada päällysvaatteet päälleen oli Anni portilla odottamassa. Ja pitkin matkaa riitti hänellä iloista puhetta, — enimmäkseen Siljasta ja niistä lahjoista, joita tämä oli saanut "opettajalta". Silja oli niin kovin ihastunut niihin. Se suuri kirja, jossa oli ne kauniit raamatulliset kuvat, oli hänellä aina luonaan silloinkin, kun hän ei sitä katsellut. Ja sitä kaunista, vaaleanharmaata nuttua, jonka opettaja itse oli kutonut, piti hän myöskin aina vieressään. Hän puhutteli sitä välistä "kissaksi", kun se oli pehmeä kuin kissan selkä, toiste hyväili ja nimitti "Annin opettajaksi".

Kerran tullessaan Siljan luokse huomasi Kyllikki, että Siljan äiti tarkasti häntä pitkään ja tutkivasti. Saattaessaan vierastaan luvasta pihalle emäntä yhtäkkiä sanoi: — Ai, ai miten huonoksi opettaja on mennyt, — melkein yhtä läpikuultavan valkoiseksi kuin meidän Siljamme.

Kyllikki tunsu sanoissa jotain siitä äidin hellyydestä, jota hän viime aikoina niin haikeasti oli ikävöinyt. Kyyneleet kihosivat silmiin, mutta lujalla tahdon ponnistuksella hän sai ne takaisin painetuksi. Sitten hän käänsi puheen Siljaan. Silja oli hänestä mennyt entistäkin heikommaksi. Mahtoiko ruokakaan enään maistua hänelle? Tai tekikö ehkä mieli jotain erityistä?

— Ei tunnu tekevän. Koettaahan hän niistä opettajan lähettämistä aina saada jotain painumaan, — teille ja minulle mieliksi, — mutta vaivaloista se on.

— Hyvä että kuitenkin koettaa, Kyllikki arveli.

— Kyllä taitaa lähtö pian tulla. — Äiti pyyhki silmiään. —
Pääsiäisestä tulee ehkä hänenkin pääsinpäivänsä.

Niin Pääsiäinen oli tulossa! Kyllikki ajatteli sitä illalla, kun unettomana kääntelihe vuoteellaan. Se oli harvinaisen myöhään tänä vuonna. Hänestä oli monesti tuntunut siltä, kuin ei sitä tänä talvena tulisikaan, — ehkä siitä syystä, että hänen voimansa olivat niin lopussa ja lupa oli niin toivottu.

Aune Kanerva oli kirjoittanut ja pyytänyt häntä pääsiäiseksi luokseen. Mutta eihän hän voinut ajatella lähtöä. Pitkä matka tuli kalliiksi eikä velalla opiskelleen sopinut tuhлата varoja huvimatkoihin. Hän oli sitäpaitse käynyt kumman araksi. Ei tehnyt mieli ihmisjoukkoon, missä epäluuloiset katseet vaanivat ja viatonkin asia havaittiin pahaksi.

Kyllikin katse kiintyi yht'äkkiä Aunen antamaan tauluun. Oli kirkas kuutamoinen yö ja kuu sattui paistamaan suoraan tauluun.

Se oli sittenkin valehdellut hänelle. Elämä ei ollutkaan häntä varten, vaikka hän kerran oli tullut siihen takaisin nostetuksi, sen lempeän, auttavan katseen kautta, joka — —

Kyllikin silmät täyttyivät kyynelillä. Miksi, miksi hänet oli herätetty elämään, kun kaikki petti ja pakeni: Erkki, onni ja odottava elämäntyö!

— Minä en jaksa elää, hän sanoi hiljaa katse kiinnitettynä tauluun.
— Kaikki ovat jättäneet minut.

— Eivätkö omani jättäneet minut! kysyi auttajan katse.

— Minä olen koettanut parastani, mutta kaikki uskovat minusta paha.

— Millä palkitsivat minun hyvät työni? Mitä uskoivat minun rakkaudestani?

— Minä olen niin kelvoton, niin murtunut. En kelpaa tähän elämään ja vielä vähemmin parempaan.

— Minä annan sen elämän *lahjana*.

Kyllikistä tuntui siltä kuin Vapahtajan kuva yhtäkkiä olisi saanut muotoa, irtautunut kehyksestä ja lähestynyt häntä. Hän makasi hievahtamatta, tuskin uskaltuen hengittää. Vähitellen rupesivat hänen kyyneleensäkin kuivumaan. Hellyys, suurempi kuin äidin, ympäröi häntä, ja tuntien suloista ennen aavistamatonta rauhaa vaipui hän levolliseen uneen.

Virkistynein voimin hän kävi työhönsä seuraavana päivänä, ja iltapäivällä hän läksi Siljaa katsomaan. Hänen sieltä palatessaan juoksi Anni hengästyneenä häntä vastaan.

— Opettaja, opettaja, meille on tullut vieras.

— Kuka? — Kyllikki koetti puhua niin tyynesti kuin mahdollista.

— Sellainen hyvä, ystävällinen neiti, — kaukaa tullut.

Hyvä ystävällinen neiti! Ja kaukaa tullut. — Kyllikki nousi pitkin harppauksin koulun portaita. Iloinen aavistus oli herännyt.

Kun hän ojensi kätensä avatakseen oven, vetäistiin se sisältäpäin äkkiä auki. Häneltä pääsi ilonhuudahdus. Sitten purkautuivat kuukausien kuluessa kerääntyneet kyyneleet ystävän sylissä.

* * * * *

Aune Kanerva askarteli yksin iltahämärissä Kyllikin keittiössä. Oli pääsiäispäivän aatto. Ystävät olivat aikaisemmin iloinneet illasta, jonka hiljaisuudessa saivat viettää yhdessä, mutta heidän syödessään päivällistä oli pikku Anni hengästyneenä ja silmät itkusta turvonneena tullut juosten kotoaan. Hän tuli opettajaa hakemaan. Silja teki lähtöä.

Häthätää viskasi Kyllikki takin päälleen, pyysi Aunea pitämään huolta kodista ja lähti sitten juoksujalkaa Annin matkassa. Mutta siitä oli jo neljättä tuntia eikä Kyllikkiä vielä kuulunut kotiin.

Aune haki puita keittiöstä ja teki valkeata kamarin uuniin. Oltiin huhtikuun puolivälissä ja maa oli jo paikoittain sulana, mutta ilmat olivat olleet kylmiä ja jäädyttävä viima puhalteli.

Kunpa vain Kyllikki ei vilustuisi! Hän oli niin kovin heikko nykyään, ja kiireessä hän oli ottanut vain vähän vaatetta päälleen.

Ja kunpa Erkki pian joko tulisi tai kirjoittaisi! Kyllikin ja hänen välinsä olivat ensin saatavat selviksi,

sitten totuus tulisi ilmi muissakin asioissa. Ja pian kai tuo tärkein kohta selviäisikin. Aune oli vakuutettu siitä, sillä jo ensimmäisenä päivänä Vaaramäellä hän oli kirjoittanut Erkille. Aune vilkaisi uudelleen pihalle nähdäkseen, eikö Kyllikkiä jo kuulunut. Silloin hän huomasi hienon vieraan neidin astuvan portista sisään. — Suvisuojan neiti — iski Aunen mieleen.

Hän kiiruhti etehiseen, kertoi missä Kyllikki oli ja tiedusteli oliko vieraalla asiaa, jota hän, Kyllikin ystävä, voisi toimittaa.

Suvisuojan neiti ihastui. Hän puristi kaksin käsin Aunen kättä. Oli todella aika ystävän tulla tähän taloon. Täällä sellaista tarvittiin.

— Eikö neiti käy sisään? — Aune kääntyi kutsuvasti vierashuoneeseen päin. Mutta Suvisuojan neiti pudisti päätään. Hän oli vain tullut tuomaan pientä pääsiäiskakkua, jonka hän itse oli leiponut. Ja sitten hän tahtoi saada sanotuksi Kyllikille, että kyllä tällä oli ystäviä, joskin he pysyttelivät poissa juuri siksi että olivat ystäviä. Sydän entistä keveämpänä Aune saattoi vieraansa portille. Sitten hän itse kääntyi sinne päin, mistä odotti Kyllikkiä tulevaksi.

Kyllikki kulki sillävälän hitain askelin kotiinpäin. Hän palasi kuolinvuoteen äärestä, ja koko hänen olemuksensa oli sen pyhyystunteen läpitunkema, joka valtaa ihmisen, ajallisuuden verhon kohotessa ja sielun siirtyessä rajan toiselle puolelle.

Hän oli vain kerran ennen nähnyt kuolemaa läheltä. Ja se kerta oli jättänyt kammottavan muiston. Siinä kuoleva vanhus tarrautui elämään kuin hukkuva pelastusköyteen, ja kun kuolema kaikesta huolimatta lähestyi, taisteli hän vastaan kuin teuraaksi vietävä eläin.

Mutta nyt, miten suloiselta olikaan kuolema näyttänyt — Niin on meidän tupamme kuin taivaan enkeleitä täynnä, sanoi äiti, vaikka kyyneleet valuivat poskille ja käsi kuivasi tuskan hikeä Siljan otsalta.

Siljan tuskat olivat suuret. Henkeä ahdisti ja kyssä tuntui tukehduuttavan raskaalta. Mutta kesken tuskien hänen läpikuultavat kasvonsa loistivat kuin korkeamman valon kirkastamina. — Suuret kauniit enkelit nostavat Siljan syliinsä, hän riemuksi. Ja kun hengenahdistus kävi vaikeaksi, painuivat kätet ristiin ja Kyllikki kuuli hänen hiljaa kuiskaavan: rakas Jeesus ota pois tämä kyssä!

Kyllikin sisin värähti. Hänestä tuntui kuin Silja ja hän olisivat olleet samassa asemassa. Hänelläkin oli oma kyssänsä, taakka, joka syntymästä saakka kuului hänelle ja josta oli mahdoton päästä eroon.

Mutta kun pääsisi noin kuin Silja! Kun sydän täynnä lapsellista iloa eloon siirtymisestä tulisi korjatuksi täältä taakkojen maasta!

Hänen kätensä painuivat ristiin, katse kohosi illan kelmeälle taivaalle ja melkein tietämättä mitä hän teki hän painui tien varrelle sulana olevalle mättäälle.

— Kyllikki, Kyllikki mitä sinä ajattelet! — Aune tuli tienmutkassa näkyviin.

Kyllikki kavahti säikähtyneenä pystyyn ja koetti puolustaa itseään sillä, ett'ei hän kauan ollut istunut siinä, oli vain painunut siihen hetkeksi, kun niin väsytti.

Aune kiidätti häntä puolijuoksua kotiin, kertoi Suvisuojan neidin käynnistä ja koetti jouduttaa Kyllikkiä vuoteeseen.

Hän oli iloinen nähdessään Kyllikin nukkuvan tavallista nopeammin. Mutta yöllä hän äkkiä heräsi. Hänen pelkonsa oli toteutunut. Kyllikki oli sairastunut. Kuume kohosi pitkin päivää, ja iltapuolella rupesi Kyllikki hourailemaan. Hän tahtoi väkipakolla nousta vuoteesta ja mennä sanomaan Martta Siivoselle, että hän aina oli pitänyt heistä kaikista, opettajasta, tädistä ja Eemelistäkin. Hän ei ollut tahtonut eikä tarkoittanut mitään pahaa.

— Ole rauhallinen, Kyllikki! — Aune koetti väkipakolla pitää ystävänsä vuoteessa. — Minä kerron heille kaikki. Kyllä asiat vielä selviävät.

— Ei, ei, Kyllikki valitteli huiতোen tuskaisesti käsiään. — Erkki ei usko minua. Sandra Holppa vei hänet. — Mutta oma syyni, kun pistin hänet pimeään arestiin!

Saatuaan Kyllikin rauhoittumaan ja nähdessään, että hän hetkeksi oli vaipunut unen horrokseen, pistäytyi Aune Suvisuojaan. Suvisuojan hevosella tuotiin lääkäri seuraavana päivänä taloon. Kuume oli silloin laskenut ja lääkäri piti tautia lievänä. Sairaana suuri yleinen heikkous ja huono sydämen toiminta oli hänestä kuitenkin huolestuttava. Mutta nuoruus ja elämän halu merkitsivät tällaisissa tapauksissa paljon.

— Nuoruus ja elämän halu! — Aune hymähti katkerasti. Jos taudin meno riippui niistä, ei ollut

paljonkaan toiveita. Ennen aikaansa olivat kumpikin loppuneet.

Ja mistä syystä? Omien erheittensä tähdenkö nuori elämä katkeisi? Tai siksikö, että häntä oli kohdannut suuri, lohduton suru?

Eikö tässä paremmin ollut häijyn, panettelevan kielen kaatama uhri?

— Aune, — Kyllikki raotti väsyneesti silmiään, — luuletko että voisit toimittaa sanan pappilaan? Tahtoisin saada puhutella rovastia.

— Luuletko jaksavasi? Eikö sopisi paremmin sitten kun olet voimistunut?

— Silloin se voi olla myöhäistä, älä estele nyt.

Suvisuojan hevosella tuotiin rovastikin kansakoululle. Mieli täynnä osanottoa, mutta myöskin täynnä syytöksiä sekä itseään että muita kohtaan hän lähti matkalle. Jumala oli totisesti vaativa tämän nuoren elämän heidän, Suopohjalaisten käsistä. Ja mitä voisivat he sanoa puolustukseksen? Miksi hänkin juuri tämän vuoden alussa oli luopunut esimiehydestään kansakoulun johtokunnassa? Oliko vanhuuden väsymys todella pakottanut häntä siihen? Vai oliko ehkä ollut vaikuttamassa sekin, että hän mielellään vetäytyi syrjään, kun tunsu nuoremman virkaveljen moittivaa arvostelua ja kiihkeätä halua päästä ohjaksiin käsiksi?

Itsesyytös sydämessä rovasti astui sairausvuoteen ääreen.

Hän hätkähti nähdessään Kyllikin. Oliko kuolema todella painanut leimansa häneen? Tai erehdyttikö rovastia se pelottava muutos mikä viime aikoina oli tapahtunut Kyllikissä?

— Hyvä rovasti! — Pieni laihtunut käsi tarttui rovastin käteen. — Kuinka iloinen olenkaan siitä että tulitte! Te olitte aina niin hyvä minulle.

— Lapsi raukka, huonoa on meidän hyvytemme ollut, niin minun kuin muiden. — Rovastin käsi vapisi.

Kyllikki yritti istumaan, ja Aune kiiruhti auttamaan häntä. Sitten hän aikoi poistua. Mutta Kyllikki pysäytti hänet. Hän tahtoi Aunen kuullen sanoa sanottavansa.

Kuumeen polttava puna kävi entistäänkin polttavammaksi Kyllikin kasvoilla. Hän hengitti hetken raskaasti ja vaivalla.

— Kai rovasti tietää, että johtokunta antoi minulle muistutuksen sopimattomasta käytöksestä? — Se sanottiin vaivalla. — Yksityisesti on minua syytetty sellaisesta, etten siitä voi puhuaakaan. — Kuolevaahan uskotaan, eikö niin?

Rovasti nyökkäsi. Hän olisi tahtonut vastata, vaan sana ei syntynyt.

— Kuolema silmäini edessä tahdon sanoa, että olen syytön siihen mistä minua on syytetty. Mutta minä olen nähnyt, että minulla siltä on paljon syytä. Hän sanoi sen minulle. — Kyllikki nyökkäsi katse kiinnitettynä tauluunsa. — Sentähden minä en enää ole katkeralla mielellä. Sanokaa se heille.

— Ehkä saatte itse puhua siitä. — Rovasti laski isällisen hellästi kätensä sairaan pään päälle. — Soisin sitä oppilaittenekin tähden.

Se sana täytti maljan liian täydeksi. Se oli kaikkein kipeimmän haavan uudelleen auki repimistä. Erkin suhteen saattoi Kyllikki toivoa asioiden selviämistä. Panettelua oli hän omasta puolestaan valmis kantamaan. Mutta hänen työnsä oli tuhottu, hänen kaunis elämäntyönsä.

Kyllikki itki, itki niin, että koko ruumis vapisi. Rovasti nousi hätäntyneenä, otti vesilasins pöydältä ja koetti tarjota Kyllikille. Mutta Aunen kiiruhtaessa apuun hiipi rovasti hiljaa koulusaliin. Täällä hän kiivaasti alkoi kulkea edestakaisin lattiata pitkin. Hänen otsansa oli rypyssä, ja sisimmässään piti hän ankaran nuhdesaarnan seurakuntansa juoruaville suunsoittajille. Salamurhaajia he olivat, totisesti salamurhaajia.

Mutta kesken nuhdesaarnan nousi rovastin käsi tuontuostakin silmille. Hän ajatteli kaunista, kesken katkeavaa elämäntyötä, jota iloisin toivein ja hyvällä tahdolla oli alotettu. Hän ajatteli orpoa, joka yksin oli kärsinyt ja taistellut. Kyllikin ijässä rovastin oma tytär oli korjattu täältä. Mutta hän kuoli äidin syliin, käsivarsi isän kaulalla. Täällä makasi isätön, äiditön nuori tyttö, jolta armottomasti oli tuhottu elämä ja onni.

Rovasti näki samassa Aune Kanervan välihuoneen läpi pistäytyvän keittiöön. Hän päätti siitä Kyllikin rauhoittuneen ja aikoi palata sairaan luokse. Mutta hänen astuessaan kynnykselle hän näki Hilma

Heposen raottavan huoneen toisella puolella olevaa ovea. Ja Kyllikki, joka makasi selin rovastiin, viittasi Hilmaa luokseen.

— Anna anteeksi, hän sanoi hiljaa.

— Sinä Kyllikki pyydät minulta anteeksi!

— Niin, — Kyllikki korottihe puoleksi istualleen ja tumma puna lehahti ponnistuksesta hänen poskilleen. — En minä pyydä anteeksi sitä entistä. Ei toisen sydän ole toisen vallassa. Mutta minä olen ollut katkera sinulle, ja sitä minä kadun. — Ja sitte minä leikittelin, — silloin seminaarissa. Minä en ajatellut muuta kuin hetken hauskuutta. — Se on nyt kiertynyt eteen itselleni.

— Kyllikki, Kyllikki, älä puhu niin paljon, Aune hätäili. — Mielenliikutus ja puhuminen rasittavat sinua.

Mutta Aunen varoitukset olivat turhat. Kyllikin täytyi kerrankin saada puhua. Tietoisuus siitä, missä hän oli rikkonut, oli raskaasti painanut häntä. Hän olisi tahtonut saada sanotuksi kaikille nuorille, kuinka raskaasti pienetkin erheet kostautuvat elämässä. Eikä sitäpaitsi voinut sanoa pieneksi sitä, että leikitteli sen tunteen kanssa, joka oli elämän suurin ja pyhin.

Kyllikin puhuessa seiso i Aune vuoteen jalkapuolella tarkkaavana seuraten joka värettä hänen kasvoillaan. Kyllikki näytti niin virkeältä. Ja hän puhui aivan ihmeellisellä voimalla. Oliko taudin käänne ehkä sittenkin onnellisesti sivuutettu?

— Älä puhu niin paljon, älä, rukoili Hilma kalpeana pidellen Kyllikin kättä omassaan. — Jos sinä kuolet, syytän minä ikäni itseäni siitä.

— Älä sano niin, Hilma! Ajattele sitä suurta, kaunista työtä mikä sinulla on. Minä rakastin sitä koko sydämestäni. Mutta minulta se nyt jää. Vaan tee sinä sitä monien toisten kanssa. Jumala siunaa sitä työtä. Minä tiedän sen. Ja sitten tulevat kaikki Suomen lapset hyväksi ja onnellisiksi. Se on niin kaunista, niin suurta se työ!

Hilma itki kokoonlyyhistyneenä Kyllikin vieressä. Aune katsoi kysyvästi toisesta toiseen. Hän ei tietänyt näkikö hän palaavan vai pakenevan elämän merkkiä, hourailiko Kyllikki vai puhuiko hän pyhän innostuksen valtaamana.

— Älä anna meidän tehdä työtäsi tyhjäksi, — sai Hilma nyhkytystensä keskeltä sanotuksi.

— Ei, ei, — älä itke! Surujen vaot ovat kipeät, mutta niistä nousee elämä.

Kävi kuin vavahdus Kyllikin ruumiin läpi. Hän kohottautui äkkiä, koetti saada ilmaa hengittääkseen. Kurkussa kuului lyhyt, omituinen korahdus. Se oli kuin kesken katkennut hätähuuto.

Sydän oli lakannut sykkimästä.

* * * * *

Aune toipui ensimmäisenä vuoteen ympärillä seisovista. Hän rupesi tekemään viime rakkauden palvelusta ystävälleen. Hän oikoi kokoonpainunutta vartaloa, ummisti silmät ja laski kädet ristiin rinnalle.

— Lapsi, lapsi, kauniin muiston jätit sinä jälkeesi, mutta mitä me sanomme? — Vanhan rovastin ääni vapisi.

Siltalan Miina ja pikku Anni itkivät ääneen ovensuussa.

Silloin kuului portaista hätäisesti kiiruhtavia askeleita. Aune tunsi ne miehen askeliksi. Hän aavisti, että odotettu vieras vihdoinkin oli saapunut.

Hän oli jo ovella mennäkseen vastaan, kun ovi ulkopuolelta äkkiä temmattiin auki.

— Myöhään, myöhään! — Sydäntä vihlova huuto kaikui läpi huoneen samassa, kun Erkki painui polvilleen Kyllikin viereen. — Hän ei nähnyt eikä kuullut mitään. Hänelle oli olemassa vain hänen oma, pohjaton surunsa.

Hiljaa vetäytyivät muut huoneesta. Mutta ennenkuin rovasti läksi kansakoululta meni hän vielä kuollutta katsomaan. Silloin tapasi hän Erkin samassa asennossa, johon he olivat jättäneet hänet.

— Nuori mies, nouse! Älä sure niinkuin ne, joilla ei toivoa ole.

Erkki tunsi miten isällinen käsi lempeän päättävästi tarttui hänen omaansa nostoen hänet koholle.

— Minä, minä olen surmannut hänet! — Erkki vaikeroi kuin lapsi.

— Monet meistä kantavat syyllisyyden taakkaa sinun kanssasi.

— Minä en luottanut häneen. Minä olin mustasukkainen, liian pikainen päätöksissäni, ja kun kaduin esti ylpeys minua kirjoittamasta. Kun ei hän, en minäkään.

— Pikku raukka, hän oli niin murtunut, ettei jaksanut edes puolustaa itseään silloin, kun olisi pitänyt.

— Ja minä saatoin menetellä näin, minä itsekäs, raukkamainen mies!

Hän lyyhistyi uudelleen kokoon, vavisten itkusta. Mutta vanhan rovastin käsi laskeutui kuin siunaten hänen päälle.

— Sure, mutta sure niinkuin hän! —

Vanhuksen silmä kostui ja ääni värisi. — Katso rauhan ilmettä hänen kasvoillaan! Kyllikki Vaarantaus, — sinun Kyllikkisi on Vaaramäeltä korjattu kaikkien vaarojen tuolle puolen.

He toivat kukkia.

Suopohjan pitäjässä olivat mielet kiihdyksissä. Kuolema oli tuttu vieras, mutta tällä kertaa oli sen käynti järkyttänyt kaikkien mieliä. Nuori elämä oli taittunut äkkiä ja odottamatta. Elämäntyöhönsä vasta astunut oli siitä temmattu pois kuin nuori puu, joka ensi hedelmiään kantavana myrsky-yönä suistuu maahan.

Monessa köyhässä ja pienessä kodissa kaivattiin Kyllikkiä. Suuremmissa ruvettiin hommaamaan pitäjän arvon mukaisia hautajaisia. Kaikki olivat yksimieliset siitä että he alunpitäen olivat pitäneet nuoresta opettajasta.

Sandra Holppa pysytteli näihin aikoihin paljon kotonaan. Vain silloin tällöin pistäytyi hän Linnalaan keventelemään mieltään Amalia Ruusurinnalle. Siellä päätettiin myöskin ruveta hommaamaan yhteistä seppelettä vainajalle. Sandra, joka oli ketterä jaloistaan, otti asian huolekseen.

Hän olisi mielellään alkanut kiertomatkinsa Vaaramäeltä saadakseen Hilmanin mukaan, mutta hän ei uskaltanut. Hilma oli Kyllikin kuoleman jälkeen suuresti muuttunut. Hän seurusteli melkein yksinomaan Aune Kanervan kanssa ja kuului viettävän pitkät ajat kuolleen luona, aivan kuin he olisivat olleet läheisimpiä sydän-ystäviä.

Kun Sandra seppelehommissaan pyyhkäsi Peltolan syrjätielle, näki hän Hilman astumassa kirkonkylän kansakoululle.

Sandran sydänalaa rupesi kutkuttamaan. Hänen olisi välttämättä pitänyt päästä mukaan kansakoululle. Mutta nyt se oli myöhäistä, sillä hänet oli nähty Peltolan ikkunasta ja emäntä kiiruhti pihan poikki vastaan.

Hilman askeleet vetäytyivät sitä hitaammiksi kuta lähemmäksi hän tuli kansakoulun porttia. Raskas se oli avata, ja raskasta raskaampi oli koko tämä matka.

Martta Siivonen istui ikkunan vieressä ompelemassa Hilman astuessa huoneeseen. Hän loi pikaisen, tutkivan katseen Hilmaan. Katseessa oli arka kysymys, mitä asia koski. Sitten Martta jatkoi työtään.

— Täti, — Kyllikki on kuollut.

— Minä tiedän sen.

— Minä olen asialla, joka on raskas ja vaikea toimittaa. Mutta se on toimitettava. — Täti, minä tein väärin Kyllikkiä kohtaan. Se mies, jota minä kerran rakastin, rakasti häntä. Siitä vihani. — Eikä Kyllikki muutenkaan ollut sellainen kuin sanoin. Kaikki seminaarissa pitivät hänestä, sekä opettajat että toverit.

Martta keskeytti hetkeksi työnsä ja jäi eteensä tuijottamaan. Veri hänen kasvoillaan nousi ja laski.

— Ei se laulu-asiakaan ollut sellainen miksi me sen teimme. Sandra Holppa oli suuttunut Kyllikkiin, ja kumpikin olimme kateellisia. Sentähden tahdoimme saada hänet syrjään. — Ennenkuin Kyllikki suostui johtamaan laulua tahtoi hän tulla puhumaan asiasta teidän kansanne, mutta Sandra esti häntä siitä. Senkin jälkeen, kun välit jo olivat rikkoutuneet, kuulin Kyllikin monesti puhuvan hyvää sekä Eemelistä

että teistä kaikista.

— Teidänpökö syytänne tämä kaikki oli, — tämä joka niin on repinyt ja raadellut!

Martta Siivonen viskasi ompeluksen luotaan. Häntä puistatti mielenliikutuksesta ja puhe oli änkyttävää.

— Täti, vielä yksi vaikea asia! — Minä tulin pyytämään laulua Kyllikille. Sandra Holppa ja Amalia Ruusurinta hommaavat seppeliltä haudalle.

Silloin Martan nyrkki jysähti pöytään senlaisella voimalla, että Hilma säikähtyneenä hypähti pystyyn.

— Siihen seppeleeseen en pane penniäkään!

— Ei, ei, enhän minä sitä, Hilma hätäili. Hänen oli vaikea puhua. Itku salpasi äänen ja sanat kangertelivat kielellä. — Enhän sitä aikonut pyytääkään. En itsekään ole aikonut ottaa osaa seppeleeseen. Minulla on omia kasvattamiani kukkivia kukkia, sekä ruusuja että muita. Ne minä annan Kyllikille. Mutta Kyllikki piti laulusta. Se oli hänen parhaita ilojaan. Eikö olisi kaunis ja sopiva sovitusuhri, jos nyt täti ja Eemeli hommaisivat laulua haudalla?

— Ei täti voisi kantaa kaunaa, jos täti olisi nähnyt miten huonoksi hän oli mennyt, ja jos täti tietäisi miten yksin hän oli. Moninkertaisesti hän sai maksaa sen, missä hän itse oli erehtynyt.

Silloin Martta Siivosen sydän murtui niinkuin vain äidin sydän murtuu.

— Minä olisin rakastanut häntä kuin omaa lastani, — ja rakastinkin jo, hän nyhkytti. —

Hän painoi käden pöydän reunaan ja itki siinä, itki nuorta, tuhottua elämää, itki omaa katkeruuttaan ja Eemeliään, joka ei saanut osakseen sitä rakkautta, jota hän niin hyvin olisi ansainnut.

Pappilassa oli hautajaisten edellisellä viikolla tavallistakin hiljaisempaa. Kaikki tiesivät, että rovastilaiset olivat pitäneet paljon Kyllikistä. Ja tiedettiin myöskin, että rovasti katkerasti syytti sekä seurakuntalaisia että itseään nuoren opettajan ennenaikaisesta kuolemasta. Siksi saivat pappilalaiset kaikessa hiljaisuudessa valmistautua surujuhlaan.

Rovastinna riisui kauneimmat sypressinsä ja tuijansa alastomiksi. Hän satoi niistä haudalle pystytettävän ristin. Ja ristin juurelle hän kiinnitti suuria, valkeita liljoja.

Rovasti kulki tapansa mukaan kädet selän takana huoneesta toiseen ja mietti. Hän ajatteli kaikkea sitä, mitä hän tahtoi sanoa seurakuntalaisilleen haudalla, jonka ääressä he kaikki seisovat syyllisinä.

Iltasin, kun alkoi hämärtää, kääntyi sekä rovastin että rovastinnan katse useasti Vaaramäelle johtavalle tielle. He odottivat Erkkiä. Hän asui kuolintapauksesta asti pappilassa, aikoen viipyä siksi kun sai kaikki Kyllikin asiat järjestetyksi. Hän tahtoi ostaa Kyllikin irtaimiston ja sillä maksaa kaikki hänen velkansa. Hän uskoi, että Kyllikki olisi pitänyt siitä. Ja jokainen toivomus, mikä Kyllikillä mahdollisesti oli ollut, oli hänelle pyhä ja kallis perintö.

Muutamia päiviä ennen hautajaisia kutsui Santeri Saha johtokunnan koolle. Hän oli kuullut, että sekä pitäjäläiset että lapset aikoivat laskea seppeleensä Kyllikki Vaarantauksen haudalle. Hänestä johtokunnallakin oli syytä muistaa nuorta, innokasta opettajaa. Lisäksi sopi nyt osoittaa, että kaikki mitä aikaisemmin oli tapahtunut, oli tehty oikeuden ja hyvän järjestyksen nimessä eikä katkerassa ja halpamaisessa mielessä.

Pastori ei kuitenkaan kannattanut rahan tuhlausta kuihtuviin kukkasiin. Opettaja Vaarantauksen elämäntyö oli inhimillisesti nähden katkennut kesken. Sentähden pastori oli sitä mieltä, että johtokunta jatkaisi tätä työtä muistamalla Vaaramäen koulun köyhiä oppilaita. Hän ehdotti heidän hyväkseen perustettavaa muistorahastoa.

— Se on opettajan henkeen tehty ehdotus, Yli-kylän Riikka sanoi ja pyyhki silmiään.

— Kannatetaan, vahvistivat pastorska ja Lahtelan isäntä.

Silloin Martta Siivonen pyysi puheenvuoroa. Hänen suora selkänsä oli painunut kumaraan ja huulet vavahtivat hänen puhuessaan. Hän kannatti ehdotusta, mutta pani vastalauseensa siihen, mitä pastori aikaisemmin oli sanonut.

— En tee tiliä toisten puolesta. Katsokoon kukin itseään. Mutta omasta puolestani sanon suoraan: Katkeruutta minulla oli mielessä eikä rakkautta. Muussa tapauksessa olisin sekä naisena että äitinä pannut vastalauseen. Miestä ei koskaan olisi kohdeltu sillä tavalla.

Pastorskalle tuli kova kiire hätistää ovesta kurkistelevat lapset takaisin lastenkamariin. Pastorin ajatukset luiskahtivat hetkeksi johonkin toisille tuntemattomaan asiaan. Vasta hetken kuluttua hän muisti puheenjohtajantoimensa, napautti kynänpäällä pöytään ja kysyi, oliko muistorahaston perustaminen päätetty.

— Päätetty, vahvistivat muut. Yli-kylän Riikka yksin ei saanut itkultaan mitään sanotuksi. Sininen huivi vedettynä silmille hän itki, ei vain surusta ja kaipauksesta, vaan ilonkin kyyneleitä Jumalan suurista töistä ihmisten sydämissä.

Kyllikin hautaus oli määrätty vapunpäiväksi, jolloin kaikilla kouluilla oli lupa.

Vaikka Vaaramäeltä oli toista penikulmaa kirkolle, oli jo sinnekin kokoontunut lukuisa saattajien joukko. Muutamat tulivat "katsomaan kaunista kuollutta," toiset saattamaan opettajaa "kunnialla hautaan". Toiset tulivat kaipuunsa pakottamina.

Kansakoulun pihamaalla ei näkynyt mitään tavanmukaista kuusiaitausta. Koulurakennus ei muutenkaan näyttänyt kuolintalolta. Kaikki oli vain kaunistettua kuin suureksi juhlaaksi. Viime päivien lämmin auringonpaiste oli tehnyt ihmeitä. Lasten lakaisemalla pihamaalla oli se nostanut vaaleanvihertävää nurmea. Koivutkin olivat saaneet pienen pieniä hiirenkorvia ja tuulenhengessä kepeästi keinuva, kellahtavan vihreitä kukkia. Kuusivanhuskin työnteli ilmoille vaaleita, mehevänvihreitä neulasia.

Kuusen alla seisovassa aitassa oli Kyllikille valmistettu leposija. Erkin ollessa noutamassa arkkua lähimmältä asemalta olivat Aune, Anni ja Annin äiti pukeneet aitan. Ulkoapäin oli se nuorten havupuitten peittämä. Sisäpuoleiset seinät olivat kokonaan kuustenoksien ja niitten väliin pistettyjen valkoisten kukkien peitossa. Sisäänkäytävän yläpuolelle oli Aune viheriällä värillä valkealle pohjalle maalannut sanat: "Hän elää."

Kyllikin maja oli pyhäkkö, jossa arkiset ajatukset riisuttiin mielestä. Kävijä toisensa jälkeen poistui sieltä painunein päin ja hartaus sydämessä. Lasten laulaessa kannettiin arkku rattaille. Sekä hevosella ajavat että jalan kulkijat järjestyivät, ja sitten lähdettiin matkalle.

Aune ja Erkki ajoivat lähinnä arkkua. He istuivat vaieten toistensa rinnalla. Ainoastaan kerran, kun auringonsäteet aivan kuin hyväillen karkeloivat arkun kannella, kuiskasi Aune hiljaa: — Katso kuinka kauniisti hänen valkea arkkunsa loistaa.

Mutta ne sanat iskivät keskelle verisintä haavaa.

— Se on se morsiuspuku, jonka minä hänelle hankin.

Sanat purkautuivat epätoivoisen surun voimalla, ja nyyhkytys toinen toistaan ankarampi vapisutti Erkkiä.

Aunekaan ei aluksi saanut mitään sanotuksi. Sitten hän puristaen Erkin kättä kuiskasi: Hän elää.

Aune, Erkki, opettaja Siivonen ja Eemeli sekä neljä Kyllikin kookkaimmista oppilaista kantoivat kukitetun arkun hautaan. Lähinnä arkkua kulkivat Vaaramäen koululapset ja kohta heidän jälessään Sandra Holppa ja Amalia Ruusurinta. He kantoivat yhdessä suurta, komeata seppelettä "rakastavilta ja kiitollisilta Suopohjalaisilta."

Kaarlo Ruusurinta kantoi lasten seppeltä. Hilma oli ehdottanut, että Kyllikin pikku Anni saisi laskea sen. Mutta kun toiset pitivät tätä Suopohjalaisten arvolle sopimattomana, annettiin tehtävä Kaarlolle.

Ruumiinsiunaus kesti tavallista kauemmin. Lasten nyyhkytykset ja rovestin oman äänen värinä hidastutti toimitusta. Rovastilla oli sitäpaitsi paljon sanottavaa seurakuntalaisilleen. Ja se oli raskasta sanottavaa. Mutta siinä oli toivoa myöskin, sillä koditon oli päässyt kotiin. Vaaramäeltä oli hänet korjattu sinne, missä ihmisillä on uudet mielet ja uudet kielet.

Kun lapset toimituksen päätyttyä toisiinsa painautuneina ja nyyhkyttäen katselivat kukitettuun hautaan, kohosi lähellä olevasta koivusta kevään leivonen ylös pilviin.

Helmeilevän kirkkaina putoilivat sävelet korkeuksista. Syvä hiljaisuus syntyi haudan partaalla. Nyyhkytyksetkin vaikenivat. Luonto itse lauloi elämän ja ylösnousemuksen laulua nuorena kaatuneen kummulla.

Eemeli Seppälä antoi hiljaa merkin laulajille. Sekä aikuiset että lapset kokoontuivat hänen ympärilleen, ja kun leivonen oli lopettanut laulunsa, kaikui keväisellä haudalla ijäisyystoivoa uhkuvasti:

"Valkeus jälkeen synkeyden,
Onnea jälkeen kyynelten."

End of Project Gutenberg's Lyhyt tarina nuoresta tytöstä, by Marja Salmela

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LYHYT TARINA NUORESTA TYTÖSTÄ ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations

concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116,

(801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.